

ACADEMICA

REVISTĂ EDITATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

DIRECTOR: ACAD. IONEL-VALENTIN VLAD, PREȘEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 12
DECEMBRIE
2016
Anul XXVI
314

DIRECTORI:

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU
(director fondator)
octombrie 1990 – ianuarie 1994

Acad. V.N. CONSTANTINESCU
februarie 1994 – ianuarie 1998

Acad. Eugen SIMION
februarie 1998 – aprilie 2006

Acad. Ionel HAIDUC
mai 2006 – aprilie 2014

Acad. Ionel-Valentin VLAD
din mai 2014 –

CONSILIUL EDITORIAL:

Acad. Ionel-Valentin VLAD
Acad. Cristian HERA
Acad. Bogdan C. SIMIONESCU
Acad. Victor SPINEI
Acad. Alexandru SURDU
Acad. Victor VOICU

Acad. Dan BĂLTEANU
Acad. Alexandru BOBOC
Acad. Constantin
IONESCU-TÎRGOVIȘTE
Acad. Ioan-Aurel POP
Acad. Eugen SIMION
Acad. Răzvan THEODORESCU
Acad. Maria ZAHARESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef
Dr. Narcis ZĂRNESCU

Redactori I
Elena SOLUNCA-MOISE
Mihaela-Dora NECULA

SECTOR TEHNIC:

Tehnoredactor
Stela ȘERBĂNESCU

Operatori-corectori
Aurora POPA
Ioneta VLAD

1 DECEMBRIE – ZIUA MARII UNIRI	
Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, Câteva considerații la 100 de ani de la începutul Primului Război Mondial	5
Klaus Werner Iohannis, Președintele României, Marea Unire – reperul nostru identitar fundamental	8
Alteța Sa Regală Prințesa Moștenitoare Margareta, Custodele Coroanei Române, Coroana României, temelia consolidării și recunoașterii Marii Uniri în Europa	9
Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Biruință prin jertfă. Demnitate prin Unire	10
Dan Berindei, 1 Decembrie – moment culminant al unui proces istoric de unificare a românilor	13
Petre Otu, Armata Română la intrarea în „Marele Război”. Capacitate operativă și stări de spirit	15
Ioan Lăcătușu, Problema românilor din Covasna și Harghita – o prioritate a societății românești	23
Alexandru Zub, O zi memorabilă, 1 Decembrie	27
DISCURS DE RECEPȚIE	
Cristian Hera, Pledoarie pentru sol. Elogiu slujitorilor pământului românesc	28
Nicolae Săulescu, Cuvânt de răspuns la Discursul de recepție al Academicianului Cristian Hera	46
Ionel-Valentin Vlad, Academician Cristian Hera, reprezentant strălucit al școlii agricole din România	53
Nicolae Florea, Pledoarie pentru sol, argumentare a multivalenței sale funcționalități	56
OMAGIEREA LUI VICTOR BABEȘ	
Victor Voicu, Victor Babeș – reprezentant strălucit al școlii medicale românești	63
Constantin Ionescu-Tîrgoviște, Ramificațiile interdisciplinare ale cercetărilor lui Victor Babeș	66

Mihail Eugen Hinescu, Institutul „Victor Babeș” astăzi	68
Petre Iacob Calistru, Victor Babeș – precursor al conceptului de antibioză	71
Petre Calistru, Radu Iftimovici, 90 de ani de la dispariția lui Victor Babeș. Victor Babeș precursor al antibiozei și inventator al antibiogramei	73

ACADEMIA ROMÂNĂ – ACADEMIA DE ȘTIINȚE A FRANȚEI

Ionel-Valentin Vlad, L'Académie des Sciences et l'Académie Roumaine	77
Dan Berindei, La France – parraine culturelle de la Roumanie moderne	81
Răzvan Theodorescu, La latinité orientale et les arts	83
Bogdan C. Simionescu, La dimension de la recherche au sein de l'Académie Roumaine	84

PREMIILE ACADEMIEI ROMÂNE

Premiile Academiei Române pe anul 2014 decernate în anul 2016	87
--	----

EVOCĂRI

Leonida Gherasim, Academicianul Bazil Theodorescu – spirit creator în cardiologia românească	93
Elena Alămoreanu, O sută de ani de la nașterea academicianului Gheorghe Buzdugan	96

CRONICA VIEȚII ACADEMICE	99
---------------------------------------	----

APARIȚII LA EDITURA ACADEMIEI	101
--	-----

GHID PENTRU AUTORI	103
---------------------------------	-----

Câteva considerații la 100 de ani de la începutul Primului Război Mondial*

Acad. Ionel-Valentin Vlad
Președintele Academiei Române

În urmă cu 150 de ani, la capătul unor îndelungate și constante eforturi, pe terenul pregătit de Unirea Principatelor Române și de reformele care i-au urmat, de Regele Carol I, Academia Română a fost atât prin componență, cât și prin obiectivele sale, „depozitara culturală a nestinsului dor secular de unire al tuturor românilor”. În cadrul ei „toate ținuturile aveau solii lor”, fiind reprezentate, deopotrivă, „atât Principatele de curând unite, cât și Ardealul, Maramureșul, Banatul, Bucovina, Basarabia și aromâni”.

Dar nu numai prin componență, cât mai cu seamă prin activitatea desfășurată și atitudinea adoptată de-a lungul anilor față de marile momente ale luptei românilor pentru unitate națională, Academia Română a demonstrat că „personifică cultura și idealul întregului neam românesc dincoace și dincolo de hotare”. Ea a acordat o atenție aparte studierii, sub toate aspectele, a teritoriilor românești aflate sub stăpâniri străine.

De-a lungul anilor, Academia Română a fost prezentă, prin membrii ei, ori a marcat prin manifestări proprii cele mai de seamă momente din istoria țării, cu o puternică încărcătură națională: de exemplu, în 1911, la Adunarea generală pentru jubileul de 50 de ani de la înființarea ASTREI, la Blaj, pe istoricul Câmp al Libertății ș.a.

1. Neutralitatea și intrarea în Primul Război Mondial (Ion I.C. Brătianu)

Izbucnirea Primului Război Mondial, iminenta intrare a României în conflict în vederea eliberării teritoriilor românești aflate sub stăpâniri străine și a reîntregirii țării în hotarele ei firești au găsit în Academia Română un profund ecou. După cum afirma,

în 1915, președintele înaltului for, dr. Constantin I. Istrati, „*Academia Română, care a contribuit mult la ridicarea conștiinței naționale și în mod larg a lucrat și dânsa pentru desăvârșirea unității noastre sufletești, nu poate astăzi, fără o emoțiune adâncă, însuflețită de o profundă convingere și încredere și cu aleasă înălțare sufletească să nu-și ridice inima în credința că ziua de mâine va aduce mult așteptata împlinire a visului de aur al atâtor generațiuni și fericirea neamului românesc*”.

În Consiliul de Coroană din 3 august 1914, luând cuvântul în calitate de președinte al Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu, viitor membru de onoare al Academiei Române (a fost ales în 1923), analizând condițiile interne și internaționale ale României în noua conjunctură creată de izbucnirea conflagrației mondiale, afirma răspicat: „*Soarta românilor de peste munți, idealul național al românismului sunt chestiuni pe care un guvern român nu le poate nesocoti. Dacă în lucrurile mici se poate trece peste simțământul public, în ceasurile mari ale vieții naționale oamenii de stat trebuie neapărat să țină seama de voința poporului. Nu se poate face un război în vremurile de azi când acest război nu este înțeles, nu este aprobat de conștiința națională*”, considerând că cea mai înțeleaptă atitudine pe care o putea lua România în acele împrejurări era proclamarea neutralității.

În anii 1914–1916, personalități de marcă din domeniul științelor, literelor și artelor și-au exprimat în ședințele publice ale Academiei Române, dar și cu alte prilejuri, părerile privitoare la desfășurarea conflictului abia început și la rolul pe care România urma să-l aibă, în noua conjunctură politico-militară internațională, în vederea realizării propriilor aspirații.

*Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

La 14 august 1916, în cadrul Consiliului de Coroană, același Ion I.C. Brătianu, reafirmând necesitatea adaptării politicii României la noua conjunctură internațională, urmărind eliberarea teritoriilor românești aflate sub dominații străine și revenirea lor la patria-mamă, s-a pronunțat pentru ieșirea țării din neutralitate și alăturarea ei de partea puterilor Antantei. El spunea: „...**având drept ideal unitatea națională, suntem datori să urmărim realizarea lui. În viața națiunilor sunt afirmări de drepturi care cântăresc mai mult decât izbânzi trecătoare și sunt gesturi care compromit viitorul lor pentru veacuri de-a rândul. Într-o atare situație e azi românismul**”.

În calitatea sa de comandant suprem al armatei române, Regele Ferdinand, Membru de Onoare al Academiei Române încă din 1890, Protector și Președinte din 1914, menționa în Înaltul Ordin de zi dat cu această ocazie, adresându-se ostașilor țării: „*V-am chemat ca să purtați steagurile voastre peste hotarele unde frații voștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inima plină de nădejde ... Veți lupta alături cu marile națiuni cu care ne-am unit. O luptă aprigă vă așteaptă. Cu bărbăție vă îndemn să îi îndurăm însă greutățile și izbânda va fi a noastră. Arătați-vă deci demni de gloria străbună. De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvânta și vă va slăvi*”.

2. Luptele de la Jiu – tragedia războiului

În anii tragici ai războiului, Academia Română a suferit și a împărțășit, alături de întreaga națiune, privațiunile și pericolele, acționând în modul său propriu pentru depășirea greutăților și înfăptuirea idealului de unitate, pentru care a militat încă de la crearea sa. Dorind să fie ea însăși un exemplu, în septembrie 1916 a hotărât să participe la efortul general al țării și să ofere diurnele membrilor ei, „*precum și drepturile de autor pentru memoriile ce publică pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor soldaților căzuți*” (președintele Academiei Române, Petru Poni, ședința din 2 septembrie 1916).

În urma presiunilor Forțelor Armate Centrale, Planul Z de atac cu trei armate române a fost transformat într-un plan de apărare a Văii Jiului. Luptele au fost înverșunate, generalul Dragalina a fost ucis și trupele române au fost nevoite să se retragă către Muntenia. Voi menționa cuvintele unui adversar important, locotenent-major Erwin Rommel din Corpul de Vânători de Munte Bavarez, care tocmai ajungea pe front și a întâlnit în retragere unități germane: „*Păreau cu nervii la pământ... Majoritatea camarazilor lor fuseseră uciși în luptele cu româ-*

nii... Îi descriau pe români drept adversari feroce și periculoși”.

3. Cucerirea Bucureștiului

și frontul din Moldova în iarna anului 1916

După Bătălia pentru București (5 decembrie 1916), Mareșalul Falkenhayn își planificase să ajungă rapid la Siret și la sistemul de fortificații al Moldovei, înainte de venirea iernii. Feldmareșalul Mackensen a rămas să conducă capitala Țării. În anii ocupației militare, Academia Română a fost atacată direct și i s-au ridicat, din colecțiile sale, peste 600 de volume de manuscrise din secolele XIV–XVII; acestea au revenit ulterior bibliotecii, numai în urma intervențiilor repetate făcute de unii dintre membrii Academiei rămași în Bucureștiul ocupat, cu deosebire ale lui Ioan Bianu, cel care răspundea direct, în calitate de custode, de inestimabilul tezaur al bibliotecii instituției academice.

În același timp, pe frontul reîntregirii naționale s-au aflat, în diverse ipostaze, multe personalități de seamă ale culturii și științei românești, membri ori viitori membri ai Academiei Române: Regele Ferdinand, generalii Alexandru Averescu, Grigore Crăiniceanu și Constantin Presan; oamenii politici Ioan I.C. Brătianu și Vintilă I. Brătianu; profesori ori cercetători, mobilizați ca ofițeri ori înrolați ca voluntari, care au luptat în campaniile din 1916 și 1917, pe fronturile din Transilvania și Dobrogea. Regele Ferdinand și Regina Maria au rămas în Iași cu toate riscurile, fiind exemple de curaj și dăruire față de Țara Lor. Armata Română a început un serios proces de refacere cu un mare dirijor: Generalul Berthelot și cu o coordonare cu Armatele Ruse (nesigure din septembrie 1916), ceea ce va duce la marile victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Mareșalul Averescu va face memorabila descriere: „*Bătălia de la Mărăști a fost prima victorie adevărată a Armatei Române moderne. Bătălia de la Mărășești a fost cea mai semnificativă victorie a acestei armate în Primul Război Mondial și poate în toată istoria României. A fost o victorie defensivă pe care românii au numit-o «micul nostru Verdun»*”.

4. Miza importantă – Ardealul.

Legendele Poporului Român și Eroii lor (Regii, generalii, populația satelor)

Iată de ce, după tot ceea ce întreprinsese până atunci forul academic pentru ștergerea, fie și simbolică, a hotarelor dintre frați nu apare deloc surprinzător modul de receptare a marilor momente

*ASR Radu Duda; Acad. Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române;
ASR Principesa Margareta, Custodele Coroanei; Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Clubul Academicienilor – Sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial”*

din cursul anului 1918, care au condus la înfăptuirea României Mari.

La numai câteva zile de la proclamarea, la Chișinău, de către Sfatul Țării, a hotărârii de Unire a Basarabiei cu România, înaltul for de cultură și de știință de la București lua act, într-o atmosferă de profund entuziasm, de proclamația din 27 martie a basarabenilor, considerată drept „semnul reînvierii lor la viața națională românească”, „nădejdea de mai bine ce se revarsă în inimile celorlalți români”, „glasul care ne spune că oricât de mari ar fi dezamăgirile prezentului, încrederea în viața poporului nostru nu trebuie să ne părăsească niciun moment”. Următoarele două hotărâri de Unire – de la Cernăuți și mai cu seamă Rezoluțiunea Marii Uniri proclamată la Alba Iulia – au fost primite de instituția academică de la București nu numai cu entuziasm, dar și cu matura înțelegere a însemnătății lor pentru devenirea României moderne. La toate aceste momente epocale din martie, noiembrie și decembrie 1918 o contribuție esențială au avut-o și unii dintre membrii Academiei Române: Onisifor Ghibu, Panteimon Halippa, Ion Incuț, Nicodim Munteanu, Axente Banciu, Ștefan Ciobanu, Paul Gore, la Chișinău; Ion I. Nistor, la Cernăuți; Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Iuliu Hossu, Miron Cristea, Valeriu Braniște, Silviu Dragomir, Alexandru Borza, Lucian Blaga, Ion Lapedatu ș.a., la Alba Iulia.

Rolul jucat de-a lungul anilor pentru înfăptuirea unității „în cuget și în simțiri” de Academie a fost subliniat, în ședința din 14 mai 1919, de

reprezentanții tuturor provinciilor românești reunite în 1918.

În cuvântul său, Regele Ferdinand, Președinte de onoare și Protector al supremului for științific, a ținut să sublinieze: „În lupta sfântă pentru unirea tuturor românilor, Academia Română și-a avut partea ei importantă pe terenul cultural”. Regele a adus cu acest prilej un vibrant omagiu generației de la 1866 care, „bine încredințată că numai pe baza unității de limbă și de cultură se poate clădi trainic viitorul unei națiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoarei Academii pe bărbații luminați din toate ținuturile românești și astfel România Mare de azi își găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ”.

Istoria războiului pentru întregirea României în trei volume (Constantin Kirilescu, ediția a II-a, București, Editura Casei Școalelor, 1925) a captivat generații de tineri români. Chiar și astăzi, identitatea noastră națională își găsește elementele documentare în aceste volume de Legende ale Românilor.

Sesiunea solemnă de astăzi este menită să rememoreze evenimentele petrecute în urmă cu o sută de ani, să sublinieze încă o dată rolul Academiei Române și al Regilor României în realizarea și menținerea unității naționale și să stabilească obiectivele ei viitoare în condițiile lumii de azi, proiectul nostru fundamental la care lucrăm din toate puterile.

Marea Unire – reperul nostru identitar fundamental*

Klaus Werner Iohannis

Președintele României

Destinul unei națiuni întregite se bazează pe viziunea și responsabilitatea clasei politice, precum și pe dăruirea, uneori până la sacrificiu, a unor întregi generații.

De 1 Decembrie cinștim eroii Primului Război Mondial și pe toți cei care au realizat Marea Unire, care au pus bazele României Moderne, țară construită de și pentru cetățeni egali, indiferent de origine etnică, de limba pe care o vorbesc sau de cultul căruia îi aparțin.

Pentru România, participarea alături de Antantă în Marele Război a însemnat nu doar o șansă a împlinirii naționale, ci și un pas hotărât spre asumarea unor valori politice și a unui destin occidental.

Cu toate vicisitudinile, pe întreg parcursul unei jumătăți de secol de totalitarism, semnificația momentului 1918 nu s-a pierdut. În pofida eforturilor de marginalizare ori de denaturare ideologică, memoria Marii Uniri ne-a hrănit speranțele într-un destin democratic european, regăsit în construcția unei democrații pluraliste după Revoluția din anul 1989.

Marea Unire a dovedit nu numai împlinirea unei vocații istorice a tuturor provinciilor românești, ci și că este reperul nostru identitar fundamental. Ea a fost, este și va fi inspirație pentru toți cei ce înțeleg că niciun efort nu este prea mare, atunci când facem politici adresate binelui public.

Astăzi, țara noastră este deopotrivă rod al aspirațiilor cetățenilor săi, cât și parte a unei construcții europene.

Corespondența dintre resursele și oportunitățile pe care le valorificăm pe plan intern prin exercițiul democratic, pe de o parte, și contribuția noastră la arhitectura de securitate internațională creionează profilul României europene.

Aniversările marilor evenimente și realizări istorice ne îndeamnă să reflectăm asupra contribuției fiecărei generații la dezvoltarea societății.

Lecțiile trecutului, fie ele tragice sau eroice, trebuie înțelese și asumate, regăsite în viziunea și în valorile pentru care ne creștem și educăm copiii; pentru că, așa cum lesne putem observa, valorile europene, la care am aderat și noi ca țară, trebuie reasumate și apărute de fiecare generație. Ele pot fi puse în pericol de ură și intoleranță și este datoria elitelor politice și culturale să ofere fiecărei generații punți de cunoaștere, dialog și solidaritate, peste tranșeele ignoranței, demagogiei și populismului.

Așa cum astăzi punem dezvoltarea socio-economică și culturală interbelică pe seama energiilor descătușate sau potențate de evenimentele anului 1918, este cred potrivit să ne propunem ca la un secol distanță să dăm națiunii noastre, prin angajamentul unei clase politice responsabile, proiectele pe care România, opera de viziune și jertfă a generației Marii Uniri, merită să le primească.

*Mesajul domnului Klaus Werner Iohannis adresat la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (citit de domnul Sergiu Nistor, consilier al președintelui României) (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

Coroana României, temelia consolidării și recunoașterii Marii Uniri în Europa*

*Alteța Sa Regală
Principesa Moștenitoare Margareta
Custodele Coroanei Române*

Doamnelor și domnilor,
membri ai Academiei Române,

Acum un secol, străbunicul meu Regele Ferdinand cel Loial ratifica decizia Consiliului de Coroană de a conduce România în Primul Război Mondial alături de puterile Antantei.

Punând datoria față de țară mai presus de orice, Regele Ferdinand a condus România prin momentele cele mai grele și mai mărețe ale istoriei sale.

Continuând realizările istorice al Regelui Carol I, Ferdinand și-a câștigat apoi numele de Întregitorul, pentru că, alături de bravii săi soldați, a luptat pentru împlinirea visului tuturor românilor, Marea Unire.

La 28 august am comemorat un secol din ziua în care primii soldați români ai Marelui Război și-au dat viața în slujba țării, iar la 6 decembrie se va împlini un secol de la mutarea capitalei țării la Iași, unde Coroana, Parlamentul și Guvernul au plecat pentru doi ani în refugiu. Acolo a fost pro-

clamată reforma agrară, acolo a fost legiferată reforma electorală – două fundamentale gesturi politice ale secolului XX.

Primul Război Mondial a fost un moment fundamental pentru România modernă și contemporană.

Fidelitatea cu care românii s-au adunat în jurul Coroanei a fost temelia luptei politice și diplomatice a oamenilor de stat pentru recunoașterea Unirii și pentru consolidarea țării noastre în Europa.

Timp de jumătate de secol, adevărul despre marele război a fost mistificat și chiar șters din discuția publică. Avem datoria să aducem la lumină adevărul despre rolul Armatei Regale, al societății civile, al oamenilor de stat și al Coroanei în realizarea Marii Uniri. La un secol de la Primul Război Mondial, Familia Regală se alătură instituțiilor statului care doresc să redea României respectul și încrederea în sine.

Să ne ridicăm la înălțimea morală a strămoșilor noștri. Așa să ne ajute Dumnezeu!

*Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

Biruință prin jertfă. Demnitate prin Unire*

Preafericitul Părinte Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membru de onoare al Academiei Române

Primul Război Mondial (1914–1918), cunoscut în istoria românilor și ca Războiul de Reîntregire a Neamului (1916–1919), a reprezentat conflagrația militară internațională fără precedent în trecutul omenirii, în urma căreia s-a obținut, cu multe jertfe de vieți omenești și multe eforturi spirituale și materiale ale românilor, împlinirea idealului unității noastre naționale.

A fost necesară o luptă armată a poporului român pentru a împlini ceea ce nu s-a reușit pe timp de pace, adică unirea tuturor românilor (din Transilvania, Basarabia și Bucovina cu România) într-un singur stat.

În desfășurarea acestor evenimente, pe lângă oamenii politici ai timpului și armata țării, Biserica Ortodoxă Română a îndeplinit un rol de seamă prin clericii și credincioșii săi mireni.

Despre implicarea slujitorilor Bisericii în desfășurarea Primului Război Mondial s-au scris mai multe cărți, studii și articole, care au evidențiat activitatea de asistență religioasă și social-caritativă a clerului și cinului monahal, pentru susținerea poporului român în lupta de eliberare a teritoriilor românești ocupate și realizarea unității naționale.

Pentru o mai bună coordonare a activităților amintite, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a propus Marelui Cartier General al Armatei Române, în luna mai a anului 1915, ca preotul Constantin Nazarie, profesor universitar de teologie morală la Facultatea de Teologie a Universității din București, să fie numit „*protopop al preoților de armată*” și „*șef al Serviciului Religios*”, fapt care s-a împlinit.

Preoții militari ortodocși, selectați dintre cei cu aptitudini pastorale deosebite, au găsit puterea de a

sădi în sufletele soldaților cuvântul mângâietor și întăritor al lui Dumnezeu, fiind mereu la datorie în mijlocul soldaților, în momente glorioase sau de deznădejde, în momente sublime sau tragice.

Activitatea religioasă, pastoral-educativă și socială a preoților militari în timpul războiului a atins o mare complexitate, relevată în mulțimea documentelor păstrate în arhivele militare sau ale centrelor eparhiale.

Slujbele de binecuvântare sau *Te Deum*, *Sfânta Liturghie*, spovedania și împărtășirea soldaților cu Trupul și Sângele Domnului Iisus Hristos au fost completate de cuvântări de îmbărbătare, de motivare a luptei pentru împlinirea idealului național. În același timp, misiunea preoților militari a avut și multe aspecte practice: educația moral-patriotică, educația sanitară, organizarea de cercuri culturale, de biblioteci volante, de școli de alfabetizare, de serbări militare sau literare.

Preoții militari au suportat rigourile pribegiei în munți, au căzut prizonieri, au stat în captivitate în diferite lagăre ale armatelor inamice în Germania, Ungaria și Bulgaria etc.

Atenția clerului militar a fost îndreptată și asupra populației civile. Soldații decedați pe fronturile de luptă lăsaseră în urmă familii nevoiașe sau orfani, a căror situație devenea disperată în condițiile războiului. Într-o lume sfâșiată de ură și violență, privirile și speranțele oamenilor s-au îndreptat către Dumnezeu și slujitorii Lui.

De multe ori, în condițiile operațiunilor grele la care luau parte alături de unitățile pe lângă care erau atașați sau în retragere, preoții au fost puși în situația de a participa direct la lupte, evitând prin intervenția lor situații disperate.

*Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

Activitatea de pe front a preoților români ortodocși a fost exemplară și plină de eroism, fiind unanim apreciați de comandanții Armatei Române.

Mareșalul Constantin Presan, erou și membru de onoare al Academiei Române, spunea: „*Preoții și-au făcut mai mult decât datoria și este o cinste pentru cler, care, alături de ostași, a dat mai mult decât i-am cerut noi pentru Țară și Neam*”¹.

Generalul Ioan Rășcanu, ministrul de Război, în Expunerea de Motive la *Legea pentru organizarea clerului militar*, susținută la 8 iulie 1921, în ședința Senatului României, a afirmat următoarele:

„*Armata noastră, care a luptat în condițiuni extrem de grele, cunoscute îndeajuns de domniile noastre, grație pregătirii ei sufletești, a putut să înfrunte cele mai grele timpuri și să treacă neatinsă pe lângă flagelul teribil al bolșevismului care a prins în focul său și a mistuit formidabila armată rusească. Această pregătire sufletească în mare parte își are obârșia în sentimentele religioase cu care a fost înzestrat românul în toate timpurile și care l-a ajutat și salvat în timpurile de restriște. Sentimentul religios a fost veșnic cald în sufletul soldatului nostru, căci preoțimea militară, care a însoțit armata în tot timpul războiului, a fost mai presus de orice laudă și, ca adevărați apostoli, preoții nu au părăsit un moment postul lor sfânt și de onoare, ajutând ofițerimea spre a putea duce la glorie trupele noastre*”².

În timpul războiului din perioada 1916–1918, mai mult de 250 de preoți ortodocși români au însoțit trupele armatei române pe câmpurile de luptă în calitate de *confesori militari*. Unii dintre ei au murit pe front, alții au fost luați prizonieri și deportați.

În teritoriile ocupate vremelnice (Oltenia, Muntenia, Dobrogea), aproximativ 20 de preoți și-au pierdut viața, fie împușcați de soldați din armata germană, fie morți în urma bătăliilor îndurate, fie luați prizonieri în lagărele din Germania și Bulgaria.

Peste două sute de călugări și călugărițe au activat ca *infirmieri* în diferite spitale de campanie sau pe front, unii murind la datorie, din cauza tifosului exantematic. Sute de preoți au fost anchetați, jefuiți sau alungați din parohiile lor de către inamic, alții au murit împușcați în teritoriile ocupate de trupele germane. O parte dintre preoți au primit misiunea de a rămâne în teritoriul ocupat de inamic, suportând calvarul ocupației, achitându-se în mod lăudabil de

misiunea încredințată, de a se îngriji de soarta răniților și de populația civilă.

În Transilvania, peste 150 de preoți au fost aruncați în închisorile maghiare, unii fiind condamnați la moarte sau la ani grei de închisoare. Alți peste două sute de preoți au fost *deportați* în vestul Ungariei, în județul Șopron, unde au trăit în condiții inumane până la eliberarea lor în anul 1919 de către trupele române³.

De asemenea, mulți slujitori ai Bisericii au fost implicați în evenimentul Marii Uniri de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Cele două biserici românești din Transilvania (ortodoxă și greco-catolică) au fost reprezentate la Alba Iulia prin *cinci episcopi, patru vicari, zece delegați ai consistoriilor (consiliilor eparhiale) ortodoxe și ai capitulilor greco-catolice, 129 de protopopi, câte un reprezentant al institutelor teologice-pedagogice și câte doi reprezentanți ai studenților teologi*, la care se adaugă numeroși alți preoți, sosiți în fruntea păstoriților lor, veniți să pecetluiească dorința de veacuri a strămoșilor români de a trăi neasupriți într-o singură țară.

În Marele Sfat al națiunii române, ca și în Consiliul Dirigent, au fost aleși, de asemenea, și slujitori ai Bisericii. Episcopul ortodox român de Caransebeș Miron Cristea, viitorul Mitropolit Primat (1919) și apoi Patriarh al României Mari (1925), a citit la sfârșitul *Sfintei Liturghii*, la Alba Iulia, *Rugăciunea pentru dezrobirea neamului românesc*, care cuprindea, într-o atmosferă de profundă emoție patriotică, adevăruri de mare profunzime spirituală: „*Doamne, Dumnezeu nostru, Tu ești Părintele nostru, Tu ai văzut strâmtoarea părinților noștri și ai auzit strigarea lor; căci se făcuseră ei ca floarea în brumă și plecat spre pulbere era sufletul lor, și trupul lor lipit de pământ... Iar acum mântuire ai trimis nouă și toate marginile pământului văd mântuirea Dumnezeului nostru*”⁴.

Așadar, în unire se află puterea și demnitatea, binecuvântarea și bucuria unui popor. Dezbinarea, însă, este ucigătoare și umilitoare pentru un popor, deoarece ea slăbește și degradează viața acestuia. Uniți în „*cuget și simțiri*” putem birui dificultățile și încercările vieții. Unirea întărește și înalță un popor. Să luăm pildă de la corifeii Marii Uniri, pe care-i admirăm totdeauna pentru unitatea lor de acțiune și pentru realizările care au urmat după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Biserica, prin rugăciune, cuvânt și faptă, cultivă darul sfânt al unității și demnității naționale,

Aspect din Aula Academiei Române
Sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial”

deoarece *adevărata libertate nu se află nici în dezbinare, nici în indiferența egoistă, ci ea se află în starea de comuniune și cooperare pentru săvârșirea binelui comun!*

Întrucât darul libertății și al unității naționale, simbol al demnității poporului român, a fost obținut cu multe jertfe de vieți omenești și multe eforturi spirituale și materiale, Biserica Ortodoxă Română pomenește la fiecare *Sfântă Liturghie* pe „*toți eroii, ostașii și luptătorii români, din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și în închisori pentru apărarea patriei și a credinței ortodoxe strămoșești, pentru întregirea neamului românesc, pentru libertatea și demnitatea poporului român*”.

Biserica dorește, de asemenea, să contribuie, împreună cu instituțiile statului român, *la păstrarea integrității României și a demnității poporului român*, prețuind astfel jertfa celor ce au luptat de-a lungul istoriei pentru realizarea acestor mari idealuri și totodată să promoveze pacea și înțelegerea între popoare.

Astăzi, toți cetățenii României, toate instituțiile statului și toate cultele religioase avem datoria să *păstrăm și să cultivăm darul unității naționale ca fiind un simbol al demnității poporului român*, obținut cu multe jertfe de vieți omenești și multe eforturi spirituale și materiale, spre binele României și bucuria românilor de pretutindeni.

Note

¹Gh. Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari (1916–1919)*, Editura Europa Nova, București, 2000, p. 184.

²A. Pentelescu, G. Preda, *Jertfa preoților mobilizați în Războiul pentru Întregirea Neamului (1916–1919)*, în volumul *Eroi și Morminte*, realizat de Oficiul Național pentru Cultul Eroilor (coordonator dr. Cătălin Fudulu), Editura Alpha MDN, București, 2007, p. 8.

³M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ediția a III-a revăzută, Editura BASILICA, București, 2013, p. 471–473.

⁴I. Șandru, V. Borda, *Patriarhul Miron Cristea*, Editura Petru Maior, Târgu Mureș, 1998, p. 111.

1 Decembrie – moment culminant al unui proces istoric de unificare a românilor*

Acad. Dan Berindei

În viața popoarelor există zile nemuritoare, care marchează procesul lor de evoluție, biruințele, dar și înfrângerile, pagini de istorie care nu se cuvine a fi uitate, ele contribuind la întreținerea unor simțăminte de dragoste de patrie, care nicicând nu trebuie ignorate, chiar și în împrejurările mondializării și mai ales până când lumea nu va fi așezată în tiparele ei firești, până când o dreaptă împlinire nu va fi înfăptuită pentru toate națiunile planetei, în condiții de egalitate, fraternitate și mai ales de dreptate.

Ziua de 1 Decembrie 1918, moment culminant al unui proces istoric de unificare, când trei țări istorice s-au găsit reunite într-o singură entitate, acum 98 de ani, se înscrie pentru români în cartea de aur a existenței lor, ca o dată nemuritoare, care cu îndrăzneală este Ziua Națională a României.

În această vară s-au împlinit o sută de ani de când înaintașii noștri din Regatul României au luat armele, avântându-se în Războiul Întregirii Naționale. Încercările au fost atunci deosebit de grele, deoarece aliații pe care-i aveam în această mare aventură erau departe, în Occident, ori erau nesiguri, cazul Rusiei, care și-a urmărit inițial propriile obiective, pentru ca apoi să se scufunde în revoluție și în război civil. Am fost singuri, trebuind să înfruntăm patru puteri și printre acestea se număra și puternicul imperiu german.

Armata română a trecut Carpații intrând în sudul Transilvaniei, dar bucuria eliberării unor frați n-a fost de durată, raporturile de forțe fiind inegale. După lupte grele s-a impus nu numai retragerea din teritoriul ardelean, ci și cea din partea de sud a țării, ca și evacuarea Bucureștilor. Armata a fost decimată,

dar cu toate acestea armele n-au fost abandonate și s-a reușit ca frontul să fie fixat în sudul Moldovei. La Iași s-au retras Regele și familia sa, Guvernul și autoritățile și mulți refugiați din teritoriul ocupat, ceea ce a provocat mari complicații de aprovizionare, izbucnind și epidemii. Dar, România a rezistat, având și concursul misiunii militare a generalului Berthelot, și-a întărit forța de rezistență, iar în primăvara anului 1917, armata țării a fost în stare, în vară, să repurteze biruințele de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Anul următor, 1918, a fost un an de grele încercări, care însă s-a sfârșit apoteotic. După capitularea Rusiei s-a impus recurgerea la armistițiu și chiar la încheierea păcii de la București cu Puterile Centrale, alternativa fiind dispariția României independente de pe hartă.

Dar, ca și la sfârșitul anului 1916 și la începutul celui următor, țara și-a păstrat, chiar în condițiile istorice date, tăria de a rezista mai departe, de a-și păstra demnitatea și forța unei apropiate reînvieri. Exemplu al rezistenței, Regele Ferdinand nu și-a pus semnătura pe tratatul de pace impus țării și în ultimele zile ale războiului; a pus din nou mâna pe arme, încheierea mării conflagrații găsinde România lângă aliații săi.

În primăvara anului 1918, unirea Basarabiei fusese decisă de Sfatul Țării, inaugurându-se, în vremuri grele, procesul întregirii naționale a țării. În condițiile sfârșitului Primului Război Mondial, a destrămării Austro-Ungariei, procesul acesta avea să fie întregit prin unirea Bucovinei și apoi la 1 Decembrie prin cea a Transilvaniei. Românii înșiși din provinciile supuse dominației străine au

**Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

realizat strângerea lor la un loc cu regatul românesc, iar acesta a fost capabil cu armata sa să ofere structura de bază a României Mari, ba chiar să devină în acea vreme o pavază împotriva Țelurilor expansioniste ale comunismului internaționalist.

Anii aceia nu pot și nu se cuvine să fie uitați. Națiunea română – și statul modern pe care și-l făurise – și-a îndeplinit sarcinile istorice față de sine, dar și față de comunitatea internațională, ceea ce s-a demonstrat în perioada interbelică. Dar acel moment istoric nu trebuie uitat, nu numai datorită caracterului său întemeietor și pentru că faptele înaintașilor merită veșnică rememorare pentru a li se onora memoria lor, dar și ca prețioase învățăminte. Biruințele, ca și înfrângerile, ne arată – astăzi ca și ieri – calea dreaptă ce trebuie urmată.

La 1 Decembrie 1918, românii au dobândit, prin voința și fapta lor, o zi în calendarul lumii, dar acea împlinire trebuie cinstită și respectată ca un moment istoric în care a fost atinsă o culme a unei dezvoltări.

1 Decembrie 1918 dezvăluie tăria unei credințe patriotice, dar și învățământul fundamental ca simțămintele dragostei de țară să nu fie nicicând uitate – din păcate, cum se întâmplă în ultima vreme –, aceste simțăminte trebuie să stea ca pietre de granit la temelia existenței fiecăruia. De asemenea, solidaritatea – care a fost demonstrată de către

bărbații politici ai vremii, direct și indirect, care au pus pe primul plan interesele naționale și nu cele partizane, de partid – este un învățământ prețios al acelei zile de împlinire.

Dincolo de opiniile fiecăruia, națiunea a fost aproape în întregime solidară în afirmarea și susținerea obiectivelor ei, ceea ce a dus la depășirea piedicilor și la împlinirea finală. Pe plan militar, deși se găsea într-o poziție de insuficiență înzestrare, neavând nici capacitatea economico-financiară a marilor puteri, deși a fost copleșită de inamici mai numeroși și a cunoscut durerile pierderii unei bune părți din teritoriu, armata română a fost la înălțimea împrejurărilor păstrându-și forța combativă, lucru demonstrat cu prisosință în perioada imediat următoare.

Un învățământ al aceluia moment istoric de vârf mai este și necesitatea în care se găsește un stat suveran, neatârnat, de a-și păstra totdeauna un spațiu de manevră și de a nu renunța la propriile interese în relația cu marile puteri și, de asemenea, de a căuta să aibă legături normale cu ansamblul puterilor.

Marea Unire din 1 Decembrie 1918 se afirmă, astăzi ca și ieri, ca un moment fondator, dar în reamintirea ei nu trebuie uitate nici jertfele, sacrificiile și dăruirea patriotică a celor care au contribuit la această împlinire de neuitat și de veșnică cinstită.

Armata Română la intrarea în „Marele Război”. Capacitate operativă și stări de spirit*

*Petre Otu***

La 15/28 august 1916, într-o zi de luni, de Sfânta Maria cea Mare, după calendarul de atunci, România a intrat în război alături de Cvadrapla Alianță (Antanta), scopul fiind eliberarea conaționalilor aflați sub dominația monarhiei austro-ungare.

Sarcina materializării acestui obiectiv fundamental al națiunii române revenea armatei. Întrebarea esențială care se punea atunci și care s-a pus și în cei o sută de ani care au urmat, și pentru care vom încerca să oferim un răspuns în acest moment aniversar, este aceea despre cât de pregătită era armata română pentru conflictul în care intra. Mai ales că războiul, declanșat pe neașteptate, la 15/28 iulie 1914 și devenit european și mondial în decurs de doar o săptămână, depășise în orori și distrugerii, în ferocitatea încleștărilor, tot ce cunoscuse omenirea până atunci și infirmase aserțiunile multora că va fi unul scurt, de câteva săptămâni, eventual până la Crăciun, după cum afirma și împăratul Wilhelm al II-lea.

Conflictul din anii 1914–1918 a fost unul „total” – aprecierea îi aparține lui Erich von Ludendorff, care l-a și analizat din această perspectivă într-o lucrare celebră –, astfel că el este, îndeobște, cunoscut, ca „Marele Război” („La Grande Guerre”). Vizionar, Winston Churchill avertiza cu mult înainte că: „Războaiele popoarelor vor fi mai teribile decât cele ale regilor”.

Starea operativă a Armatei Române

Pentru a oferi un răspuns credibil la întrebarea pusă anterior, precizăm că după Războiul de Independență, statul român a cunoscut o lungă perioadă de pace, fapt care a permis realizarea unui amplu proces de reforme care au modernizat societatea

românească. Armata a înregistrat, la rândul ei, o serie de progrese, dar care nu au fost consonante în totalitate cu evoluțiile de pe plan internațional. Din cauza multiplelor probleme interne, dar și a alianței noastre cu Puterile Centrale, ce data din 1883, România a refuzat să se alinieze tendințelor regionale de a spori prea mult cheltuielile militare, păstrându-le la un nivel relativ scăzut. Altfel spus, Bucureștiul a adoptat modelul militar și nu cel militarist. Ca urmare, armata o înregistrat o serie de rămăneri în urmă, fapt evidențiat cu deosebită claritate de participarea la al Doilea Război Balcanic din 1913. După acest episod belic, primul al României independente, clasa politică românească a conștientizat necesitatea adoptării unor măsuri rapide de îndreptare a stărilor de lucruri.

Ion G. Duca, proeminent lider liberal și participant ca voluntar la campania din sudul Dunării, nota că partidul din care făcea parte și care era în acel moment în opoziție, era convins că: „*Armata trebuia neapărat întărită și înzestrată cu tot ce s-a dovedit a-i lipsi – fiindcă aici e locul să spunem că lipsurile se dovediseră a fi fost atât de serioase, încât dacă am fi fost siliți să dăm în Bulgaria adevărate lupte, și dacă acest «război» nu s-ar fi redus numai la o plimbare triumfală, am fi avut surprize serioase*”¹.

Din păcate, până în iulie 1914, din diverse motive (timpul scurt, viața politică internă foarte agitată, o anumită acalmie a vieții internaționale etc.) nu s-au realizat multe lucruri pe linia întăririi armatei, astfel că insuficienta ei pregătire a reprezentat unul dintre motivele adoptării neutralității.

Izbucnirea războiului a determinat ca perfecționarea organismului militar românesc să devină

*Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

**Colonel, director adjunct, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară

o prioritate absolută a guvernului liberal, condus de Ion I.C. Brătianu, care deținea și portofoliul Ministerului de Război.

România era convinsă că starea de neutralitate nu putea fi prelungită foarte mult, eventual până la sfârșitul ostilităților, idee care circulă și astăzi în diferite medii și care este, după opinia mea, o eroare și o speculație. Argumentarea unei asemenea opțiuni depășește cadrul restrâns al comunicării de față. Drept urmare, în august 1914, s-au pus la punct patru planuri de reformă a armatei: „Planul de completare, transformare și reparare a armamentului, munițiilor și materialelor de război”; „Planul pentru completarea echipamentului de toate categoriile și acela pentru hotărârea subzistențelor oamenilor și animalelor la toate eșaloanele de luptă și studierea înființării centrelor mari de aprovizionare de nutrimenți și echipament”; „Planul sanitar al armatei”; „Planul efectivelor trebuincioase armatei de operații și serviciilor ei”².

Aceste programe implicau resurse financiare însemnate, astfel că bugetul armatei a sporit în exercițiile financiare 1914–1915 și 1915–1916 cu 40%, ajungând la 114 700 000 lei. La acestea s-au adăugat creditele extraordinare și diverse împrumuturi, astfel că din iulie 1914 și până în august 1916 armata a primit 838 841 215 lei³, o sumă impresionantă la acea vreme. Din punctul de vedere al alocării resurselor bugetare, guvernul condus de Ion I.C. Brătianu a făcut cele mai mari eforturi pentru ca armata să fie cât mai bine pregătită. Dar, marea problemă era achiziționarea materialului de război și transportul acestuia în țară. România nu avea o industrie de război, iar principalele surse de aprovizionare erau Austro-Ungaria și Germania. Fiecare tabără beligerantă se confrunța cu necesități sporite, astfel că existau puține disponibilități de export. Pe lângă aceasta, transferul munițiilor și armamentului era condiționat de aderare la alianță. Dezamăgite de neutralitatea României, Austro-Ungaria și Germania au oprit exportul către România.

În această situație, Guvernul Brătianu a făcut eforturi mari pentru a găsi surse de aprovizionare, apelând la neutri și la puterile Antantei. O perioadă, unele speranțe le-a generat Italia, care rămăsese neutră ca și România, dar ea a intrat în război la 23 mai 1915⁴.

Din februarie 1915, guvernul român a trimis misiuni în Franța, Marea Britanie, Rusia, Spania, Portugalia, Suedia, Danemarca, Elveția, SUA, unde s-au perfectat contracte pentru diverse materiale de

război. Cele mai importante au fost convențiile încheiate la Paris de colonelul Vasile Rudeanu⁵.

Pe lângă dificultatea majoră a achiziționării armamentului, o altă s-a dovedit practic insurmontabilă, atât în perioada neutralității, cât și a războiului propriu-zis. Este vorba de transportul materialelor din țările din Apus în România. Cum Imperiul otoman a intrat în război la începutul lunii noiembrie 1914, canalul maritim prin Strâmțori fusese blocat. Au rămas funcționale două linii: calea ferată Salonic-Niș-Dunăre; șoseaua Antivari-Niș și apoi calea ferată până la Dunăre.

Intrarea Bulgariei în război de partea Puterilor Centrale, în octombrie 1915, și ofensiva generalizată a trupelor acestora din lunile noiembrie-decembrie 1915, soldată cu scoaterea din război a Serbiei, au întrerupt aceste două linii de aprovizionare și au izolat România. În atari condiții, s-au căutat soluții pentru ca armamentul comandat să ajungă, totuși, în România. Guvernul român a întreprins demersuri diplomatice pe lângă Marea Britanie, Norvegia și Suedia pentru a permite tranzitul materialelor de război spre Rusia. Norvegia s-a dovedit deschisă unei asemenea soluții, dar Suedia a refuzat să accepte solicitarea Bucureștiului, motivele fiind aglomerația existentă pe căile ferate și lipsa vagoanelor. Dar, așa cum informa Nicolae Mișu, ministrul român la Londra, refuzul era motivat, în realitate, de speranța guvernului suedez, ca prin asemenea presiuni, să obțină de la autoritățile britanice facilități pentru comerțul său. Mai conta, după opinia aceluiasi diplomat, și atitudinea binevoitoare a Suediei față de Germania⁶.

Singura soluție, extrem de anevoioasă de altfel, rămânea transportul materialelor prin porturile ruse Arhanghelsk, Murmansk și Vladivostok și de acolo pe căile ferate ruse, până la granița cu România. Negocierile cu partea rusă au început în primăvara anului 1915 și au fost dificile, Petrogradul suspectând România că nu va intra în război de partea Antantei⁷. În cele din urmă, s-a acceptat ideea ca vapoarele românești să depoziteze materiale în porturile respective, urmând ca transporturile să se realizeze efectiv după finalizarea negocierilor politico-militare.

Materialele comandate în țările occidentale au fost centralizate în portul Marsilia, de unde au fost preluate de navele românești sau cele închiriate. Un rol important în această operație au avut vapoarele „București”, „Jiu”, „Bistrița” (scufundat la 11 octombrie 1916 de către submarinul german U.43, lângă țărmurile norvegiene) și „Dunărea”, ce a fost rechiziționat la 16 decembrie 1916.

În aceste condiții, până în august 1916 a sosit în țară o cantitate mică de material de război: 9982 de puști „Lebel” de 8 mm; 266 de mitraliere; 82 000 de revolve cu muniția aferentă; două tunuri antiaeriene franceze; 24 de tunuri de 120 mm; 100 de mortiere de 58 mm cu munițiile lor; 168 000 de proiectile de 75 mm; 42 000 de proiectile pentru obuziere de 105 mm, model 1912; 100 de proiectile pentru obuzierul de 105 model 1912, 80 de avioane de 11 tipuri diferite; material sanitar (din Italia și Elveția); 500 000 de bocanci din SUA etc.⁸

O altă direcție de acțiune a Ministerului de Război, a întregului Guvern Brătianu, a fost stimularea producției militare autohtone. În primul rând, a fost sporită capacitatea stabilimentelor de profil: Arsenalul armatei din București, Pirotehnia de la Cotroceni, Pulberăria de la Dudești, Atelierul portului Constanța. Acestea și-au dublat sau chiar triplat producția, astfel că, în august 1916, la intrarea României în conflict, acestea erau capabile să producă zilnic două proiectile de fiecare tun și un cartuș pentru fiecare armă⁹. Concomitent, s-au întreprins măsuri pentru sporirea contribuției industriei publice și private, atâta cât exista ea în România antebelică, la efortul de dotare a armatei române.

Măsurile întreprinse s-au extins și asupra altor domenii: pregătirea cadrelor, instruirea trupe, pregătirea teritoriului pentru apărare etc. Dar, aceste pregătiri au urmărit mai mult aspectul cantitativ și mai puțin calitatea și, uneori, a fost vorba chiar de improvizații. Iată, de pildă, întrucât efectivele ce puteau fi mobilizate erau relativ numeroase, s-au creat mari unități și subunități, care aveau o încadrare și o dotare precare.

În pregătirea armatei pentru război a mai contat și experiența anului 1913. Victoria ușoară a neantizat spiritul de responsabilitate a autorităților și a unor lideri militari, care au gândit viitoarea campanie în termenii celei din sudul Dunării. În iulie 1916, s-a definitivat organizarea armatei pentru război, subșef al Marelui Stat Major fiind numit generalul Dumitru Iliescu, până la acea dată secretar general al ministerului de resort și mâna dreaptă a premierului Brătianu. În parcul Herăstrău, sărbătorind avansarea, el a dat o petrecere și a afirmat în cercul său de prieteni că acțiunea armatei la nord de munți va fi „ca un cuțit fierbinte vârât în unt”. Realitatea l-a dezmințit dramatic.

Organizarea Ministerului de Război care a funcționat în anii neutralității a fost deficitară. Primul ministru Ion I.C. Brătianu a fost și titularul

Ministerului de Război, dar administrarea curentă a afacerilor departamentului a fost încredințată Secretariatului general, în fruntea căruia a fost numit Dumitru Iliescu. La data investirii sale, Iliescu avea gradul de colonel, fiind avansat general de brigadă, la 14 martie 1914. Numirea s-a datorat, în primul rând, încrederii de care beneficia din partea lui Ion I.C. Brătianu și a regelui Ferdinand, dar nu a fost receptată pozitiv de mare parte din corpul superior de comandă și nici de ceilalți lideri politici. Dumitru Iliescu era, fără îndoială, o personalitate cultivată, capabilă, energetică, dar fără o convergură deosebită¹⁰. În plus, se bucura de puține simpatii în rândul corpului ofițeresc, astfel că în toată perioada de neutralitate, deși a manifestat destoinicie în administrarea afacerilor militare și preocupare pentru îmbunătățirea stării armatei, generalul Iliescu a fost supus unui foc încrucișat de critici din partea multor generali și a unor oameni politici. În pofida acestora, Ion I.C. Brătianu l-a menținut în funcție. Mai mult, la intrarea în război, așa cum am arătat, generalul Iliescu a fost numit subșef al Marelui Stat Major, calitate în care a și condus campania din anul 1916. Gravele insuccese din lunile august-noiembrie 1916 au determinat schimbarea din funcție la 5 decembrie 1916, locul său fiind preluat de generalul Constantin Presan¹¹.

Soluția la nivelul șefiei Marelui Stat Major a fost una discutabilă. Această structură, ce și-a sporit treptat rolul și importanța în cadrul organismului militar românesc, a fost condusă în timpul guvernării conservatoare de către generalul Alexandru Averescu (1911–1913). Acesta și-a dat demisia înainte de venirea liberalilor la putere, pentru a nu fi demis de liderul acestora, relațiile de inamicitate dintre cei doi fiind de notorietate publică, grație episodului din 1909, când, printr-o remaniere formală, Averescu a fost îndepărtat de Ionel Brătianu din funcția de ministru de Război. *Ad-interim* la conducerea Marelui Stat Major a fost numit colonelul, ulterior general, Constantin Christescu, subșef al structurii până la acea dată¹².

La data de 1 aprilie 1914 a fost investit șef al Marelui Stat Major Vasile Zottu, un general capabil din arma geniului, care se remarcase până atunci în diverse funcții, inclusiv în activitatea de construcție a Palatului Cercului Militar al ofițerilor din garnizoana București¹³. El fusese trecut în rezervă cu puține zile în urmă, dar a fost reactivat și numit în fruntea Marelui Stat Major la vârsta de 61 de ani, fiind cel mai vârstnic titular al acestui înalt post

până la acea dată. Pentru coordonarea activității de stat major din armata română, având în vedere experiența de până atunci și vârsta sa, generalul Zottu nu era cea mai potrivită soluție, iar rolul său a devenit treptat din ce în ce mai șters, pentru a sfârși a fi șeful nominal al structurii¹⁴. Suspectat de legături cu Puterile Centrale, prezent și pe celebra „listă a lui Günther”, generalul Zottu s-a sinucis la 12 noiembrie 1916 la locuința sa din București. Trioul Brătianu ministru, Iliescu secretar general și factotum în administrația militară și Zottu șef al Marelui Stat Major a condus procesul de pregătire a armatei pentru marele război, în care România urma să intre pentru întregirea națională.

Evaluând starea operativă a armatei se poate aprecia că România, în configurația antebelică, a mobilizat toate resursele sale umane, materiale și financiare. Fără a intra în detalii, reținem câteva cifre. Efectivele mobilizate au fost de 19 843 ofițeri și elevi 813 758. Dintre aceștia, 15 949 de ofițeri și 642 139 constituiau armata de operații (3/4 din efectivul mobilizat), iar 3894 de ofițeri și 191 619 trupă erau repartizați la părțile sedentare din zona interioară (1/4 din efectivul mobilizat). În afară efectivului sub arme se mai înregistrau 420 870 de potențiali mobilizabili, ceea ce dădea un disponibil total de chemare de 1 234 000 de oameni, adică 15% din populația totală și 30% din populația bărbătească a statului.

Din punct de vedere uman, România mobilizase efective la nivelul maxim al posibilităților sale de atunci și, coroborate cu obligațiile asumate de aliați, ele păreau să fie suficiente pentru îndeplinirea obiectivelor propuse.

Dotarea și instruirea trupelor au reprezentat, însă, un punct nevralgic, care a afectat capacitatea combativă a unităților și marilor unități. Armamentul de infanterie și artilerie era insuficient și depășit tehnic și moral. Artileria grea și cea antiaeriană au fost improvizate în anii neutralității, iar armamentul automat se găsea în proporții reduse; de exemplu, la fiecare batalion erau doar două mitraliere. Puști mitraliere și grenade nu existau, întrucât comenzile nu fuseseră onorate. Aviația era într-o stare incipientă.

La intrarea în război, armata română era destul de numeroasă, dar avea mari neajunsuri în ceea ce privește structura organizatorică, dotarea, instruirea, calitatea corpului de cadre, doctrina, organizarea terenului etc. De aceea s-a spus, evident, cu o doză de malițiozitate, că am „fost prea mici, pentru un război așa de mare”. Sintagma reflectă doar parțial adevărul istoric, întrucât România era un actor de

rang secund al scenei internaționale, stadiul său de dezvoltare nu era prea avansat, dar a mobilizat toate resursele disponibile. Cât privește parcursul armatei române, acesta a fost unul sinuos, cu victorii și înfrângeri. Trebuie spus că nicio armată participantă la Primul Război Mondial, inclusiv ale marilor puteri, nu a înregistrat numai victorii.

Momentul intrării în război

În perioada anilor de neutralitate, cele două tabere beligerante au exercitat mari presiuni asupra României spre a o determina să se alăture. Cum ele au fost dependente de evoluția operațiilor din diverse teatre, au existat, sub raport strict militar, mai multe momente potențial favorabile, pentru ca intervenția armatei române să fie eficientă. Dintre acestea menționăm Marna (septembrie 1914), Lemberg (august-septembrie 1914), intrarea Italiei în război (mai 1915), marea ofensivă a Puterilor Centrale din vara anului 1915, pe Frontul de Est, intrarea Bulgariei în război (octombrie 1915) etc.

Premierul Ion I.C. Brătianu a ezitat de fiecare dată să facă pasul decisiv, considerând că nu sunt întrunite toate condițiile pentru o intrare în acțiune. În primăvara și vara anului 1916, lucrurile s-au schimbat. Două momente au fost determinante: bătălia de la Verdun pe Frontul de Vest și ofensiva Brusilov pe cel de Est.

Confruntat cu o presiune enormă la Verdun, Parisul a preluat conducerea tratativelor cu România, deținută până atunci de Petrograd, fiind dispus să satisfacă doleanțele guvernului român.

În acest sens, Constantin Argetoianu scria: „*Deșigur că francezii obținuseră un mare rezultat prin dârza lor rezistență la Verdun, dar asalturile continuau cu aceeași intensitate, tunurile franțuzești se roșiseră trăgând, munițiile, cu tot circuitul trenurilor și automobilelor ce se stabilise, începeau să nu mai ajungă și Comandamentul francez voia totuși să evite cu orice preț cucerirea Verdunului. Intrarea României în război a apărut atunci Aliaților ca fiind cea mai nimerită măsură pentru salvarea nenorocitei cetăți, căci prin această intrare, Statul Major german ar fi fost nevoit să deplaseze spre Carpați 20–30 divizii, pe care nu le putea lua decât de la Verdun. Ca să scape Verdunul, francezii ne dau ghies și puneau sulița în coastă lui Brătianu; Brătianu se tocmea și ridica tariful, pe când rușii, mai indiferenți de soarta Verdunului, se lăsau greu*”¹⁶.

De partea cealaltă, în timpul mării ofensive ruse, declanșată la începutul lunii iunie 1916, autoritățile

de la Petrograd au solicitat în termeni ultimativi, intrarea în acțiune a României. Ilustrativă în acest sens este telegrama generalului Mihail Alexeev, șeful Marelui Stat Major al armatei ruse, din 5/18 iunie 1916, adresată colonelului Tatarinov, atașatul militar rus la București, pentru a fi adusă la cunoștința lui Ion I.C. Brătianu și a generalului Dumitru Iliescu. El scria: „*Je n'ai pas cru opportun jusqu'à présent de vous charger de faire les démarches ci-après aux dirigeants roumain concernant l'adhésion de leur armées à celles des Alliés, vu que je n'ai pas voulu gêner la liberté de leurs décisions. La situation militaire actuelle me force à vous charger de l'expliquer au Général Iliescu et de lui dire qu'il est difficile de s'attendre à ce que l'avenir fournisse des conditions plus propices à une entrée en action de la Roumanie [...] L'entrée en action de la Roumanie en ce moment aura un valeur correspondante dans le développement commun des efforts des Puissances Alliées, ce qui n'arrivera pas dans le cas où sa décision serait remise à une époque non définie. La situation commande aux Roumains de se joindre à nous maintenant ou jamais*” (...)¹⁷. Și de această dată, deși existau premisele unui succes pe câmpul de luptă, premierul a ezitat să se conformeze, astfel că el a prelungit negocierile, care s-au finalizat la 4/17 august 1916, când s-au semnat, în casa lui Vintilă Brătianu, fratele său, documentele pe baza cărora România a intrat în război: convenția politică și convenția militară.

Hotărârea de abandonare a neutralității și de intrare în război alături de Antanta a aparținut în mare măsură lui Ion I.C. Brătianu. N-a fost una ușoară, liderul politic liberal fiind conștient de marile dificultăți ale gestului său și de imensa responsabilitate pe care și-o asuma. Ilustrativă în acest sens este și discuția cu fiul său Gheorghe I. Brătianu la începutul lunii august 1916. La remarcă lui Gheorghe I. Brătianu că există în istoria națională două linii de conduită, primul ministru a replicat:

„*Și pe urmă zici că erau în politica noastră două curente: unul de smerenie și altul de ridicare. Aceasta este drept: până și Vodă Bibescu spunea la '48: «Soarta acestei țări e de-a fi în veci smerită». Dar cu astfel de idei, n-am fi ajuns acolo unde suntem acum; era nevoie de Revoluția de la '48 ca să le schimbe. De ce pilda și chipul lui Mihai Viteazul sunt mult mai vii astăzi în poporul nostru decât chiar figura lui Ștefan cel Mare? Fiindcă a dat o formă reală aspirațiilor noastre. Și noi ne putem găsi în astfel de împrejurări: nu știu cum se va desfășura*

războiul, putem să fim învingători, putem avea soarta Serbiei, dar vom fi confirmat, în mod imprescriptibil, drepturile noastre asupra pământului nostru.

– *Atunci...*

– *Vezi, momentul de față e hotărâtor. Dacă se încheie pacea fără noi, vom fi zdrobiți între o Ungarie mare și o Bulgarie mare. Trebuie să văză lumea ce voim și pentru ce voim...*

Ploaia începuse să cadă mai repede. Simioane, zise tatăl meu, oprește mașina și dă jos acoperitoarea. Conversația se întrerupse tot atât de neașteptat cum începuse. Cu acest îndreptar am intrat în război”¹⁸.

Urmare a celor prezentate, se poate conchide că decizia guvernului român de a intra în război la 15/28 august 1916 are o motivație complexă, în care intră considerente politice, militare, psihologice, economice etc. Chiar dacă sub raport militar momentul nu era favorabil, acceptarea scrisă a revendicărilor românești de către cele patru mari puteri ale Antantei a reprezentat factorul hotărâtor care a prevalat în hotărârea primului ministru Ion I.C. Brătianu, susținut de liberali, de a pune capăt neutralității. Hotărârea a fost validată zece zile mai târziu de Consiliul de Coroană.

O mare dilemă strategică – la Nord sau la Sud?

Tot factorul politic a reprezentat elementul decisiv și în privința planului de operații al armatei pentru război. Poziția geostrategică a României în vara anului 1916 era foarte dificilă, întrucât era obligată să lupte pe două fronturi. Unde se impunea să facă efortul principal, să concentreze forțele – la sud sau la nord? Iată marea dilemă strategică în care s-au aflat planificatorii militari români.

Aliații, mai ales cei occidentali, au cerut ca România să acționeze ofensiv la sudul Dunării, pentru ca împreună cu Armata de la Salonic, condusă de generalul Maurice Sarrail, să scoată Bulgaria și Imperiul otoman din război, să elibereze Strâmtoarele și să stabilească legătura maritimă. În acest sens, s-a și elaborat, la 23 iulie 1916, un plan de operații, semnat *ad referendum* de colonelul Vasile Rudeanu.

Dar Ion I.C. Brătianu nu a acceptat această soluție și a cerut, aliații acceptând, în final, acest lucru, ca armata română să dea lovitură principală la nord și vest de Carpați. A fost o „*alegere patriotică*”, întrucât după opinia liderilor politici era absolut nefiresc, ca declanșând un război de eliberare a fraților de peste munți, să acționăm ofensiv la sudul

Dunării, chiar dacă în acest caz se realiza o compatibilitate strategică, un raport de forțe favorabil.

Ideea unei ofensive generalizate peste Dunăre apărea, totuși, unora atrăgătoare, mai ales că aceasta se putea conjuga cu o acțiune a forțelor aliate din zona Dardanele și apoi, după eșecul operației, a celor din regiunea Salonic. Ea a fost sprijinită, între alții, de atașatul militar italian în România, dar, treptat, a fost abandonată, lucrările concentrându-se asupra definitivării a aceea ce s-a numit Ipoteza „Z”, devenită planul de campanie al armatei române la intrarea în război¹⁹.

Tot atât de adevărat este că România și-a asumat cu seninătate un război pe două fronturi, ceea ce i-a creat din start un mare dezavantaj strategic și politic. Și alte state s-au aflat în această situație și au căutat soluții pentru depășirea ei. Iată, de pildă, Germania, considerând o adevărată „obsesie strategică” perspectiva de a lupta concomitent cu Franța și Rusia, a preconizat prin „planul Schlieffen”, înfrângerea rapidă a Franței, în circa șase săptămâni, urmând, apoi, să îndrepte forțele principale împotriva Rusiei.

În cazul României, autoritățile române, în frunte cu Ion I.C. Brătianu, au făcut mari eforturi pentru a asigura, cât mai temeinic, spatele și flancul drept al forțelor principale. În acest punct, activitatea de planificare strategică s-a intersectat și cu tratativele diplomatice desfășurate de guvernul român cu puterile Antantei. Dacă în problemele planificării strategice, premierul putea transfera responsabilitățile asupra militarilor cu atribuțiuni în domeniu, așa cum a și procedat, de altfel, în chestiunile de ordin politic, acest lucru nu mai era posibil, întrucât toate demersurile se aflau sub strictul său control.

Patru mari probleme au fost intens discutate cu viitorii parteneri de alianță și în care autoritatea primului ministru a fost intens folosită: sprijinirea ofensivei armatei române în Transilvania de către Rusia; ofensiva grupului expediționar aliat de la Salonic, pus sub comanda generalului Maurice Sarrail; quantumul trupelor ruse ce operau în Dobrogea; subordonarea lor comandamentului național.

La data de 3/16 noiembrie 1915, Biroul operații i-a prezentat primului ministru o notă privind situația militară a beligeranților la sfârșitul lunii octombrie 1915. Prin document se solicita sprijinul a circa jumătate de milion de militari ruși, care să acționeze la flancul drept al trupelor române ce operau în Transilvania, dacă se dorea ca intervenția armatei române să aibă șanse de reușită serioase. În nego-

cieri, partea rusă a asigurat formal că va sprijini acțiunea trupelor române, fără a stabili exact quantumul forțelor pe care le va pune la dispoziție. Nici partea română nu a insistat, poate și datorită faptului că rușii au cedat în problema Bucovinei, acceptând în cele din urmă ca întreaga provincie să aparțină României. Același document sublinia necesitatea întăririi armatei de la Salonic, efectivul acestora fiind estimat la circa 750 000 de persoane, ce cuprindea și cei 150 000 de militari sârbi, ce fuseseră evacuați din Albania, după atacul concentric al Puterilor Centrale din toamna anului 1915 asupra regatului sârb.

Pentru realizarea legăturii cu forțele aliate de la Salonic, se impunea și prezența unui numeros contingent rus în Dobrogea, cifra avansată fiind de 200 000 de militari. Aceasta nu era exagerată, întrucât, după cum scria și Radu R. Rosetti cu ocazia intrării Bulgariei în război, „rușii concentraseră o armată (comandată de generalul [Dimitri Grigorovici] Scerbacev) de un asemenea efectiv în regiunea Odesei. Menirea ei fiind de a fi transportată în Bulgaria spre a ataca armata acesteia din spate”²⁰.

În negocierile cu Rusia, care au prefațat aderarea României la Antanta, cifra de 200 000 a fost vii discutată, generalul Mihail Alexeev, șeful Stavkăi, refuzând propunerea Bucureștiului. Argumentul său era valoarea slabă a trupelor bulgare ce ar fi putut fi concentrate în acea regiune, coroborate cu un atac al armatei franco-engleze a lui Sarrail. Brătianu, sfătuit de Marele Stat Major, a rămas ferm pe poziție, argumentând că fără aceste trupe spatele armatei române rămânea descoperit, iar războiul pe două fronturi depășea posibilitățile României²¹.

Supus unei presiuni constante, în special din partea rușilor, Brătianu a acceptat reducerea cifrei la 150 000, dar și aceasta a fost respinsă cu vehemență de partea rusă. Negocierile au ajuns la un punct mort, astfel că întregul eșafodaj al tratativelor cu Antanta risca să se prăbușească. Diligențele miniștrilor aliați și ale atașatilor militari ai Triplei Înțelegeri, acreditați la București, s-au intensificat considerabil, astfel că generalul Iliescu a luat față de Brătianu răspunderea operațiunilor în Dobrogea cu 50 000 de oameni în loc de 200 000²².

Decizia generalului Iliescu a reprezentat o surpriză chiar și pentru colaboratorii apropiați²³, rațiunile din spatele ei rămânând, după cunoștințele noastre, necunoscute până astăzi. Cert este că Brătianu a fost intens criticat pentru această decizie,

evident nefericită, mai ales că prima lovitură împotriva României a venit pe Frontul de Sud din partea forțelor bulgare și germane. Toate alegațiile generalilor ruși, sprijiniți de aliații occidentali care clamau slăbiciunea forțelor bulgare, s-au dovedit nefondate, în condițiile în care preconizata ofensivă a forțelor aliate de la Salonic nu a avut loc, deși aceasta trebuia să se declanșeze cu zece zile înaintea intrării României în război.

Acceptarea unui corp expediționar rus în Dobrogea de dimensiuni reduse s-a bazat și pe percepția pe care au avut-o unii lideri politici români, inclusiv Brătianu, că armata bulgară nu va lupta împotriva Rusiei, întrucât aceasta a contribuit substanțial la reconstituirea statului vecinilor de la sudul Dunării.

Într-o altă problemă, cea a subordonării forțelor ruse ce operau în Dobrogea, care ținea de statutul de prim-ministru, Brătianu nu a cedat și a reușit ca ele să fie puse sub comanda Regelui Ferdinand. Era atât o chestiune de suveranitate națională, cât și una de eficiență militară, întrucât în acest fel se evita tutelarea trupelor române de către cele ruse și apariția unor surprize din partea mării puteri de la Răsărit.

În concluzie, sub raport strict militar, era de preferat o acțiune la sudul Dunării, dar au primit obiectivele politice, respectiv necesitatea de a demonstra voința românilor de a elibera frații de peste munți a fost decisivă.

Starea de spirit a Armatei Române

Cercetările mai vechi și mai noi au arătat că românii – spre deosebire de occidentali, care l-au primit cu entuziasm greu de explicat și acum după un veac – au privit izbucnirea războiului mondial cu îngrijorare, teamă și speranță, iar desfășurarea lui a amplificat aceste sentimente.

Din momentul izbucnirii ostilităților, în iulie 1914, clasa politică românească și o parte din opinia publică s-au împărțit în două mari curente: antantofili (francofili, în fond) și germanofili, fiecare dezvoltând o impresionantă argumentație în favoarea alinierii României la o tabără sau alta. Nu doresc să mă refer la această amplă dezbatere care a divizat societatea românească în răstimpul celor doi ani.

Precizăm că la nivelul armatei, al corpului ofițeresc român, nu s-a reproduș situația de la nivelul clasei politice, nu au existat clivaje asemănătoare celor din Grecia, între partizanii regelui Constantin și cei ai premierului Venizelos. În majoritatea lor, ofițerii români au adoptat o atitudine pro

antantistă, fiind conștienți că există o mare șansă pentru reîntregirea națională. Mulți o întrevăzuseră încă din 1913. De exemplu, soldații români care se reîntorceau în țară, după campania din sudul Dunării, l-au întrebat pe generalul Alexandru Averescu, șeful Marelui Stat Major al Armatei în acel moment: „*Domnule general, când ne duceți peste Carpați?*” Aceasta nu înseamnă că nu au existat ofițeri care au susținut aderarea la Puterile Centrale, mai ales dintre cei care se formaseră în Germania și cunoscuseră direct impecabila organizare și disciplină de aici. Dar, în momentul trecerii la acțiune, a prevalat datoria și nu au existat cazuri de insubordonare. Ulterior, acestea au fost sporadice; exemplul cel mai des citat este cel al colonelului Alexandru D. Sturdza, fiul marelui om politic D.A. Sturdza, președintele Partidului Național Liberal, prim-ministru în mai multe rânduri și secretar general al Academiei Române²⁴.

În general, armata a primit trecerea la acțiune cu un entuziasm temperat, accentuat de primele succese. Din păcate, starea de spirit nu numai a armatei, ci a întregii clase politice și a opiniei publice, s-a schimbat radical la începutul lunii septembrie, ca urmare a înfrângerii de la Turtucaia. S-au făcut numeroase greșeli, una dintre ele fiind schimbarea planului de campanie la începutul lunii septembrie 1916, care, pe fondul sprijinului inconsistent al aliaților, au decis soarta campaniei din anul 1916, terminată cu o înfrângere militară de proporții, parte din teritoriul (Oltenia, Muntenia, inclusiv Bucureștiul, Dobrogea) fiind ocupate de Puterile Centrale.

A urmat, cu sprijinul Misiunii Militare Franceze, refacerea armatei și revanșa binemeritată din vara anului 1917, prin victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Acestea nu au putut fi valorificate sub raport politic și strategic, din cauza prăbușirii Frontului Oriental, ca urmare a ieșirii Rusiei, devenite, între timp bolșevică, din război.

Pacea separată cu Puterile Centrale de la București (24 aprilie/7 mai 1918) a fost un moment dureros, care părea să îndepărteze perspectiva materializării obiectivului pentru care România a intrat în conflict. Dar, istoria își are rosturile ei adânci, astfel că sfârșitul „Marelui Război” a adus cu sine, poate nesperat pentru unii, uriașa împlinire, aceea ca toți românii să trăiască în granițele aceluiași stat. A fost un moment unic în trecutul nostru și, de aceea ziua de 1 Decembrie a devenit, începând din anul 1990, Ziua Națională²⁵.

Concluzii

În august 1916, România a ales calea militară pentru împlinirea unui deziderat fundamental, expresie a rolului său pivotal în spațiul românesc. Nu a făcut-o singură, ci împreună cu patru dintre marile puteri ale lumii, întrucât forțele sale erau insuficiente. Și alte state aleseseră aceeași soluție, fără ca nimeni să o conteste.

Statul național unitar nu a fost, însă, un rezultat nemijlocit al acțiunii militare, ci al voinței românilor din stânga și din dreapta Prutului, de pe ambii versanți ai Carpaților. În ecuația unirii a contat foarte mult situația internațională de la sfârșitul Primului Război Mondial, prin dispariția marilor imperii absolutiste – rus, austro-ungar, otoman și german. Fără aceste modificări radicale ale eșichierului politic mondial și european era greu ca românii să-și împlinească visul lor de unire.

Dar, efortul militar, în pofida sinuozității sale, stă la baza României întregite și are o mare valoare morală. În cei aproape doi ani de război au fost mobilizate 1 600 000 de persoane, iar pierderile s-au cifrat la 300 000 morți, dintre care 85 000 pe câmpul de luptă, 155 000 în spitale, 60 000 în timpul prizonieratului. La acestea se adaugă 310 703 militari răniți și dispăruți, precum și peste 250 000 de civili morți, ca urmare a confruntărilor militare, rănilor, bolilor și epidemiilor, în special de tifos exantematic.

La efortul militar trebuie adăugați și cei circa un milion de militari români din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia care au participat din prima clipă la conflict. În anii 1917–1918, ei au parcurs un drum complex, de la „loialitatea dinastică” la „loialitatea națională”, astfel că rolul lor în realizarea unirii a fost extrem de important. De aceea, ei trebuie integrați absolut firesc, fără niciun fel de reticențe și precauțiuni, în efortul militar românesc al „Marelui Război”.

Regele Ferdinand I (1914–1927), în discursul său în fața delegației de români transilvăneni, veniți la București pentru a înmâna actul unirii de la Alba Iulia (14 decembrie 1918), rostea un adevăr istoric indubitabil, apreciind că temelile puternice ale unirii fuseseră „sfințite prin sângele vitejilor mei ostași, care au luptat și au murit pentru Unire...”

Se cuvine ca la un veac distanță să le aducem recunoștința și omagiul nostru. Să o facem însă, din perspectiva responsabilității pentru destinele României de astăzi, ce navighează într-o lume complet schimbată, care pare că și-a pierdut reperele. Ar fi suprema dovadă că am înțeles marea lecție de patriotism autentic pe care ei ne-au transmis-o.

Note

¹ I.G. Duca, *Memorii*, volumul I, *Neutralitatea*, Partea I (1914–1915), ediție și schiță biografică de Stelian Neagoe, Editura Expres, București, 1992, p. 2.

² General D. Iliescu, *Documente privitoare la războiul pentru întregirea României*, Imprimeria Statului, București, 1924, p. 12.

³ *România în războiul mondial 1916–1919*, volumul I, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1934, p. 34.

⁴ *Ibidem*, p. 71–77.

⁵ General V. Rudeanu, *Memorii din timpuri de pace și de război (1884–1929)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de D. Preda și V. Alexandrescu, Editura Cavallioti, București, 2004, p. 56–63.

⁶ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1914, Rusia 1914–1924, f. 292.

⁷ *Ibidem*, p. 269–288.

⁸ *România în războiul mondial 1916–1919*, p. 46.

⁹ *Ibidem*, p. 52.

¹⁰ R.R. Rosetti, *Mărturisiri (1914–1919)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Maria Georgescu, Editura Modelism, București, 1997, p. 101.

¹¹ Pentru împrejurările numirii generalului Presan a se vedea: Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, volumul III, ediția a II-a, argument de Gh. Buzatu, traducere volumul I, II, III de Mărgărita Miller-Verghy, Editura Moldova, Iași, 1991, p. 89–94.

¹² *Șefii Statului Major General. Enciclopedie*, coordonator general-locotenent (r) Avram Cătănici, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2014, p. 113.

¹³ P. Otu, *Cercul Militar Național*, Editura Militară, București, 2012, p. 63–79.

¹⁴ *Șefii Statului Major General. Enciclopedie...*, p. 106–107.

¹⁵ Ctin. Argetoianu, *Pentru cei de mîine. Amintiri din vremea celor de ieri*, volumul II, partea a IV-a, 1913–1916, Editura Humanitas, București, 1991, p. 259.

¹⁶ Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Contemporane, fond Casa Regală, dosar 16/1916, f. 1.

¹⁷ Gh. I. Brătianu, *File rupte din cartea războiului*, p. 22.

¹⁸ *România în războiul mondial 1916–1919*, volumul I, p. 95–114.

¹⁹ General Radu R. Rosetti, *op. cit.*, p. 59.

²⁰ I.G. Duca, *op. cit.*, p. 137.

²¹ *Ibidem*, p. 138.

²² General Radu R. Rosetti, *op. cit.*, p. 60. Acesta scria: „Nici până azi nu știu precis care dintre negociatorii noștri a cedat în această chestiune și a convins pe Brătianu să consimtă la micșorarea efectivului cerut de la început, pentru că de la Biroul operațiilor s-a insistat mereu asupra cifrei de 200 000 ca o condiție sine quo non”.

²³ Pentru acest caz de dezertare la inamic a se vedea Petre Otu, Maria Georgescu, *Radiografia unei trădări. Cazul colonelului Alexandru D. Sturdza*, Editura Militară, București, 2011.

²⁴ După alegerile din 20 mai 1990, Parlamentul României postrevoluționare a fixat, prin Legea nr. 10 din 31 iulie 1990, Ziua Națională la 1 Decembrie.

Problema românilor din Covasna și Harghita – o prioritate a societății românești*

*Ioan Lăcătușu***

Domnule președinte al Academiei Române,
Preafericite Părinte Patriarh Daniel,
Distinși membri ai Academiei Române,
Onorată asistență,

Prin bunăvoința Domniei Voastre și a celorlalți distinși membri din cadrul Prezidiului Academiei Române, conducerea Forumului Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș, în sesiunea solemnă a Academiei Române dedicată Zilei Naționale a României, în anul 2015, a avut posibilitatea să vă prezinte problemele cu care comunitatea românească din județele Covasna și Harghita, numeric minoritară în aceste județe, se confruntă în eforturile întreprinse pentru păstrarea și afirmarea identității naționale.

În numele conducerii Forumului Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș, vă rog să-mi permiteți să exprim sincere mulțumiri pentru oportunitatea oferită din nou, ca, de la tribuna Sesiunii solemne, dedicate Zilei Naționale a României, să prezint succint câteva file din istoria românilor din Arcul Intracarpatic și principalele provocări cu care se confruntă în prezent în lupta lor pentru dănuirea românească, în țara lor, într-un spațiu multiethnic și pluriconfesional în care sunt numeric minoritari.

La 26 noiembrie 2016, la Sfântu Gheorghe a avut loc simpozionul *Primul Război Mondial și Marea Unire oglindite în documentele vremii din fostele județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune*. Cu această ocazie s-a subliniat din nou faptul că la pregătirea, înfăptuirea și consolidarea Marii Uniri, și-au adus contribuția și românii din fostele scaune secuiești, prin truda jertfelnică a preoților și învățătorilor

din școlile confesionale, prin jertfa de sânge a tinerilor care au luptat la Mărășești și Oituz, trecând în țara mamă prin „Vama Cucului” sau în Corpul Voluntarilor Români Ardeleni și prin activitatea marilor bărbați născuți în această parte de țară, din rândul cărora menționăm pe patriarhul Elie-Miron Cristea, mitropoliții Nicolae Colan și Alexandru Nicolescu, episcopii Justinian Teculescu, Veniamin Nistor, Emilian Antal, publiciștii și oamenii politici Octavian-Codru Tăslăuanu, Ghiță Popp, Pompiliu Nistor, Romulus Cioflec, Nicolae Bogdan și mulți alții.

Manifestările organizate de Forumul Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș, prilejuate de împlinirea a zece ani de la înființarea sa, au constituit noi prilejuri de a face un bilanț al activității desfășurate, de a trece în revistă puținele izbânzi și numeroasele neîmpliniri determinate de statutul nostru de minoritate numerică, într-o zonă bântuită de proiecte separatiste și care urmăresc obținerea autonomiei teritoriale pe criteriul etnic.

O primă mare îngrijorare a noastră este cauzată de faptul că din datele oficiale ale recensămintelor populației, rezultă că în perioada postdecembristă, în majoritatea localităților cu populație etnic mixtă din județele Covasna și Harghita, populația românească a cunoscut un accentuat și artificial proces de scădere numerică. Potrivit datelor statistice ale recensământului din 2011, comunitatea românească din județele Covasna și Harghita a scăzut cu 12,03%, respectiv 11,80%, perioadă în care numărul concetățenilor maghiari din cele două județe a scăzut numai cu 7%. De remarcat faptul că, în anul 2011, în peste jumătate din totalul localităților jude-

*Alocuțiune susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918. Începutul Primului Război Mondial” (28 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

**Președintele Forumului Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș

țului Covasna, locuiesc sub o sută de români, în comunități mici și foarte mici, care nu oferă cadrul instituțional și legislativ și nici resurse umane, materiale și financiare necesare păstrării identității românești. În județul Harghita, situația este și mai dramatică în aproape trei sferturi, respectiv 72% din totalul localităților, la ora actuală locuiesc mai puțin de o sută de români. Dacă actuala situație va continua, în viitorii 20–30 de ani, populația românească din majoritatea acestor localități etnic mixte, din județele Covasna și Harghita, se va diminua drastic, până la dispariție.

Potrivit rezultatelor unor cercetări sociologice, întreprinse în județele Covasna și Harghita, din cauza configurației demografice, administrative, educaționale, economice și politice actuale din județele Covasna și Harghita, românii au statut *de facto* de minoritate numerică locală, discriminată negativ în plan local, în mass-media și în politica națională, fără putere politică și fără mijloace de exprimare eficiente, în raport cu societatea în mijlocul căreia trăiește. Populația românească din zonă este nesocotită, marginalizată și tratată ca o populație aservită, neexistând egalitate de șanse la obținerea unui loc de muncă și niciun comportament civic prietenesc și de colaborare, ci doar unul preponderent exclusivist.

Românii din această parte de țară nu dispun de instrumente legale și pârgii eficiente pentru a contracara prin forțe proprii efectele negative ale descentralizării, în raporturile cu autoritățile administrației publice locale, aflate sub autoritatea perpetuă a formațiunilor etnice maghiare. Redăm doar câteva exemple:

– Condiționarea ocupării posturilor în administrația publică, altele decât cele prevăzute de lege (practică generalizată și la unele societăți comerciale), de cunoașterea limbii maghiare.

– Grava discriminare existentă în ceea ce privește finanțarea proiectelor de dezvoltare locală și a proiectelor culturale ale comunității românești din județele Covasna și Harghita, față de comunitatea maghiară, care beneficiază de trei surse de finanțare: de la bugetul central al României în calitate de minoritate națională, de la bugetele locale pe care le gestionează discreționar, în calitate de majoritate locală, și de la Guvernul Ungariei din capitolul destinat maghiarilor de peste graniță.

Din cauza dificultăților din perioada de tranziție și a bulversării valorilor din societatea românească, nici până acum nu s-a înțeles că, de fapt, problema

nu este doar a românilor din aceste județe, ci a întregii țări. Așa cum nu se înțelege că, deși neacceptată *de jure*, autonomia maghiară în zonă există *de facto*. Lipsa de reacție a statului român face ca liderii comunității maghiare să continue promovarea identității unui ținut secuiesc fără români.

Afirmăm, și de această dată, faptul că românii din județele Covasna, Harghita și parțial Mureș sunt, în fond, o minoritate regională numerică, ce reclamă o strategie specială, care să asigure respectarea dreptului constituțional la identitate națională și a exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor de naționalitate română din unitățile administrativ-teritoriale, în care aceștia sunt numeric minoritari.

Reluăm, și în acest cadru, câteva dintre propunerile noastre, formulate de-a lungul ultimilor ani.

• Înființarea unui Departament pentru comunitățile românești minoritare numeric, structură consultativă, care să aibă ca obiect de activitate problematica sprijinirii comunităților românești numeric minoritare, să faciliteze accesul și relațiile directe între organele administrației centrale și societatea civilă, ca reprezentantă a intereselor și cerințelor comunității românești din aceste județe și care să asigure coerența și continuitatea preocupărilor autorităților centrale față de problematica zonei în elaborarea și aplicarea strategiilor mai sus amintite.

• Asigurarea, prin bugetul central, a suportului financiar pentru proiectele promovate de asociațiile și fundațiile culturale, religioase și civice din județele Covasna, Harghita și Mureș.

• Elaborarea unei strategii de dezvoltare economică, prioritară pentru zona Covasna-Harghita, cu finalitate în crearea unor noi locuri de muncă și menținerea celor existente, componenta economică fiind principala cale de estompere a asperităților interetnice, de eliminare a exodului populației românești din zonă și de reafuire a generațiilor tinere spre locurile natale.

Totodată, conștienți și de slăbiciunile comunității noastre, ne-am propus ca, în comunitățile mai mari, să elaborăm și să aplicăm programe de perfecționare a organizării comunitare, care să permită valorificarea plenară a întregului potențial uman existent în fiecare localitate, prin aplicarea cunoscutei devise „Prin noi înșine”, iar în comunitățile cu sub o sută de membri, care nu dispun de cadrul instituțional și nici de resurse umane, materiale și financiare necesare păstrării identității românești, să sti-

mulăm programele de solidaritate comunitară, de genul „Români pentru români”, prin revitalizarea acțiunilor de acest fel din perioada interbelică, când numeroase școli și parohii de pe tot cuprinsul României Mari s-au înfrățit și au sprijinit principalele comunități românești din fostele județe Ciuc, Odorhei și Treiscaune, supuse unui accentuat proces de asimilare.

Domnule președinte al Academiei Române,
Onorată asistență,

Având în vedere consecințele negative ale separării instituțiilor de învățământ și de cultură pe criterii etnice, separare înfăptuită după decembrie 1989, fără consimțământul comunității românești din zonă, numărul restrâns al specialiștilor români din domeniul cercetării socio-umane existent în cele două județe, cât și dezinteresul administrației publice locale pentru finanțarea proiectelor culturale românești, solicităm sprijinul Academiei Române în vederea îmbunătățirii activității de cercetare interdisciplinară a problemelor social-istorice și etnologice românești din estul și sud-estul Transilvaniei.

În acest context, vă adresăm rugămintea de a aproba înființarea, la Sfântu Gheorghe, județul Covasna, a unei secții a Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș, sau a Centrului European de Studii în Probleme Etnice al Academiei Române.

Menționăm faptul că Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei poate asigura gratuit spațiul necesar desfășurării activității de cercetare a secției propuse, în imobilul din strada Miko Imre nr. 2, imobil unde funcționează și Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”.

Prin această nouă structură instituțională se va putea intensifica activitatea de cercetare a istoriei, civilizației și culturii românești din sud-estul Transilvaniei în context multiethnic și intercultural, valorificarea științifică a cercetărilor anterioare și realizarea unor actualizări contemporane privind caracteristicile specifice zonei studiate (istorie, religie, cultură tradițională materială și imaterială, demografie, interculturalitate etc.), traducerea și publicarea în limba română a lucrărilor de referință din literatura de specialitate în limba maghiară, care abordează teme privind istoria românilor, inițierea și organizarea de sesiuni, simpozioane și congrese naționale și internaționale, privind problematica interculturală specifică zonei și publicarea rezultate-

lor în periodicele editate de institutele de specialitate ale Academiei Române, precum și realizarea unei biblioteci virtuale centrate pe conservarea digitală și diseminarea la nivel național și internațional a principalelor lucrări, articole, studii, volume, sinteze etc. privind istoria, civilizația și cultura românească din sud-estul Transilvaniei.

Considerăm că demersul nostru se poate înscrie în cadrul proiectelor ce urmează a fi înfăptuite în programul *Centenar* la aniversarea, în anul 2018, a o sută de ani de la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Precizăm că, recent, sub egida Academiei Maghiare de Științe, la Odorheiu Secuiesc a apărut lucrarea, în trei volume cuprinzând 2200 de pagini, *Istoria Ținutului Secuiesc*, într-un tiraj de 12 000 de exemplare, lucrare redactată din perspectiva istoriografiei maghiare, cu eludarea sau minimalizarea prezenței și dăinuirii populației românești în această zonă binecuvântată din inima României. Academia Ungară de Științe o consideră drept „o apariție monumentală”.

Aspirația autorilor a fost „realizarea unei monografii moderne a secuimii”, care să asigure „o mai bună cunoaștere a trecutului și – spun ei – *deziderat important pentru viitorul acestei regiuni*”. Obiectivele monografiei sunt „*similare cu cele ale lucrării în trei volume «Istoria Transilvaniei», apărute în 1986, la Budapesta*”. Apariția lucrării într-un tiraj de masă a permis editorilor să asigure distribuirea ei în principalele orașe din județele Covasna și Harghita în mod gratuit, tuturor celor interesați, doar pe baza cărții de identitate.

Argumentând opțiunea pentru titlul *Istoria Ținutului Secuiesc*, în detrimentul variantei *Istoria secuilor*, autorii sunt conștienți de faptul că în afara secuilor, respectiv a maghiarilor, și ceilalți locuitori ai fostului Ținut Secuiesc și ai împrejurimilor și-au lăsat amprenta în istoria acestei regiuni, dar – afirmă ei – acest lucru nu a putut fi prezentat în detaliu în oricare moment al istoriei, din cauza „*precarității informațiilor oferite de surse și a literaturii de specialitate sporadice*”. Argumentația este de-a dreptul cinică, deoarece despre contribuția „*celorlalți locuitori*”, respectiv a românilor, literatura de specialitate este numeroasă, nicidecum precară.

Așadar, nu „*precaritatea informațiilor oferite de surse și a literaturii de specialitate sporadice*” este cauza prezentării superficiale, distorsionate, incomplete – în contradicție evidentă cu adevărul istoric – a celorlalți locuitori ai fostelor scaune secuiești și a

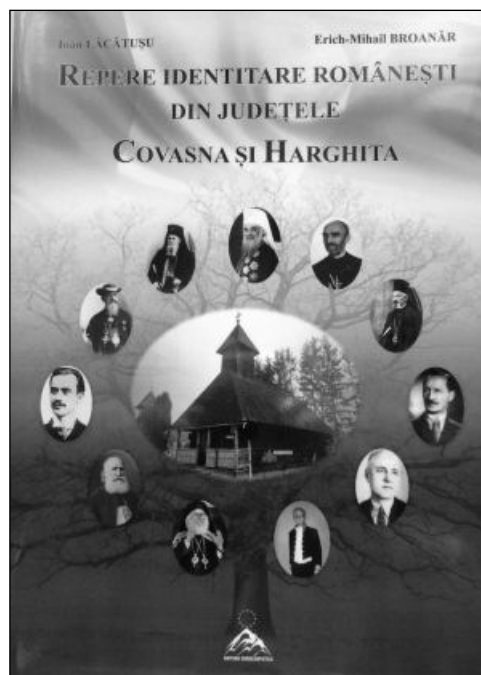
modului în care aceștia „și-au lăsat amprenta în istoria acestei regiuni”, ci ocultarea lor voită în scopuri politice privind „viitorul regiunii” – sus-amintit, prin eludarea surselor românești de-a dreptul numeroase și în majoritatea lor bine documentate și oneste. Este ușor de ghicit că autorii și-au propus să prezinte un „Ținut secuiesc” locuit doar de secui, respectiv maghiari, o enclavă monoetnică, având o istorie purificată de conexiunile permanente cu românii pe plan economic, militar, cultural, lingvistic, administrativ etc.

Numai astfel se poate explica faptul că autorii celor trei volume au omis cu bună știință din bibliografia celor trei volume lucrările fundamentale de istorie elaborate de Academia Română, inclusiv cele apărute sub egida Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, precum și toate volumele și studiile referitoare la românii din fostele scaune secuiești, apărute în ultimii 25 de ani, purtând semnăturile unor distinși cercetători români.

Oricât de detaliată și complexă ar fi prezentarea istoriei secuilor și maghiarilor din spațiul de referință, fără prezentarea cu obiectivitate a istoriei românilor din fostele scaune secuiești și a numeroaselor relații și interferențe ale secuilor cu românii din toate provinciile istorice românești, cele trei volume intitulate *Istoria Ținutului Secuiesc* rămân o simplă lucrare de propagandă, periculoasă chiar pentru formarea conștiinței tinerilor cărora li se adresează, și nu o lucrare monografică onestă, așa cum o prezintă autorii, editorii și patronii care au comandat-o.

Domnule președinte,
Onorată asistență,

Atât înainte de Marea Unire, cât și după aceea, în istoria comunității românești din județele Covasna și Harghita, pe lângă truda jertfelnică depusă pentru păstrarea identității românești, într-un mediu care de cele mai multe ori a fost neprietenos, au existat momente care au potențat dănuirea românească, ajutând românii de aici să câștige bătălia cu timpul... existând. De aceea, și de această dată, ne exprimăm speranța că multe dintre problemele ridicate astăzi își vor găsi rezolvările cuvenite, astfel încât, în 1918, când vom aniversa centenarul Marii Uniri, România se va prezenta ca un stat unitar, fără enclave etnice în inima sa. Pentru că, dacă inima

țării va fi bolnavă și țara va fi bolnavă. Încă o dată vă mulțumesc, din suflet, în numele românilor din județele Covasna, Harghita, Mureș și, de ce nu, și în numele concetățenilor maghiari din zonă, care conștientizează faptul că, în decursul istoriei, locul secuilor a fost alături/împreună cu românii și nu separat de aceștia.

Note

¹I. Lăcătușu, Erich-Mihail Broanăr, *Repere identitare românești din județele Covasna și Harghita*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2014, p. 343–444.

² *Forumul Civic al Românilor din Covasna, Harghita și Mureș în slujba dănuirii neamului românesc în Transilvania: FCRCHM 2005–2015*, coordonatori Ioan Sabău-Pop, Ioan Lăcătușu, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2014, p. 222–249.

³I. Lăcătușu, *Românii minoritari în țara lor*, în „Academica”, Anul XXV, nr. 11–12 (301–302, noiembrie-decembrie 2015), p. 28–34.

⁴R. Baltasiu, Gabriel Săpunaru, Ovidiana Bulumac, *Slăbirea comunității românești din Harghita și Covasna*, Editura Etnologică, București, 2013, p. 133.

⁵*Szekelyfold története I-III*, MTA BTK-EME-HRM, Szeke-lyudvarhely, 2016.

⁶ I. Lăcătușu, V. Lechințan, *Istoria Ținutului Secuiesc – o nouă apariție editorială apărută sub egida Academiei de Științe Ungare*, în „Informația Harghitei” (7 decembrie 2016), p. 5.

O zi memorabilă, 1 Decembrie*

Acad. Alexandru Zub

Se întâmplă rar, în viața unui popor, evenimente ca acela petrecut la 1 Decembrie 1918, când Adunarea națională a românilor transilvăneni „decreta”, la Alba Iulia, unirea cu „țara”, așa cum o doriseră, la timpul lor, pașoptiștii adunați la Blaj, ca expresie a unui deziderat imemorial.

Înțelegem astfel de ce contemporanii mai sensibili au fost așa de tare impresionați iar tânărul Lucian Blaga avea sentimentul că intră, împreună cu națiunea română, într-un *nou Timp*. Nu discursurile rostite erau memorabile, ci demnă de amintire, după opinia poetului, era îndeosebi atmosfera de entuziasm în care s-a proclamat Unirea îndelung visată, în acord deplin cu sentimentul popular. Actele oficiale, cu limbajul lor solemn, n-au făcut decât să dea expresie juridică unui fapt cu adânci motivații istorice și spirituale. Două săptămâni mai târziu, șeful guvernului, I.I.C. Brătianu, întâmpina delegația transilvăneană cu aceste cuvinte: „*Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată*”. El a găsit astfel expresia cea mai potrivită spre a defini un proces îndelungat, la evoluția căruia contribuiseră atâtea generații și la a cărei împlinire evenimentele din urmă își spusese decisiv cuvântul.

În adevăr, ideea Unirii era veche, răspunzând unei realități etnoculturale și unor cerințe de alt ordin care s-au precizat tot mai mult în epoca modernă. Ea rezumă, într-un fel, istoria culturală și politică a țărilor române din ultimele secole și explică atașamentul poporului nostru, dincolo de diviziunea lui vremelnică sub dominații străine, la ceea ce A.D. Xenopol a numit *ideea romană*, iar N. Iorga *sigiliul Romei*. Unirea Principatelor extra-

carpatine, la 1859, a realizat un prim pas semnificativ în această direcție, iar Războiul Independenței, cu corolarul său, suveranitatea de stat, l-a întărit pe plan extern. O nouă conflagrație, menită să elimine alte două puteri expansioniste ale continentului, avea să ducă, în împrejurările știute, la recunoașterea legitimității idealului românesc de unitate și la o mai bună situație internațională, pe baza principiilor wilsoniene. În acest spirit, teritoriile risipite sub dominații străine s-au putut integra în patria-mamă.

Actul de la 1 Decembrie 1918 era, neîndoielnic, în concordanță deplină cu realitățile locale, dar și cu principiile admise de dreptul public internațional. Dreptul la autodeterminare, fie că e vorba de popor sau individ, rămâne unul dintre marile câștiguri ale lumii moderne, unul pentru care s-a plătit mereu un preț înalt și care avea să fie plin de urmări în timpurile mai noi. S-a putut spune, solemn, la Alba Iulia, că poporul român așteaptă de la congresul de pace „*să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale*”.

Adunarea respectivă rostea astfel un vechi deziderat, de o actualitate mereu vie, înțelegând să recunoască aceleași drepturi pentru toate popoarele și să consimtă la soluționarea litigiilor pe cale pașnică. Adunarea de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918 rămâne un exemplu de manifestare clară, comprehensivă și pașnică a voinței unui popor, voință ce se armoniza deplin cu noile principii de drept ale lumii.

*Text prezentat la Radio Iași cu titlul „1 Decembrie 1918”

Pledoarie pentru sol. Elogiu slujitorilor pământului românesc*

Acad. Cristian Hera

Vicepreședinte al Academiei Române

SOLUL, PILON PRINCIPAL AL AGRICULTURII, BAZĂ A EXISTENȚEI VIEȚII TERESTRE

Cunoștințele acumulate și experiența dobândită în cei 60 de ani dedicați activității de cercetare științifică, din care majoritatea pentru studierea fertilității solului, nutriției plantelor și aplicării îngrășămintelor, mă determină să afirm fără ezitare că **pământul reprezintă baza existenței vieții pe Terra și veșnicia omenirii.**

Solul este o adevărată arhivă a istoriei planetei, martor fidel al trecutului și prezentului, în același timp o carte deschisă pentru viitor.

Îngrijindu-l și protejându-l, am convingerea că putem asigura securitatea și siguranța alimentară, mediu sănătos pentru viață și clădi prezentul și sustenabilitatea viitorului.

Solul este unul dintre cele mai complexe sisteme naturale de pe Planeta Pământ, reprezintă un agregat structural de substanțe în continuă schimbare, complex biologic în care viața pulsează continuu, sistem polifuncțional, supus degradării, capabil de autodezvoltare, filtru natural pentru mediul înconjurător, reflectă impactul climei, florei, faunei și activităților antropice în perioade variabile de timp.

Solul este pilonul principal de susținere a agriculturii. Suprafața terestră ocupă 29% din suprafața Terrei, în timp ce suprafața apelor ocupă 71%, ceea ce ne face să atribuim planetei noastre și numele de **Planeta Albastră.**

Din suprafața terestră, numai pe 6,4% se practică agricultura, dar aceasta produce 95% din hrana necesară omenirii, în timp ce suprafața ocupată de

Acad. Cristian Hera

ape produce numai 5% din necesar. Iată de ce **avem datoria să protejăm, să îngrijim și să cultivăm pământul cu grija permanentă față de prezent, pentru „ziua de mâine”, pentru viitorul generațiilor, cărora le datorăm dreptul de a-și construi singuri societatea sustenabilă și performantă pe care și-o doresc.**

Starea de fertilitate a solului reprezintă elementul esențial în capacitatea sa de a produce, de a realiza producții sigure și stabile pe unitatea de suprafață. Cu cât fertilitatea solului este mai ridicată, cu atât devine mai sigură capaci-

**Discursul de recepție al academicianului Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române (18 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

tatea acestuia de a pune la dispoziția plantelor, simultan și continuu, elementele nutritive și apa de care au nevoie pentru reglarea proceselor metabolice de creștere și dezvoltare, pentru „construirea” recoltelor atât de utile satisfacerii necesarului de hrană pentru populația mereu crescândă a omenirii.

România este o țară binecuvântată din punctul de vedere al stării de fertilitate a solurilor. Dacă la nivel mondial, suprafața solurilor cu grad de fertilitate bun și foarte bun este de numai 11%, în țara noastră asemenea soluri ocupă 28% din teritoriu. Solurile cu fertilitate scăzută ocupă în România 50% din suprafață, în timp ce la nivel global suprafața ocupată de astfel de soluri este de 60%. Solurile cu fertilitate moderată sunt răspândite în țara noastră în proporție de 22%, pe plan mondial acestea ocupând 28%.

Este de datoria noastră, a românilor, ca acest dar al naturii să îl păstrăm, să îl protejăm, iar prin aplicarea măsurilor tehnologice de cultivare a plantelor în conformitate cu cerințele acestora și a recomandărilor făcute de cercetarea științifică pentru realizarea producțiilor programate, putem menține și spori starea de fertilitate a pământului.

Ca urmare a încetățenirii „mitului liniștitor” de pământ fertil, în România nu s-a acordat și nu se acordă importanța cuvenită folosirii îngrășămintelor, de orice natură, organice sau minerale. În anul 1950, cantitatea de îngrășămintele minerale folosite în agricultura țării noastre era 5921 tone; în anul 1990, ca urmare a demersurilor făcute de specialiștii din domeniu și a dezvoltării industriei proprii de îngrășămintele, cantitatea totală de îngrășămintele minerale cu azot, fosfor și potasiu a crescut la 1.103.075 tone, ceea ce reprezintă circa 110 kg NPK/ha, aceasta fiind până în prezent cantitatea maximă folosită pe unitatea de suprafață în România. În anul 2000, cantitatea de îngrășămintele s-a redus la 342.174 tone NPK, sau 36,5 kg/ha, ca după acest an să se înregistreze o ușoară tendință de creștere.

Referindu-ne la îngrășămintele organice, cantitatea utilizată în România, începând cu anul 1990, s-a redus substanțial, pe de o parte ca urmare a reducerii drastice a numărului de animale, dar și dezinteresului producătorilor agricoli pentru folosirea acestora.

Rezultatele cercetărilor noastre arată că, odată cu recolta, se extrag din sol 100–140 kg N/ha/an,

50–60 kg P₂O₅/ha/an și 130–160 kg K₂O/ha/an, export de elemente nutritive care conduce inevitabil la diminuarea stării de fertilitate a solurilor.

Pentru a avea o imagine comparativă, menționez că Olanda a folosit, în 1980–1981, 826 kg NPK/ha, Germania 413 kg/ha, Marea Britanie 294 kg NPK/ha. Din 1990–1991, în aceste țări, cantitățile s-au redus ca urmare a restricțiilor impuse de Uniunea Europeană pentru evitarea poluării mediului, în special a poluării cu nitrați.

La nivel mondial, cantitățile de îngrășămintele produse industrial au crescut an de an, de la 32 milioane tone în anul 1961, la 140 milioane tone în 2001; după acest an, cu toată apariția crizei energetice, deși producerea îngrășămintelor se realizează cu mare consum de energie, în anul 2010 cantitatea produsă la nivel mondial a ajuns la 170 milioane tone, din care 104 milioane tone îngrășămintele cu azot, 39 milioane tone îngrășămintele cu fosfor, celor cu potasiu revenindu-le 27 milioane tone. Cantitățile produse și folosite în agricultură continuă să crească. În anul 2014, agricultura mondială a consumat 186,9 milioane tone de N, P₂O₅ și K₂O. Pentru perioada 2014–2018 a fost estimată o creștere anuală a consumului de îngrășămintele cu 1,8%, celor cu azot revenindu-le 1,4 %, celor cu fosfor 2,2% și celor cu potasiu 2,6%.

În anul 2015, consumul a fost de 190,7 milioane tone, în 2016 estimându-se un consum de 193,9 milioane tone, în 2017, 197,2 milioane tone și în 2018, 200,5 milioane tone.

Realitatea impune schimbări drastice de concepții în producerea industrială a îngrășămintelor, utilizarea acestora și, concomitent, luarea urgentă a măsurilor de remediere pentru valorificarea rațională a îngrășămintelor de orice natură, în vederea menținerii și sporirii fertilității solurilor și a creșterii producțiilor pe unitatea de suprafață.

Utilizarea rațională și echilibrată a îngrășămintelor, diminuarea consumurilor neproductive de fertilizanți și energie, dirijarea și perfecționarea proceselor metabolice de creștere și dezvoltare a plantelor, de formare cantitativă și calitativă a recoltelor, devine necesitate de primă urgență, atât pentru cercetători, pentru specialiștii din agricultură, pentru cei din industria de îngrășămintele, dar mai ales pentru factorii de decizie executivă, având în vedere eficiența și profitabilitatea investițiilor făcute în domeniu.

PRESIUNI ASUPRA PRODUCTIVITĂȚII SOLULUI

Schimbările climatice, dezlănțuite din ce în ce mai evident la nivel global, conduc inevitabil la intensificarea deteriorării stării de fertilitate a solului, la accentuarea crizei apei dulci, la reducerea drastică a biodiversității.

La nivel planetar se intensifică degradarea solului; fenomenul de deșertificare s-a extins pe 33% din suprafață, eroziunea ia amploare. Anual se scot din circuitul agricol 5–7 milioane ha/an teren, fenomenul de eroziune amplificându-se ca urmare a defrișării masive a pădurilor (circa 7 milioane/ha/an). Fenomenul de salinizare ia noi dimensiuni, 12% din suprafața irigată fiind afectată.

Exportul masiv de elemente nutritive – luate din sol odată cu recolta – duce la scăderea accentuată a fertilității solurilor, fapt care impune urgentarea producerii și folosirii unor cantități corespunzătoare de îngrășăminte de orice natură, organice sau minerale.

Criza apei devine alarmantă pentru agricultură, pentru valorificarea stării de fertilitate a solurilor, ținând seama că 70% din volumul total al apei se folosește în acest domeniu.

Concomitent cu schimbările climatice globale, provocatoare de puternic impact negativ, are loc o creștere masivă a populației Terrei. *Dacă primul miliard de locuitori pe Terra s-a realizat în anul 1804, al doilea miliard, deci dublarea populației, s-a realizat în anul 1927, după 123 de ani. În anul 1960, populația Terrei a ajuns la trei miliarde locuitori, ceea ce înseamnă că pentru următorul miliard au fost necesari numai 33 ani. Populația, la nivel global, continuă să crească.*

În anul 2011, numărul locuitorilor a ajuns la șapte miliarde, creșterea cu patru miliarde realizându-se în 51 de ani, practic pentru creșterea cu un miliard de locuitori fiind necesari mai puțin de 13 ani. În anul 2050, populația Planetei Pământ va depăși nouă miliarde locuitori, populație care trebuie hrănită, care trebuie să aibă asigurată hrana cea de toate zilele, exigențele fiind mari și diversificate.

În evoluția dezvoltării umane s-au înregistrat și se înregistrează **numeroase crize**, provocatoare de destabilizare. De regulă, crizele apelează la patrimoniul cunoașterii, suscită inteligența, competența, îndrăzneala și solidaritatea umană. Toate crizele, de orice natură, provoacă neliniște, îngrijorare, dar **criza alimentară este devastatoare, provocatoare de fenomene sociale greu de imaginat. Evitarea**

unor astfel de crize trebuie să reprezinte preocuparea supremă a omenirii.

Norman Borlaug, promotorul „Revoluției verzi”, singurul agronom laureat al Premiului Nobel, spunea la cel de al XV-lea Congres Mondial de Știința Solului (Mexic, 1994): „*Toți cei care suntem implicați în producerea hranei să păstrăm în memorie faptul că pacea lumii nu poate fi menținută în condiții de foamete și mizerie umană. Refuzul accesului micilor fermieri, cu resurse puține, la factorii moderni de producție – varietăți ameliorate de plante, îngrășăminte și pesticide – lumea va fi condamnată, nu la otrăvire, cum presupun unii, ci la foamete și haos social*”.

TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

Avem datoria să învățăm din lecțiile trecutului. Marile civilizații, ca cea asiro-babiloniană, egipteană, chineză ș.a., au apărut și s-au dezvoltat când **potențialul de producție al solurilor a fost pus în valoare prin folosirea apei** din Tigrul, Eufrat, Nil, Yang-tze, Huang-Ho, iar alte civilizații, ca cele ale Indusului și Mekongului, sunt cunoscute după numele cursurilor de apă. **Acestea au prosperat când au valorificat avantajele cursurilor de apă și s-au prăbușit atunci când comunitățile umane nu au mai asigurat funcționalitatea sistemelor construite.** Un exemplu elocvent îl constituie mănoasa câmpie a Mesopotamiei.

Pentru satisfacerea mereu crescândă a necesarului de hrană, creșterea producțiilor pe unitatea de suprafață este esențială; Pământul este limitat ca întindere, suprafețele de teren agricol se reduc an de an, fertilitatea acestora se degradează substanțial. Reprezintă acesta un semnal de alarmă pentru omenire? Fără îndoială, un mare semnal de alarmă. În astfel de situații își face apariția o nouă geopolitică, cea a deficitului de hrană, pentru prevenirea căruia se impune, așa cum arăta și Lester Brown, „mobilizarea generală”.

Summit-ul de la Paris, de la sfârșitul anului 2015, la care au participat șefi de stat și de guvern din 198 de țări, demonstrează că s-a ajuns să se înțeleagă că ne aflăm într-un moment de cumpănă, în care se impun măsuri urgente pentru salvarea omenirii. Implicarea tuturor națiunilor la „mobilizarea generală” pentru un mediu sănătos, care să contribuie la înlăturarea foametei, a sărăciei, la stabilitate socială, la un viitor sustenabil al generațiilor care vor urma, devine necesitatea și prioritatea absolută a zilelor noastre.

PATRIMONIUL ȘTIINȚIFIC ROMÂNESC

Magnitudinea patrimoniului științific românesc în domeniul științei solului, tezaur de aleasă prețuire, impune o privire retrospectivă asupra prestigioaselor personalități.

Dintre marile valori din agricultura României care au contribuit la dezvoltarea științei solului mă voi referi, pe scurt, asupra unor distinși „învățați” ai secolului XIX și început de secol XX: **Ion Ionescu de la Brad, Petre Sebeșeanu Aurelian și Gheorghe Munteanu-Murgoci; asupra magiștrilor și mentorilor mei, Gheorghe Ionescu-Șișești, Teodor Saidel și David Davidescu, precum și asupra cercetătorilor de excepție cu care am lucrat încă de la începutul activității de cercetare științifică, Gheorghe Pavloschi și Zenoviu Borlan.**

Ion Ionescu de la Brad

Petre Sebeșeanu Aurelian

MARI PERSONALITĂȚI

Ion Ionescu de la Brad (1818–1891) a fost membru corespondent (1871), membru de onoare al Academiei Române (1874) și membru al Academiei Franceze de Agricultură. A urmat studiile la Academia Mihăileană din Iași și le-a continuat în Franța.

Este cel dintâi român care a studiat științific solurile țării noastre, întrevăzând influența climei asupra formării acestora. A elaborat o primă clasificare a solurilor, stabilind 11 tipuri pe baza naturii elementelor care îl compun. Ion Ionescu de la Brad face și primele referiri asupra proceselor de eroziune. Formularea dată în anul 1870 asupra capacității de producție a solului, a fertilității acestuia, exprima un adevăr plin de înțelepciune, actual și

astăzi: „Fertilitatea pământului este avuția și puterea lui, adică bunătatea lui, facultatea rodirii sale”. Cunoscând importanța menținerii și sporirii fertilității solurilor, tot în 1870 scria: „Cei ce nu dau pământului îngrășare, consumă capitalul de bogăție ce l-au acumulat cu veacurile și, consumând neconținut, este vederat că o să ajungă o dată la sfârșit, că au să consume capitalul, în loc să se servească de dânsul spre a-l face să producă roadele pământului”.

În multe dintre scrierile sale face recomandări de folosire a îngrășămintelor, arătând că „temelia unei plugării prospere este îngrășarea pământului în care se seamănă plantele, căci cu îngrășare putem dobândi pe o întindere mai mică de pământ mai multe roade, decât pe o altă întindere mare și neîngrășată”, sau „îndoiește-ți îngrășămintele și-ți vei îndoi puterea productivă a pământului”.

Ca urmare a excelenței sale pregătiri, a fost numit director al Școlii Imperiale de Agricultură

(1848–1856), administrator general al moșiilor din Thesalia ale marelui vizir Reșid Pașa și expert al sultanului.

După revenirea în țară, pentru promovarea științei a înființat: „Jurnalul de Agricultură”, „Țăranul Român”, „Gazeta Satelor”, (1857–1870). În 1870 publică primul *Manual de agricultură* din România. În anul 1864 este sfătuitor al domnitorului Al.I. Cuza, perioadă în care înființează primele ferme experimentale la Pantelimon și Brad. În ultima parte a vieții a înființat la Brad o fermă model și o școală de agricultură pentru țărani.

Petre Sebeșeanu Aurelian (1833–1909) este ales în anul 1871 membru titular al Societății

Academice Române, devenite Academia Română.

După terminarea Colegiului „Sfântul Sava” din București, continuă studiile la Școala Superioară de Agronomie de la Grignon, Franța, pe care o absolvă, în anul 1860, ca șef de promoție. Ca urmare a rezultatelor excepționale obținute în cei patru ani de studii la Grignon, P.S. Aurelian primește de la Napoleon al III-lea prima medalie acordată renumitei Școli Superioare de Agricultură din Franța.

Reîntors în țară, în perioada 1861–1884 desfășoară o bogată activitate de promovare a progresului științelor în România și de modernizare a economiei naționale. Realizează o clasificare originală a solurilor, stabilind raporturi între tipurile de sol, relief, structuri de plante spontane și cultivate specifice în diferite zone pedoclimatice. Editează și susține publicarea mai multor reviste, dintre care amintesc „Agronomia”, „Monitorul comunelor”, „Revista științifică”, „Economia națională”, „Economia rurală”.

În anul 1871 a inițiat primele cercetări meteorologice cu referire specială la agricultură. În anul 1875 publică lucrarea *Terra Nostra*, în care expune concepțiile sale cu privire la importanța dezvoltării economiei naționale, idee reluată în anul 1878 în lucrarea *Economia rurală*. În 1890 publică *Viitorul nostru economic*, ca în anul 1905 să publice interesanta și extrem de utila lucrare *Agricultura la români*.

Petre Sebeșeanu Aurelian este întemeietorul învățământului agronomic în România. Ca urmare a cunoștințelor sale profunde, a multiplelor activități de succes desfășurate în țară, a dovedit că este un **reputat economist, agronom și om politic.**

În Academia Română a avut o intensă și bogată activitate, îndeplinind numeroase responsabilități: timp de cinci mandate a fost președinte al Secției de științe (în perioada 1884–1907), patru mandate vicepreședinte (în perioada 1879–1901) și un mandat președinte al Academiei Române (1901–1904).

A fost prim-ministru al Guvernului României, primar al Bucureștiului, ministru al Învățământului și al Lucrărilor Publice.

Gheorghe Munteanu-Murgoci s-a născut la Măcin, județul Tulcea, la 20 iulie 1862. Studiile liceale le urmează la Brăila, pe cele universitare la

Gheorghe Munteanu-Murgoci

Facultatea de Științe din București, secțiile de matematică și științe fizico-chimice, luându-și licența în științele fizico-chimice în anul 1895. În anul 1900, Gheorghe Munteanu-Murgoci a susținut teza de doctorat la Universitatea din München.

La Facultatea de Științe din București l-a avut profesor și mentor pe reputatul pedagog și prestigios om de știință, *Ludovic Mrazec*, între profesor și student stabilindu-se, încă din timpul studiilor, sentimente de stimă și respect reciproc. După susținerea doctoratului este numit șef de lucrări la Catedra de mineralogie a Universității din București.

La înființarea Institutului de Geologie în anul 1906, al cărui fondator și director a fost academicianul *Ludovic Mrazec*, Gheorghe Munteanu-Murgoci a fost numit șeful Serviciului de agrogeologie, pe care l-a condus până în anul 1925, la trecerea sa în lumea veșniciei.

Având o excelentă pregătire profesională și dorința de a participa cu dăruire și devotament la dobândirea prestigiului Institutului de Geologie nou înființat, a pregătit și fundamentat bazele teoretice pentru cunoașterea structurilor geologice ale pământului românesc, nu numai ale subsolului, ci și a potențialului de productivitate al acestuia pentru agricultură. Dând curs realizării obiectivelor pe care și le-a propus, a elaborat primele lucrări ale *Atlasului geografic al României*, la scara de 1/500 000, care cuprinde harta geologică și a resurselor energetice, harta solurilor, harta orografică, harta zonelor de vegetație și harta hidrografică. Datorită dorinței sale de cunoaștere a solurilor românești, la Institutul Geologic au fost efectuate primele studii cu profund conținut științific asupra acestora.

Agrogeolog de vastă erudiție, a cărui activitate a avut o influență puternică nu numai în țară, ci și

dincolo de hotare, în anul 1923 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Gheorghe Munteanu-Murgoci este întemeietorul Școlii românești de pedologie. A inițiat elaborarea primei hărți a solurilor românești la scara de 1:2 500 000, precum și hărți corelative de vegetație și climă.

Ca urmare a realizărilor obținute în România în știința solului, a aprecierii realizărilor sale nu numai în țară ci și la nivel mondial, la Conferința de Agrogeologie (1923) este ales **președinte al Comisiei Internaționale de Cartografie a Solurilor** și în anul 1924, la Congresul de la Roma, este declarat **membru fondator și membru de onoare al Societății Internaționale de Știința Solului**, făcând parte din grupul restrâns al întemeietorilor acesteia.

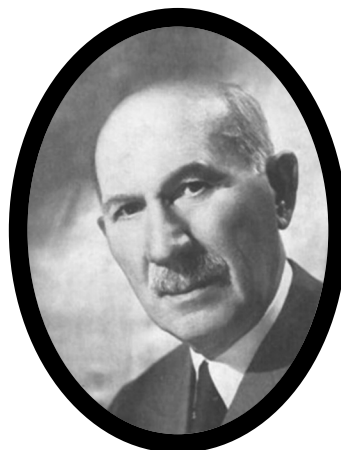
MAGIȘTRI – MENTORI

Gheorghe Ionescu-Șișești (1885–1967)

Pentru a cunoaște personalitatea și profunzimea concepțiilor sale, îmi îngădui să încep prin a cita din Cuvântul său de recepție la Academia Română din 24 mai 1937: „...un popor ajunge creator de civilizație și dobândește dreptul de a trăi neatârnat atunci când prinde conștiință de sine, când își cunoaște zestre spirituală, moștenirea istorică și pământul său propriu, cu tainele pe care le închide în sânul său și cu viața care se desfășoară în toată întinderea lui”. În același discurs sublinia: „...nu trebuie să lăsăm în părăsire, nici chiar în vremuri grele și tulburi, grija pentru creația științifică, nici să pălească recunoștința noastră pentru creatorii spirituali ai României, nici să uităm datoria de a da urmașilor de astăzi puțința de a-și îndeplini menirea și a păși mai departe pe căile deschise de înaintașii lor”.

Este fondatorul Institutului de Cercetări Agronomice al României (ICAR), 1927. La aniversarea a zece ani de la înființarea ICAR, spunea: „Această instituție nu s-a născut deodată gata, ci a crescut încet, luptând mereu cu greutate, alegând cu scrupulozitate colaboratorii, lămurind an de an, tot mai clar, metodele și țelurile sale. Nu a crescut repede ca acei arbori fără rezistență care cresc și mor ușor, ci a crescut încet ca stejarul, care înfruntă vitregiile și trăiește prin secole” (19 iunie 1937).

Institutul a fost gândit încă de la înființare ca o federație de institute de diferite specialități, strâns legate prin scopul lor – propășirea agriculturii.

Gheorghe Ionescu-Șișești

Gheorghe Ionescu-Șișești a fost artizanul unei comunități exemplare de muncă, prima comunitate de cercetare din agricultura țării noastre, formată din competențe solide, legate printr-o „colegialitate cordială, lucrând împreună și sprijinindu-se reciproc, aducând fiecare contribuția specialității sale” (iunie, 1937).

Gheorghe Ionescu-Șișești s-a născut la 16 octombrie 1885 în satul Șișeștii de Jos, jud. Mehedinți, primul din cei opt copii ai preotului Constantin și Mariei Ionescu. La 1 septembrie 1891 pășește pe poarta școlii din comuna natală, avându-l ca învățător pe „neuitatul Ion Trandafirescu”. În 1897, reușește la Liceul Traian din Turnu Severin, unde se dovedește a fi un elev de excepție. În clasa a VII-a, după participarea la serbările de la Mănăstirea Putna dedicate „pomenirii a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare”, scrie broșura *Note de drum*, prefatăta elogios de George Coșbuc și Nicolae Iorga. „Băiețașul a făcut o carte (...) foarte bună, iar pentru vârsta ce o are, una minunată. Arată a fi fiu de țaran, după felul în care înțelege amănuntele câmpului și ale vieții de la țară” scrie Nicolae Iorga.

La îndemnul profesorilor săi întemeiază împreună cu P. Partenie, revista „Ramuri”, „o brazdă de cultură și înnoire pentru Oltenia”.

În iunie 1905 obține o bursă de stat, „lăsându-i-se libertatea de alegere a viitoarei profesii”. Optează pentru cariera de agronom, menționând că alegerea îi aparține: „(...) n-a fost un indemn din partea părinților, nici din partea vreunui profesor”.

Studiile superioare le face la Înalta Școală de Agricultură de la Hohenheim (1906–1909), obținând calificativul „foarte bine/eminent”, atrăgându-și admirația profesorilor pentru puterea și voința sa de muncă, pentru disciplina gândirii și acțiunilor sale.

Mărturisind că îl interesează starea țărânimii din țările Europei, dar în special a celor din România, se înscrie la doctorat la Secția de agricultură a Universității din Jena, având ca subiect al tezei de doctorat *Agricultura țărănească din România*, susținută în anul 1911, fiind distinsă cu calificativul *magna cum laude*.

Pentru a întări pasiunea sa pentru profesia aleasă, îmi îngădui să prezint și următoarele citate: „*Îmi place acum calea pe care am ales-o; dacă voi avea mijloace să termin cum se cade și dacă voi fi sănătos, nădăjduiesc să fiu de folos când m'oi înapoia în țară*” și „*Țăranul este o ființă milenară, care nu a fost creat de doctrine sociale, ci care a apărut la fel de spontan ca toate celelalte ființe ale vieții organizate de pe Terra... Satul țăranilor este forma ancestrală și generală a vieții sociale umane*”.

După susținerea doctoratului, întors în țară, s-a prezentat la marele om de renume tehnică și științifică **Anghel Saligny**, care în anul 1911 conducea Direcția Generală de Îmbunătățiri Funciare. Imediat după terminarea discuțiilor îi oferă administrarea fermei de stat Clinciu-Spanțov din Lunca Dunării, cu o suprafață de 1700 hectare de curând îndiguite, unde inițiază experiențe pentru recuperarea terenurilor inundabile și redarea lor agriculturii, inclusiv primele experiențe de comportare a diferitelor specii de plante și de creare a unor soiuri de grâu.

În 1915 a fost concentrat în armată și la începutul războiului a participat pe frontiera din Carpați, unde a căzut prizonier, fiind dus în lagăr, la Plan, în Boemia, de unde s-a întors în țară prin eforturile depuse de Grigore Antipa. La sfârșitul războiului și-a declarat crezul: „*A-ți iubi patria, a munci pentru înaintarea ei, este mai mult decât o virtute, este o datorie supremă*”.

Academicianul Grigore Antipa a fost cel care l-a propus pe **profesorul Gheorghe Ionescu-Șișești**, la data de 8 iunie 1925, pentru a fi **ales membru corespondent al Academiei Române**. În raportul său către Adunarea generală, Grigore Antipa spunea: „*Am făcut această propunere atât pentru a chema în rândul nostru pe un excelent om de știință și energic organizator, cât și a deschide din nou, în această înaltă instituție culturală, un loc științelor agricole, științe care au a dezvoltat și perfecționat cea mai importantă ramură de producție a țării și care au a organiza munca celei mai numeroase clase de populație a ei. De la moartea mult regretatului meu predecesor, P.S. Aurelian, agricultura nu a mai avut un reprezentant autorizat în mij-*

locul nostru”. **Grigore Antipa** a precizat: „*V-am propus pe doctorul Gheorghe Ionescu-Șișești, fiindcă dintre cei tineri agronomi... el este acela care a dat dovadă de cea mai mare destoinicie și pe care chiar colegii îl indică a fi cel mai apt*”.

În anul 1928 a fost ales membru corespondent al Academiei Cehoslovace de Agricultură.

La propunerea academicianului Grigore Antipa, susținut de academicianul Anghel Saligny, **Gheorghe Ionescu-Șișești este ales membru titular la 25 mai 1936**. La 24 mai 1937 a prezentat Discursul de recepție la Academia Română, cu tema *Dezvoltarea studiilor despre sol în România*.

Realizări în domeniul științei solului și nutriției plantelor

La baza cercetărilor întreprinse, **Gheorghe Ionescu-Șișești a contribuit la perfecționarea „legii acțiunii factorilor de vegetație”**, elaborată de Eilhard Alfred Mitscherlich, despre care în anul 1934 spunea: „*Este cea mai de seamă descoperire în știința agricolă din secolul nostru*”.

După efectuarea mai multor cicluri de experimentări în vase de vegetație, în anul 1942, afirma: „*Mitscherlich a scos chimia agricolă dintr-un punct mort, legea dovedindu-se a fi un instrument extrem de util pentru cunoașterea fertilității solurilor și a nevoii lor de îngrășăminte*”.

Experimentând cu mai mulți factori de vegetație, apă, azot, fosfor, potasiu, **Gheorghe Ionescu-Șișești dovedește că eficiența fiecărui factor studiat se manifestă în funcție de variația celorlalți factori, iar coeficientul care exprimă eficiența fiecăruia nu este constant**, așa cum susține Mitscherlich, **ci este variabil în raport cu constelația tuturor celorlalți factori de vegetație. Factorii de vegetație sunt, deci, independenți și își amplifică sau micșorează eficacitatea în raport cu constelația lor optimă**. Multiplele cercetări efectuate de Gheorghe Ionescu-Șișești și colaboratorii săi, care au evidențiat interdependența factorilor de vegetație, au condus la **elaborarea „legii proporțiilor armonice”**.

Gheorghe Ionescu-Șișești, susținut de Teodor Saidel, Gheorghe Pavlovschi, Dumitru Săndoiu, Grigore Coculescu și alți colaboratori, a întreprins un volum impresionant de lucrări prin aplicarea metodei fiziologic-vegetale. O parte dintre rezultatele obținute în perioada 1929–1939 au fost sintetizate și publicate în colaborare cu dr. Grigore Coculescu în *Analele ICAR*, în lucrarea *Principalele tipuri de sol*

din România. Răspândire, descriere, compoziție, stare de fertilitate, nevoia de îngrășămintă.

Pentru cunoașterea potențialului științific românesc din domeniul științei solului, cu privire specială la starea de fertilitate a acestuia și nevoia de îngrășămintă, E.A. Mitscherlich, în luna iunie 1942, efectuează o vizită la ICAR, în timpul căreia rămâne entuziasmat de cele văzute. La întoarcerea în Germania, impresionat de rezultatele de excepție obținute în România, trimite o scrisoare academicianului Gheorghe Ionescu-Șișești, în care scrie: „...cele zece zile petrecute la dumneavoastră le socotesc ca pe cele mai instructive și mai frumoase din viața mea”.

În numeroase lucrări, Gheorghe Ionescu-Șișești insistă asupra vulnerabilității solului supus fenomenelor de distrugere „prin acțiunea de eroziune a apelor și acțiunea de transport a vânturilor”, subliniind că fenomenul de distrugere a solului este o problemă de viață și de moarte pentru poporul nostru din regiunile cele mai populate din țară (1937). „Cheltuim sute de milioane cu apărarea de inundații a așezărilor omenești, cu refacerea șoselelor, a căilor ferate, a pădurilor, dar continuăm a distruge îmbrăcămintea de pădure și iarbă a munților și dealurilor”. Această „critică severă”, făcută în anul 1937, rămâne la fel de actuală și astăzi, indolența față de defrișările masive de păduri, de amenajările pentru prevenirea și combaterea inundațiilor, extinderea eroziunii solului, nefiind abordate cu fermitate nici până astăzi.

O serie de realizări de excepție ale savantului Gheorghe Ionescu-Șișești pot fi găsite în volumul *Culegere din lucrările științifice*, publicat de Editura Academiei Române cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, precum și în alte lucrări, dintre care amintim *Volum omagial, 125 de ani de la nașterea acad. Gheorghe Ionescu-Șișești*, publicat în 2011 la Editura Academiei Române.

Fiindu-i colaborator apropiat în anii '60, la numai trei ani de la terminarea facultății, îmi îngădui să afirm că **academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești a fost „personalitatea” care a influențat decisiv modul de conduită și comportament profesional și, de ce nu, ascensiunea mea profesională.** A fost cel care m-a susținut de la început în amplasarea și promovarea experiențelor de lungă durată cu îngrășămintă în rețea geografică și care a susținut participarea mea la primele manifestări științifice internaționale (volumul 3, anul 1960, 1961, 1966,

Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești). **Păstrez permanent în memorie profunzimea și probitatea sa profesională și umană, bunătatea și severitatea sugestiilor sale.**

Teodor Saidel (1874–1967)

Pentru a cunoaște gândirea profundă și realistă a marelui savant, îmi îngădui să prezint felul în care, în anul 1927, a caracterizat sistemul sol-plantă în producția agricolă: „**Uzina agricolă este în aparență printre cele mai simple... Totul se petrece în taină și liniște. Energia îi revine direct de la soare, materia primă este pământul, apa și sămânța, aparatura și produsul uzinei se confundă cu una și aceeași făptură minunată, care este planta. Planta este vasul de reacție din uzinele chimice, dar – crescând și ajungând la maturitate – ea alcătuiește în același timp și produsul obținut din substanțele solului și aerului, combinate între ele cu ajutorul energiei solare**”.

Teodor Saidel

Născut la Brăila la 2 septembrie 1874 din tată german și mamă româncă, urmează școala primară și liceul la Brăila, dovedind încă de la început înclinații spre științele exacte: matematică, fizică, chimie, motiv pentru care a urmat cursurile Facultății de Științe a Universității din București, pe care a absolvit-o în anul 1887. A fost încadrat asistent-chimist la Catedra de chimie condusă de profesorul Constantin Istrate, membru al Academiei Române.

În perioada 1897–1906 lucrează ca asistent-chimist la Stațiunea Agronomică Centrală a Școlii de Agricultură de la Herăstrău, unde a efectuat primele analize chimice în serie de sol și plantă, rezultatele

obținute fiind publicate de V. Cârnă-Munteanu și C. Roman în lucrarea *Le sol arable de la Roumanie* și de Zaharia în lucrarea *Studiu asupra grâului românesc*.

În perioada 1907–1910 a pregătit doctoratul la Universitatea din Heidelberg, teza susținută fiind apreciată cu *summa cum laude*.

Din anul 1910 este încadrat chimist-cercetător la Secția de agrologie a Institutului Geologic din București, condusă de G. Munteanu-Murgoci, membru al Academiei Române. Concomitent a activat ca profesor de chimie generală și chimia solului la Școala Superioară de Agricultură, devenită Facultatea de Agricultură (1920–1940). După decesul profesorului Munteanu-Murgoci în 1925, Teodor Saidel devine șeful Secției de agrologie-pedologie.

Realizarea de excepție, prioritară pe plan mondial, o reprezintă elaborarea metodei de determinare a concentrației ionilor de hidrogen din soluția solului (pH sol) pe cale potențiometrică, cu ajutorul electrodului de hidrogen, metoda fiind susținută la Academia Română sub titlul „Cercetări cantitative asupra reacției soluțiilor apoase de sol” (Buletinul Secției Științifice a Academiei Române, nr. 2/1913).

În anul 1914, Teodor Saidel prezintă metoda sa la Conferința Internațională de Știința Solului de la München, aceasta fiind recunoscută ca prioritate absolută pe plan mondial.

Metoda elaborată de profesorul Teodor Saidel a fost apreciată, recunoscută și folosită în institutele de cercetare și învățământ din întreaga lume, fiind utilizată de personalități marcante în domeniul științei solului, ca Wiegner, Kappen, Bradfield, Sharp, Pallman.

La scurt timp după publicare au apărut în întreaga lume peste 200 de lucrări, având ca bază această metodă. Metoda de caracterizare a reacției solului elaborată de Teodor Saidel, omologată în 1914, este utilizată și astăzi.

Activitatea ilustrului cercetător român a fost apreciată în lumea academică internațională de știința solului. Remarcabili cercetători, precum Mitscherlich (Germania), Sir John Russel (Anglia), Prianisnikov (Rusia), Hissnik (Olanda), A. de Szegmond (Ungaria) și alții, l-au invitat pe T. Saidel la numeroase reuniuni, conferințe, congrese internaționale, contribuind astfel la creșterea prestigiului școlii românești de știința solului.

Intuind importanța sistemelor complexe din natură, Teodor Saidel inițiază cercetarea sistemului

sol-plantă ca entitate inseparabilă, efectuând primele experiențe sol-plantă în vase de vegetație în România, precum și cercetarea evaluării fertilității solurilor prin metoda fiziologic-vegetală.

Rezultatele obținute prin metoda fiziologic-vegetală, elaborată de Eilhard Alfred Mitscherlich, au fost publicate în numeroase lucrări, mai ales după vizita făcută de Mitscherlich la ICAR în anul 1942.

Teodor Saidel a fost cel mai apropiat colaborator și prieten al academicianului Gheorghe Ionescu-Șișești. În cele trei volume *Jurnal – Gheorghe Ionescu-Șișești*, publicate în Editura Academiei Române (2014), se fac peste 300 de referiri la profesorul Teodor Saidel.

Personal am avut șansa să îl cunosc pe profesorul Saidel prin bunăvoința distinsului meu mentor și formator în „arta analitică de laborator”, cercetătorul dr. Gheorghe Pavlovschi, cu care am lucrat la ICAR, zi de zi, timp de cinci ani (1957–1962), în același laborator, care, până în 1948 a fost condus de profesorul Saidel.

Profesorul Teodor Saidel este cel care, la sugestia dr. Pavlovschi, **m-a îndemnat în anii '60 să-mi orientez cercetările viitoare pe utilizarea tehnicilor nucleare**, domeniu nou, de perspectivă, mai ales ținând seama de avantajele oferite de marcarea îngrășămintelor cu azot și fosfor cu izotopi stabili și radioactivi.

Prezența sa la cel de al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului (1964) a fost pentru mulți participanți, dar mai ales pentru prof. dr. Bradfield, von Boguslavski, Di Gleria, o adevărată revelație.

Contribuții majore

în organisme internaționale de profil

Teodor Saidel a participat la reuniunea de la Zürich (iunie, 1923), unde **a propus includerea unei noi comisii în cadrul Societății Internaționale de Știința Solului, Comisia „Fertilitatea Solului și Nutriția Plantelor”.** În anul 1927, la **Congresul Mondial de Știința Solului de la Washington DC, SUA, propunerea făcută de Teodor Saidel a fost aprobată.**

În anii 1932–1933, Teodor Saidel, împreună cu Gheorghe Ionescu-Șișești, a participat la reuniunile de la Amsterdam și Roma, unde au fost puse **bazele înființării Centrului Științific Internațional pentru Îngrășăminte Chimice (CIEC, Centre International des Engrais Chimiques)**, România fiind membru fondator al CIEC, alături de alte 28 de țări din cele cinci continente.

David Davidescu (1916–2004)

Născut la 16 septembrie 1916 în comuna Sudiți, județul Ialomița, **David Davidescu este agrochimistul care a scris și a publicat cel mai mare număr de lucrări, comparativ cu specialiștii de breaslă din întreaga lume** (tratate, monografii, articole în reviste naționale și internaționale, cursuri universitare, îndrumări tehnice), însumând 400 de titluri, circa 20 000 pagini, într-un domeniu interdisciplinar atât de vast și de complex, cum este agrochimia.

Academicianul David Davidescu, pe lângă exercitarea funcțiilor de profesor și cercetător, a fost în permanență și conducător; în învățământul superior, șef de catedră, decan, prorector și rector, ministru adjunct (1962–1969), președinte și președinte de onoare al Secției de științe agricole și silvice din Academia Română (1990–1995; 1996–2004).

David Davidescu

Primul său tratat de *Agrochimie* apărut în 1956, urmat de trei noi ediții revizuite și completate (1963, 1969, 1980), împreună cu monografia *Agrochimia modernă* (1991), reprezintă, din punctul meu de vedere, lucrările care au contribuit decisiv la recunoașterea prestigiului său incontestabil în domeniu. Cred că nu exagerez dacă afirm că succesul dobândit la noi în țară de tratatul de *Agrochimie* elaborat de profesorul David Davidescu, poate fi comparat cu cel al lucrării fundamentale *Soil Condition and Plant Growth*, scrise în anul 1912 de celebrul Eduard John Russel, fondatorul primelor experiențe de lungă durată cu îngrășăminte din lume, la Rothamsted, Marea Britanie; lucrarea a apărut în timpul vieții autorului în șapte ediții.

Ca urmare a performanțelor profesionale și participării active la pregătirea lucrărilor Congresului Mondial de Știința solului (București 1960–1964), **a fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1963, titularizat în 1990**. În Discursul de recepție prezentat la 25 octombrie 1990, academicianul David Davidescu spunea: „*Prin alegerea mea ca membru titular al Academiei Române se consfințește de fapt locul pe care trebuie să-l ocupe de aici înainte Agrochimia în dezvoltarea cercetării științifice pentru înfăptuirea unei agriculturi moderne, intensive, de mare randament*”.

Începând cu anul 1972, inițiază un ciclu de publicații în Editura Academiei Române, sugestiv intitulat *Chimizarea agriculturii*, lucrări care cuprind problematice diferite din vastul domeniu al agrochimiei: *Testarea stării de fertilitate prin plantă și sol*, 1972; *Fosforul în agricultură*, 1974; *Azotul în agricultură*, 1976; *Potasiul în agricultură*, 1979; *Sulfur, calciul și magneziul în agricultură*, 1984; *Microelementele în agricultură*, 1988; *Protecția chimică în agricultură*, 1992. La unele dintre aceste lucrări prezentatorul acestui Discurs de recepție fiind colaborator.

În anul 1982 apare în limba engleză *Evaluation of fertility by plant and soil analysis*, publicată în Editura Abacus Press în colaborare cu Editura Academiei Române, una dintre puținele cărți apărute în acea perioadă într-o limbă de circulație internațională.

Lucrarea *Agrochimia horticola*, cu un grad ridicat de originalitate, publicată în Editura Academiei Române, umple un mare gol în literatura de specialitate din domeniu. Regândirea tehnologică și optimizarea factorilor de mediu, aspecte de bază prezentate în *Agrochimia horticola*, fundamentează măsurile de corelare a echilibrului nutritiv, prin aplicarea îngrășămintelor la culturile horticoale.

În anul 1999, publică, în colaborare, lucrarea de sinteză *Compendium agrochimic*, care cuprinde numeroase tabele și nomograme, precum și alte date utile specialiștilor din învățământ, cercetare, laboratoarele județene de pedologie și agrochimie și celor din producția agricolă.

Academicianul David Davidescu a adus contribuții originale la progresul și dezvoltarea agrochimiei ca știință. A formulat *Legea interacțiunii factorilor de vegetație*, potrivit rolului și importanței lor în creșterea și dezvoltarea plantelor și *Legea autoreglării biologice a creșterii și dezvoltării plantelor agricole prin propriile procese de*

conexiune, potrivit condițiilor naturale și a celor tehnologice de lucru. Aceste legi se adaugă la tabloul cunoscut al legilor științifice, care se referă la teoriile privind nutriția plantelor, aplicarea diferențiată a îngrășămintelor și sporirea sau menținerea stării de fertilitate a solului, completându-le cu elemente noi, de importanță teoretică și practică.

Prin scrierile sale, prin participarea activă în toate etapele de clădire, dezvoltare și perfecționare a cunoștințelor agrochimice, **David Davidescu se desprinde drept ctitor al agrochimiei moderne în România** și promotor incontestabil al unei frumoase și complexe științe interdisciplinare, cu implicații nebănuite în optimizarea proceselor din sistemul sol-plantă-îngrășământ, cu efecte benefice asupra fertilității solurilor și producțiilor agricole prezente și viitoare. Această știință complexă, interdisciplinară, pentru clădirea și promovarea căreia profesorul i-a dedicat o viață, este agrochimia.

Îmi fac o datorie de onoare să arăt și acum contribuțiile aduse de academicianul David Davidescu la formarea și desăvârșirea carierei mele profesionale:

– Având în vedere că părinții mei erau învățători în comuna Brazi, satul Bătești, județul Prahova, la terminarea facultății, în anul 1957, am solicitat să fiu repartizat la Stațiunea de cercetări legumicole Țigănești, aflată la jumătatea distanței dintre București și Ploiești. Profesorul Davidescu a dispus să fiu repartizat la ICAR, unde Domnia Sa conducea Laboratorul de îngrășăminte.

– Am fost selectat în calitate de secretar științific al Comisiei „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” la cel de al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului, care a avut loc în 1964 la București, comisie al cărei vicepreședinte era.

– În anul 1965 am câștigat prin concurs o bursă FAO pentru șase luni în Franța. Profesorul Davidescu a considerat că este util să efectuez stagiul de bursă în SUA, ținând seama că în lucrarea mea de doctorat aveam ca tematică îngrășămintele lichide cu azot, îngrășămintele folosite intens în agricultura SUA. A trimis o scrisoare profesorului Nile C. Brady, participant în 1964 la Congresul de la București, secretar de stat adjunct la Departamentul pentru Agricultură al SUA, scrisoare prin care solicita efectuarea bursei în SUA pentru patru luni, în vederea încadrării în fondurile alocate de FAO. Răspunsul a fost pozitiv, atribuindu-se „șase luni în SUA”.

– În anul 1968 am fost solicitat de Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA)

Viena să lucrez în calitate de expert AIEA șase luni în Turcia, în domeniul utilizării tehnicilor nucleare în cercetările referitoare la fertilitatea solului, nutriția plantelor și aplicarea îngrășămintelor. În calitate sa din acea perioadă de ministru adjunct al Agriculturii, a făcut demersuri pentru obținerea aprobărilor necesare. Pentru cele menționate și pentru alte contribuții, îi păstrez o permanentă recunoștință.

CERCETĂTORI DE EXCEPȚIE

Gheorghe Pavlovschi –

primul meu îndrumător și mentor

Eminentul cercetător dr. Gheorghe Pavlovschi, născut la Cetatea Albă în 1885, obține titlul de inginer chimist în anul 1926 la Școala Politehnică din Praga. Imediat după terminarea facultății, în anul 1927, începe activitatea de cercetare științifică la Institutul Geologic al României și la Catedra de chimie generală și chimia solului la Școala Superioară de Agricultură Herăstrău, condusă de profesorul Teodor Saidel.

Din 1929 până la pensionare, în 1963, lucrează fără întrerupere la ICAR, având diferite funcții: asistent, inginer chimist, șef de laborator, șef de secție (la pensionarea profesorului Saidel).

Este cercetătorul care, din primăvara anului 1936, a participat direct la proiectul lansat de profesorul Mitscherlich în cadrul SISS referitor la determinarea nevoii de îngrășămintă cu fosfor și potasiu, proiect la care au participat 13 țări, printre care și România. Rezultatele obținute de dr. Pavlovschi au contribuit substanțial la perfecționarea metodelor analitice de laborator și reușita programului internațional de cercetări inițiat de Mitscherlich.

În lucrarea sa *Studiul comparativ al rezultatelor obținute după diferite metode pentru determinarea nevoii de îngrășămintă de fosfor și de potasiu în sol*, publicată în Monitorul Oficial Imprimeria Națională București în anul 1938, sunt prezentate, până la cele mai mici detalii, rezultatele obținute pe cele 120 de probe de sol provenite din Suedia, Estonia, Italia, Belgia, Hawai, Honolulu, Scoția, Australia, Letonia, Finlanda, România, Ungaria, Germania și Prusia Orientală. Aceleași probe de sol au fost analizate în laboratorul profesorului Mitscherlich de la Koningsberg, precum și în laboratoarele țărilor participante la acest proiect. Menționez că rezultatele obținute de participanți au fost analizate și discutate la întâlnirea cercetătorilor participanți la proiect, care a avut loc în perioada 12–19 iulie 1937, la Koningsberg.

Rezultatele obținute la ICAR, prezentate de dr. Gheorghe Pavlovschi, au avut un impact deosebit pentru succesul acestei întâlniri, la care au fost stabilite modalitățile de perfecționare a metodelor analitice de laborator, precum și căile de valorificare a acestora.

Cartea *Metode chimice pentru cercetarea solului*, scrisă în colaborare cu dr. R. Mavrodineanu, publicată în Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională București, 1938, a constituit sursa principală de documentare în activitatea analitică de laborator în cursul celor cinci ani de lucru efectiv alături și împreună cu dr. Gheorghe Pavlovschi.

Dr. Pavlovschi a reprezentat pentru mine, în cei cinci ani lucrați sub îndrumarea sa, un exemplu de dăruire, perseverență și probitate profesională, un adevărat cercetător de elită. Este „omul” pe care îl păstrez în memorie și îi port totală grațitudine, atât pentru ținuta și devotamentul exemplar față de colaboratori, cât și pentru corectitudinea de la care nu a făcut rabat niciodată în întreaga sa carieră.

Zenoviu Borlan (1933–2003) – coleg, colaborator și prieten

Excepțional cercetător, coleg de facultate, de an și de grupă în perioada 1953–1957, **Zenoviu Borlan** mi-a fost colaborator și prieten timp de 50 de ani, până la trecerea sa în veșnicie în anul 2003.

S-a născut la 4 februarie 1933 în comuna Borlești, județul Satu Mare. După absolvirea, ca șef de promoție, a Facultății de Agrochimie și Pedologie a Academiei „K.A. Timiriachev” de la Moscova, în perioada 1957–1962 lucrează ca cercetător științific la ICHV Băneasa, București, între 1962–1963 la Stațiunea de Cercetări Ștefănești–Argeș, apoi la ICCPT Fundulea (1963–1972) și la ICPA București din 1972 până la pensionarea sa în anul 2000. La ICCPT a îndeplinit funcția de șef de Laborator metodică agrochimică, iar la ICPA șef de Laborator agrochimie și nutriția plantelor.

În anul 1968 a obținut titlul științific de *doctor în agronomie* cu teza *Contribuții la interpretarea datelor analizei agrochimice a solurilor* și în 1974 titlul de *doctor docent în științe*.

În perioada 1968–1970 lucrează în Iran unde, la Rasht, a pus bazele unui laborator modern de agrochimie și a efectuat cercetări pe terenurile ce urmau să fie cultivate din zonă. Face specializări în Olanda (1970) și SUA (1971–1972). În 1991 este ales

Zenoviu Borlan

membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură.

În cei 43 de ani de activitate neîntreruptă s-a dovedit a fi un cercetător de excepție, apreciat de comunitatea științifică agronomică atât din țară, cât și din străinătate. S-a impus prin aprofundarea fenomenelor și proceselor agrochimice din sistemul sol-plantă, experiențele de lungă durată cu îngrășăminte, organizate după o concepție unitară în rețea pe țară, reprezentând obiectivul principal al cercetărilor sale analitice de laborator.

Cercetările referitoare la optimizarea agrochimică a sistemului sol-plantă prin aplicarea îngrășămintelor, la care am lucrat și colaborat permanent împreună, reprezintă capitol de excelență și probitate în cercetările referitoare la fertilitatea solului, nutriția plantelor și aplicarea îngrășămintelor.

Doctorul docent Zenoviu Borlan a adus contribuții originale în perfecționarea metodelor analitice de laborator, la depistarea fenomenelor de carență în nutriția plantelor în diferite zone ale țării, multe dintre acestea finalizându-se nu numai prin lucrările publicate, dar și cu brevetarea a numeroase invenții.

Este cel care nu a făcut niciun rabat la probitatea științifică, lucrările publicate fiind de o înaltă valoare științifică.

În lucrarea *Doctorul docent Zenoviu Borlan, deschizător de noi direcții științifice și practice în agricultură* (2015), profesorul Mihai Rusu, unul dintre cei mai prestigioși cercetători și cadru didactic în domeniul agrochimiei, menționează că „atât activitatea singulară a lui Zenoviu Borlan sau cea în colective de cercetare, dar mai cu seamă colaborarea cu academicianul Cristian Hera, pot constitui

pentru agrochimia și științele agrochimice din România un capitol de excelență și probitate, cel al optimizării agrochimice din sistemul sol-plantă, prin aplicarea rațională a îngrășămintelor și amendamentelor”, afirmând că „rămâne relevantă și exemplară colaborarea profesională a Domniei Sale cu Cristian Hera, bazată pe o recunoaștere reciprocă, ce constituie un model unic de apreciere științifică și colaborare în științele agronomice din România”, care s-a concretizat „în contribuții bibliografice de excepție care au deschis domeniului noi direcții de cercetare și dezvoltare”.

Mărturisesc și cu acest prilej că am fost prieteni apropiați, nu numai noi, ci și familiile noastre, subliniind în același timp că a fost colegul, care, în momentele de încercare majoră din activitatea mea de conducere ca director științific și mai ales în cea de director general la Institutul de la Fundulea, m-a ținut permanent activ și implicat în cercetarea științifică, păstrându-i permanent în memorie, cu respect și duioșie, recunoștința cuvenită.

PRIVILEGIU – ȘANSĂ

Calea parcursă în viață de fiecare om este presărată cu evenimente, de multe ori imprevizibile și independente de propriile dorințe, privilegiul, șansa sau neșansa făcând parte din mersul vieții fiecăruia dintre noi.

În ceea ce mă privește, pot afirma că am avut privilegiul de a avea părinți de excepție, învățători, respectați nu numai de cei doi copii proprii, ci și de întreaga comunitate sătească, comunală și nu numai. Bunici paterni, cu dragoste nețarmurită față de glie, dragoste pe care mi-au sădit-o adânc, o familie – soție, copii, nepoți –, care de-a lungul celor 50 de ani de căsnicie, au reprezentat siguranța și liniștea prezentului și viitorului.

La Liceul „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești și în facultate am avut profesori de înaltă ținută profesională și morală.

În instituțiile în care am lucrat și am desfășurat activitatea profesională, Institutul de Cercetări Agronomice al României, Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice Fundulea, Agenția Internațională pentru Energie Atomică, Viena, Academia de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” și Academia Română, am avut un mediu sănătos pentru munca de zi cu zi și pentru cea privind cercetarea științifică.

Încă de la începutul carierei profesionale am avut șansa de a cunoaște și colabora îndeaproape

cu personalități remarcabile ale științei solului: Gheorghe Ionescu-Șișești, Teodor Saidel, David Davidescu, Gheorghe Pavlovski, Zenoviu Borlan.

Pe parcursul activității mele, am avut **șansa de a fi continuator al unor distinse personalități, mentori și discipoli:**

- La **Societatea Internațională de Știința Solului**, la care **Gheorghe Munteanu-Murgoci**, la Roma, în 1924, a făcut parte din grupul restrâns de membri fondatori ai SISS; **Teodor Saidel** în 1927, la Washington DC, a devenit membru fondator al Comisiei de „Fertilitatea Solului și Nutriția Plantelor” (CFSNP) din cadrul SISS; **David Davidescu**, vicepreședinte al CFSNP în perioada 1960–1964.

- Semnatarul prezentului Discurs de recepție la Academia Română a avut șansa de a fi **ales** la București, la cel de al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului (CMSS), **secretar științific** al CFSNP pentru perioada 1960–1964; la al X-lea CMSS de la Moscova, 1974, **ales președinte** al CFSNP, **reales președinte** la al XI-lea CMSS de la Edmonton, Canada, 1978.

- La **Centrul Științific Internațional pentru Îngrășămintă (Centre International des Engrais Chimiques, CIEC)**, la care **Gheorghe Ionescu-Șișești și Teodor Saidel au fost membri fondatori în anul 1933; David Davidescu, membru în Comitetul Executiv (1957–1981).**

- La Congresul Mondial pentru Îngrășămintă (CMI) de la Budapesta, 1984, am fost **ales membru în Biroul Executiv CIEC.**

- La Adunarea generală CIEC de la Viena, 1996, am fost **ales președintele CIEC, confirmat în funcția de președinte la CMI, Ghent, Belgia, 1997, reales președinte la CMI, Beijing, China, 2001, reales președinte la CMI, Chiang Mai, Thailanda, 2006.** La CMI de la București, din anul 2010, am solicitat retragerea din funcția de președinte. Am fost **ales președinte de onoare al CIEC.**

Alegerea în aceste prestigioase organisme internaționale la care iluștrii noștri predecesori au fost membrii fondatori a fost extrem de onorantă, dar și extrem de dificilă, mai ales ținând seama de prestigiul câștigat de distincții mei mentori din domeniul științei solului.

Cu conștiința împăcată pot afirma că **am depus întreaga forță și energie pentru a nu umbri prestigiul înaintașilor.** Mărturisesc că m-am străduit, fără rezervă, neprecupețind niciun efort, să-mi îndeplinesc misiunile. Am sentimentul datoriei împlinite.

Cel mai prestigios eveniment din întreaga istorie a științei solului a avut loc la București, în anul 1964. Este vorba de cel de **al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului**, care și până în anul 2014, când a avut loc cel de-al 20-lea congres în Coreea de Sud, continuă să rămână un eveniment de referință.

Pentru cunoașterea rolului pe care l-a avut Academia Română în organizarea acestui congres, îmi îngădui să fac câteva referiri cu privire la mărețul eveniment științific, pe care l-a găzduit Bucureștiul, pe care l-a găzduit România.

CONGRESELE MONDIALE ALE SISS 1927–2018

Primul – 1927, Washington DC, SUA – a fost aprobată propunerea profesorului Teodor Saidel de înființare a Comisiei „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” în cadrul SISS; al 2-lea – 1930, Leningrad, URSS; al 3-lea – 1935, Oxford, Anglia; al 4-lea – 1950, Amsterdam, Olanda; al 5-lea – 1954, Leopoldville, Congo; al 6-lea – 1956, Paris, Franța; al 7-lea – 1960, Madison, SUA, **România a fost nominalizată ca țară organizatoare a Congresului al 8-lea SISS; al 8-lea – 1964, București, România – prima participare, ales secretar științific al Comisiei „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” (FSNP);** al 9-lea – 1968, Adelaide, Australia; al 10-lea – 1974, Moscova, URSS – **ales Președinte al Comisiei FSNP;** al 11-lea 1978, Edmonton, Canada – **reales Președinte al Comisiei FSNP;** al 12-lea – 1982, New Delhi, India; al 13-lea – 1986, Hamburg, Germania; al 14-lea – 1990, Kyoto, Japonia; al 15-lea – 1994, Acapulco, Mexic, **organizat Simpozionul „Tehnici nucleare în știința solului”;** al 16-lea – 1998, Montpellier, Franța; al 17-lea – 2002, Bangkok, Thailanda; al 18-lea – 2006,

*Al IV-lea Congres Mondial CIEC, Opaija, Iugoslavia,
împreună cu acad. Gh. Ionescu-Șișești, membru fondator CIEC (1961)*

Philadelphia, SUA; al 19-lea – 2010, Brisbane, Australia; al 20-lea – 2014, Jeju-do, Coreea de Sud; al 21-lea – 2018, Rio de Janeiro, Brazilia.

PREMISE ORGANIZATORICE PENTRU CONGRESUL AL VIII-LEA AL SOCIETĂȚII INTERNAȚIONALE DE ȘTIINȚA SOLULUI

Conform Statutului Societății Internaționale de Știința Solului (SISS), alegerea țării gazdă a următorului congres se face la congresul precedent, în acest caz, la congresul al VII-lea din august 1960, Madison, SUA.

În iunie 1960, Biroul Prezidiului Academiei Române asuma organizarea în România a Congresului al VIII-lea al SISS. Asumarea Biroului Prezidiului Academiei Române este aprobată de conducerea statului român (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, p. 253).

Împreună cu Academia Română, la organizarea congresului participă Consiliul Superior al Agriculturii și Comitetul Geologic.

Academia Română face propuneri pentru alegerea președintelui Congresului și SISS (în conformitate cu Statutul SISS):

- **Prima propunere – acad. Gheorghe Ionescu-Șișești; declină nominalizarea (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, p. 258).**

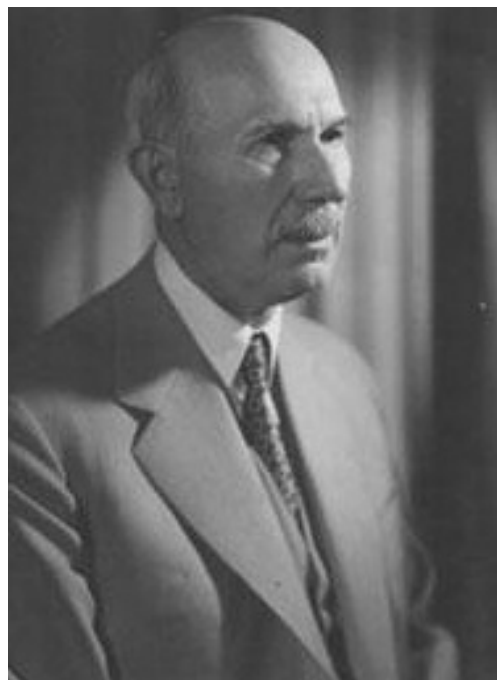
- **A doua propunere – acad. Alexandru Codarcea; declină nominalizarea (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, p. 259).**

- **A treia propunere – prof. Nicolae Cernescu – își asumă președinția SISS și a Congresului (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, p. 259).**

Mărturii –

Gheorghe Ionescu-Șișești (8 august 1960)

„După prânz au sosit la Văleni Obrejan, Hera, Cernescu să-mi comunice că s-a aprobat ținerea Congresului Internațional de Pedologie din 1964 în țara noastră și să mă roage să primesc a fi președinte al Societății Internaționale de Știința Solului în intervalul de patru ani și președinția Congresului conform statutului Societății. Am declinat această onoare pentru două motive: vârsta și starea sănătății nu-mi permit să iau asupra mea și alte sarcini pe lângă cele pe care le am... Am căzut de acord cu toții să fie propus academicianul Codarcea, iar dacă acesta nu primește, să fie propus Cernescu președinte și Obrejan vicepreșe-

*Tovarășului Trăguz Hera Cristian,
secretarul Secției de biologie și
științe agricole a Academiei R.P.R.,
în semn de apreciere a președinției.*

24 oct. 1960 G. Ionescu-Șișești

dinte” (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, pag. 258).

Mărturii –

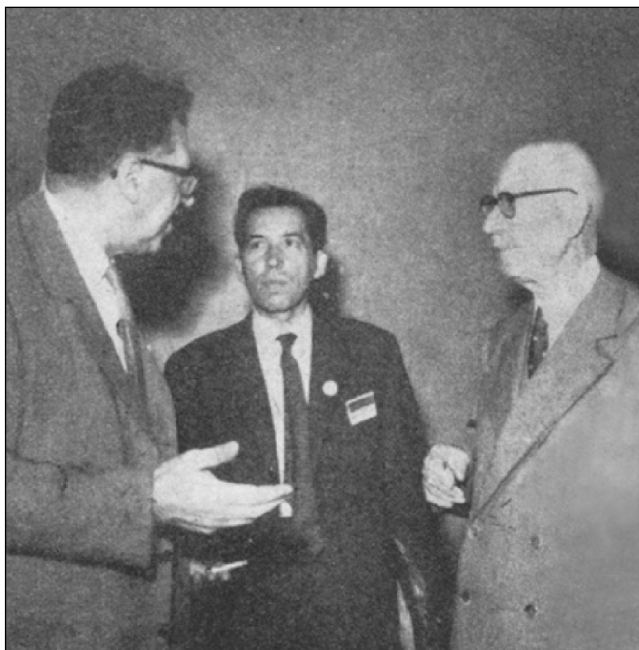
Gheorghe Ionescu-Șișești (11 august 1960)

„Secretarul Secției, inginerul Hera, mi-a comunicat că Academia m-a recomandat și Consiliul de Miniștri a aprobat să fiu propus președinte al Societății Internaționale de Știința Solului. Congresul viitor se va ține în 1964 în România și statutul prevede ca președintele să fie ales din țara unde se va ține proximal congres. Am fost foarte afectat de această hotărâre, luată fără consimțământul meu” (Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești, volumul III, pag. 259).

Al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului de la București, „Pace și pâine”, se înscrie în istoria manifestărilor SISS ca:

- eveniment științific de excelență prin valoarea participanților, prin contribuțiile aduse la cunoașterea universală;

- eveniment științific exemplar prin conceperea și organizarea cuprinzătoare a disciplinelor științei solului, armonios echilibrate;

Academicienii Nicolae Cernescu, Grigore Obrejan,
Gheorghe Ionescu-Șișești

– eveniment științific care a deschis perspectiva cunoașterii evoluției științei solului: conservare, ameliorare, utilizare durabilă și performantă, resursa primordială pentru viitorul omenirii;

– manifestare realizată transparent și solidar de specialiști, oficiali și cetățeni români, în cunoașterea realizărilor din țară;

– cea mai mare participare înregistrată vreodată la congresele SISS: 1190 de participanți din 63 de țări din cele cinci continente.

Dovada celor afirmate este confirmată de declarațiile făcute de câteva personalități de excepție participante la Congres:

– **Prof. dr. F.A. Baren (Olanda), secretar general al SISS.**

„...Nu am participat încă la niciun congres internațional la care lucrările să fi fost pregătite atât de profund și cu atâta grijă...”

– **Dr. L.D. Baver (SUA)**

„Sunt pur și simplu entuziasmat de ceea ce am văzut (...) Am constatat că oamenii, prin munca lor creatoare, schimbă continuu peisajul acestor regiuni”.

– **Prof. dr. I.P. Quirk (Australia), vicepreședinte al viitorului Congres internațional de știința solului**

„...Totul a fost organizat excepțional: traducerile, prezentarea comunicărilor, primirea ce ni s-a făcut. Am cunoscut la dumneavoastră oameni de știință remarcabili (...).

M-a impresionat și un alt lucru: diversitatea agriculturii românești. Îmi dau seama că ea are enorme posibilități de dezvoltare (...).”

– **Prof. dr. R. Tavernier (Belgia)**

„M-a impresionat înalta pregătire științifică a colegilor români... Ritmul dumneavoastră de dezvoltare este rapid. (...) trebuie să remarc splendidul peisaj al țării, care este completat de ospitalitatea caracteristică poporului român”.

*

* *

Să salvăm pământul, acesta este apelul pe care îl fac către toți românii, către toți locuitorii Planetei Pământ. Salvarea pământului nu este numai o virtute, „este o datorie supremă”.

În pledoaria privind grija față de sol, apelez la un aliat cu prestigiu incontestabil, Gheorghe Ionescu-Șișești, care susține că „Pământul este bogăția principală a României. Dar (...) nu este o comoară nesecată, un bun inalterabil. Avem datoria să-l păstrăm și să-l îngrijim, ca să rămână mereu izvorul de viață și mijlocul de existență al poporului român”.

Se multiplică amenințările schimbărilor climatice globale asupra pământului românesc. Pe lângă „pulverizarea” proprietății, putem să adăugăm fără rezervă **secătuirea continuă în elemente nutritive, cultivarea nerațională, distrugerea proprietăților fizico-chimice, biologice, diminuarea biodiversității, eroziunea, amplificată de distrugerea masivă a pădurilor.**

Acum ia amploare o nouă amenințare – înstrăinarea pământului. Participăm la un imens experiment geopolitic; au loc achiziții masive de terenuri pentru obținerea hranei pentru alte națiuni, mascându-se dezechilibrele provocate în regimul elementelor nutritive și al apei din sol, cu efecte negative greu de evaluat pentru viitorul României, cât și al țărilor care devin victimă acestui proces. Pământul nu este o marfă, este o bogăție inestimabilă, un patrimoniu. Avem datoria să îl muncim, să îl protejăm și să îl păstrăm.

Diminuarea suprafețelor de pământ, concomitent cu diminuarea fertilității acestuia, corelată cu intensificarea schimbărilor climatice și încălzirea globală, intensificarea degradării

Al XV-lea Congres Mondial CIEC (București, 2010)

mediului, diminuarea resurselor de apă, extinderea deșertificării, creșterea continuă a populației Terrei, reprezintă, din punctul meu de vedere, cel mai mare pericol pentru viitorul Planetei Pământ.

Cu toții avem datoria profesională și morală să **contribuim la protejarea viitorului Terrei.**

Îmi îngădui să **fac apel la puterea legislativă și executivă a României** (și nu numai), luându-l din nou ca aliat pe marele savant Gheorghe Ionescu-Șișești, lipsit de orice conotație politică, care susținea că „*grija pentru generațiile de mâine trebuie să o aibă oamenii de știință de astăzi, dar mai ales oamenii de stat, care ar trebui să personifice conștiința perenității românilor pe pământul pe care s-au născut, l-au muncit și l-au apărât de veacuri*”.

Purtătorii conștiinței istorice au datoria să stabilească și să impună cum **trebuie păstrat și apărât pământul strămoșesc**, ca izvor de existență a generațiilor de astăzi și a celor care vin.

Îmi îngădui ca în final să citez câteva dintre reflecțiile făcute de-a lungul timpului de diferite **personalități**, pe care îmi permit să le iau ca **aliate în Pledoaria pentru sol:**

„*O națiune care își distruge pământul se distruge pe ea însăși*”.

(Franklin D. Roosevelt, 1930)

„*Indiferent cui aparține, pământul are o funcție socială. Pământul este veșnic. Dacă dispare pământul, dispare veșnicia*”.

(Gheorghe Ionescu-Șișești, 1937)

„*Pământul nu l-am moștenit de la părinți, ci îl avem împrumutat de la copiii noștri*”.

(Alvin Toffler, 1970)

„*Suntem datori să păstrăm, să respectăm și să protejăm pământul pe care trăim, bogăția și zestrea cea mai valoroasă, care, prețuită, cunoscută și recunoscută, asigură existența vieții și un mediu sănătos, garantează viitorul, consolidează durabilitatea securității și siguranței alimentare, atât de necesară pentru liniștea cea de toate zilele*”.

(Cristian Hera, 2006)

„*În templul naturii solul este vitraliu revelator pentru peisajul actual, fereastra clară pentru trecut și fâgaș de lumină spre viitor*”.

(Nicolae Florea, 2007)

„*Pământul este noul aur, hrana, noul petrol*”.

(Lester Brown, 2012)

*Cuvânt de deschidere la al XVI-lea Congres Mondial CIEC
Rio de Janeiro, 2014*

Datoria noastră este să contribuim la crearea unei lumi a stabilității, fără „jefuirea” resurselor naturale, din ce în ce mai neîndestulătoare, pentru a obține profit cu orice preț, sub orice formă, neglijând la nivel local, regional, național și global, fertilitatea solului, cea care pune la dispoziția plantelor pentru creșterea și dezvoltarea lor, simultan și continuu, elementele nutritive și apa,

asigurându-ne astfel hrana noastră cea de toate zilele, atât de necesară pentru liniștea socială și pentru durabilitatea existenței vieții pe Planeta Pământ.

În memoria sângelui vărsat și a iubirii de glie a Bunilor și Străbunilor Străbunilor noștri, să ne asumăm responsabilitatea de a păstra și consolida integritatea tezaurului național, bogăția cea mai de preț – PĂMÂNTUL.

Cuvânt de răspuns la Discursul de recepție al Academicianului Cristian Hera*

Acad. Nicolae Săulescu

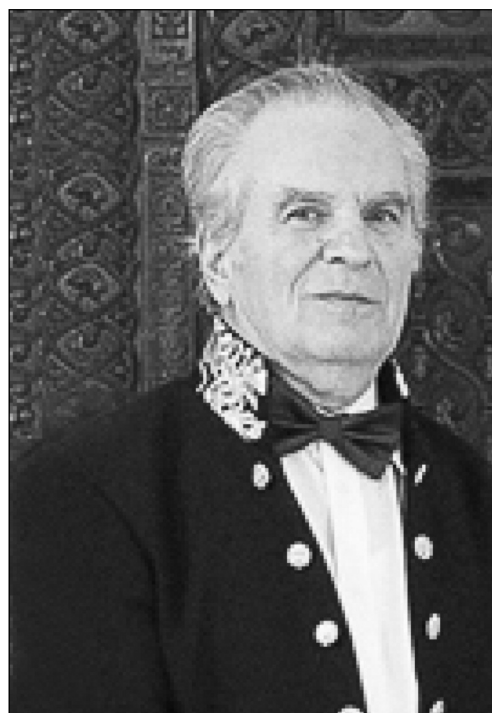
Este pentru mine o deosebită onoare să rostesc cuvântarea de răspuns la un Discurs de recepție atât de frumos, din care a răzbătut dragostea pentru pământ, dar și respectul și aprecierea pentru înaintași, mentori și colaboratori. Datorz, probabil, această onoare faptului că, dintre membrii Academiei, sunt cel care v-a cunoscut de cel mai demult.

Este în același timp o misiune deosebit de dificilă, aceea de a încerca să prezint, așa cum tradiția cere, un Discurs de răspuns despre o activitate atât de bogată, așa cum este activitatea dumneavoastră.

Ca genetist ce sunt, mi-ar fi plăcut să cercetez mai adânc în istoria familiei dumneavoastră, ca să înțeleg mai bine de unde ați moștenit atât zestrea genetică excepțională, cât și pasiunea pentru pământ, pe care ați dovedit-o pe deplin în discursul dumneavoastră de recepție. A trebuit să mă limitez la mărturisirea pe care ați făcut-o despre bunicul „care acumulse enorm din înțelepciunea naturii, devenind unul dintre cei mai harnici și performanți agricultori ai satului” și care, după cum ați afirmat „îmi spunea câte ceva despre pământ”.

Formarea în spiritul dragostei pentru glie, dar și a cultului pentru muncă și probitate, a continuat la școala primară din comuna Brazi-Bătești, județul Prahova între anii 1940 și 1944, sub îndrumarea atentă a părinților, ambii apreciați și iubiți învățători. Școala poartă astăzi numele tatălui dumneavoastră, Dumitru Hera, ca recunoaștere a contribuției sale la formarea multor generații de elevi.

Liceul „Petru și Pavel” din Ploiești, instituție cu renume în învățământul secundar românesc, prin care au trecut numeroase personalități ale vieții

Acad. Nicolae Săulescu

noastre culturale, și-a lăsat și el amprenta în formarea dumneavoastră.

Studiile universitare le-ați început la Facultatea de Agricultură din Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu” (IANB) București (1952–1953) și le-ați continuat la Academia de Științe Agricole „K.A. Timiriachev” la Moscova (1953–1957), a cărei Facultate de Pedologie și Agrochimie era „considerată cea mai bună școală în domeniul științei solului”. Este remarcabil faptul că ambele instituții v-au acordat mai târziu titlul de *doctor honoris causa*.

Ați început activitatea la Institutul de Cercetări Agronomice al României, fondat de academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești, deschizătorul de drumuri în activitatea de cercetare agricolă din România. Aici ați ocupat pe rând funcțiile de cercetător stagiar (1957–1960) și cercetător științific (1960–1962). Încă din această perioadă, ați adus contribuții originale în perfecționarea metodelor de analiză a solului și elaborarea bazelor teoretice ale unor metode practice de stabilire a necesarului de îngrășămintă.

Îmi amintesc foarte bine de prima ocazie în care v-am întâlnit la o sesiune de referate a institutului, la care participam ca student, când am fost impresionat de entuziasmul și energia care iradiau din personalitatea dumneavoastră. Același entuziasm și aceeași energie le-am regăsit și astăzi în discursul dumneavoastră de recepție.

În anul 1962, cu ocazia unei reorganizări a cercetării agricole, Institutul de Cercetări Agronomice al României s-a unificat cu Institutul de la Fundulea; v-ați început activitatea la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice Fundulea, unde ați ocupat în timp funcțiile de cercetător principal (1962–1965), șef de laborator (1965–1969), șef de secție (1969–1991), director științific (1970–1981) și director general (1982–1991).

În încercarea de a sintetiza multiplele aspecte prin care activitatea dumneavoastră a marcat istoria Institutului de la Fundulea, trebuie să menționez, chiar și numai pe scurt:

- **Activitatea managerială.**
- **Activitatea științifică desfășurată în cadrul institutului.**
- **Activitatea de formare a multor generații de cercetători.**
- **Activitatea de editor de publicații științifice și de popularizare.**

*

* *

1. La vârsta de numai 32 ani, ați preluat, ca șef al laboratorului de specialitate, conducerea cercetărilor în domeniul nutriției plantelor și folosirii raționale a îngrășămintelor, iar patru ani mai târziu, ca șef de secție ați preluat coordonarea tuturor cercetărilor din domeniul agrofitehniei. Înzestrat cu un talent înnăscut de conducător, ați reușit să creați – în cei peste douăzeci de ani în care ați condus des-

tinele întregii cercetări științifice în Institutul de la Fundulea – o atmosferă de lucru propice cercetării științifice, să mobilizați resursele umane existente și să atrageți în institut noi forțe tinere, care au întregit potențialul de cercetare al institutului. Ca director, v-ați implicat în sprijinirea tuturor sectoarelor institutului, acordând toată atenția orientării cercetărilor și asigurării unor condiții cât mai bune pentru cercetare. Personal am simțit acest sprijin în lucrările de ameliorare a grâului și așa spune că ați fi putut fi considerat coautor al multor creații ale Institutului de la Fundulea, dacă nu ați fi dovedit întotdeauna o modestie și corectitudine științifică exemplare.

Cu o deosebită diplomație, ați reușit să ridicați și să impuneți prestigiul institutului într-o perioadă dificilă, în care cercetarea științifică a fost supusă unor presiuni politice incredibile, legate de faptul că Nicolae Ceaușescu avea o ciudată înclinație pentru agricultură, considerându-se cel mai mare specialist în acest domeniu. Aceasta a făcut ca Institutul de la Fundulea să fie una din destinațiile vizitelor pe care le făcea, de multe ori însoțit de alți șefi de state, ceea ce a făcut mult mai mult rău decât bine institutului, care a ajuns să fie asociat pe nedrept cu unele idei promovate în acea vreme. În calitate de director al institutului, a trebuit să luptați continuu pentru protejarea cercetării și pentru a vă opune, în limitele posibile la acea vreme, indicațiilor care veneau împotriva rezultatelor cercetării științifice. De asemenea, ați reușit ca institutul să nu raporteze niciodată producțiile fanteziste pe care le raportau alte unități și să se mențină în limitele corectitudinii și rigorii științifice.

Ați știut să creați și să dezvoltați o strânsă legătură cu unitățile agricole beneficiare ale cercetării, contribuind hotărâtor la câștigarea renumelui pe care îl are Institutul de la Fundulea în rândul agricultorilor din țară.

2. Deși a trebuit să investiți extrem de mult timp și energie problemelor administrative și de reprezentare, ați rămas continuu dedicat pasiunii pentru cercetare, aducând în continuare idei noi și contribuții originale în domeniul larg al științei solului, nutriției plantelor și fertilizării culturilor, continuând pe plan superior opera clădită de predecesorii și mentorii pe

*Academicianul Cristian Hera la Discursul de recepție
(18 noiembrie 2016)*

care i-ați prezentat cu atâta afecțiune în Discursul de recepție. Împreună cu echipa de cercetare pe care ați format-o la institut și în rețeaua de stațiuni a institutului și printr-o colaborare de înalt nivel științific și deosebit de eficiente, îndeosebi cu dr. Zenoviu Borlan de la Institutul de Pedologie, dar și cu alți specialiști din țară și străinătate, ați realizat cercetări inovatoare asupra a numeroase aspecte esențiale din domeniul dumneavoastră de activitate. Multe din aceste cercetări au fost realizate în cadrul unor contracte cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică de la Viena, care s-au desfășurat de-a lungul a peste 20 de ani. Rezultatele au fost publicate în peste 27 cărți, tratate sau monografii, 239 lucrări științifice tipărite în publicații de specialitate, 87 lucrări științifice publicate în limbi străine.

Nu se poate să nu menționez în mod specific următoarele direcții în care ați adus contribuții semnificative:

- Pentru o valorificare cât mai completă a datelor obținute atât prin analiza indicilor agrochimici ai solului, cât și prin experimentarea în câmp, ați avut în vedere **introducerea în tematica de cercetare a metodelor moderne de prelucrare a datelor** privind influența îngrășămintelor asupra unor indici

agrochimici ai solului și asupra producțiilor și calității acestora la principalele plante de cultură.

- În pas cu tendințele manifestate pe plan mondial, ați orientat numeroase cercetări către **studiul îngrășămintelor lichide cu azot** (care au avantaje deosebite legate de un coeficient ridicat de utilizare, de costurile substanțial reduse și de posibilitatea de amestec și combinare, inclusiv cu produse fitofarmacuțice) și către elaborarea de recomandări tehnologice de utilizare a acestora în cultura plantelor. În paralel, au fost cercetate posibilitățile de optimizare a metodelor de aplicare a îngrășămintelor, cu rezultate notabile publicate pentru a fi disponibile agricultorilor din țară.

- Ați adus o contribuție esențială la dezvoltarea cercetărilor în domeniul fertilității solurilor prin conceperea, inițierea și organizarea, începând cu anul 1966, a **experiențelor de lungă durată cu îngrășămintă în sistem unitar pe țară**, ceea ce a reprezentat un concept unic pe plan mondial. Aceste experiențe, a căror organizare a plasat România în rândul puținelor țări din lume care posedă un asemenea instrument de cercetare, au permis studiul transformărilor chimice ce au loc în sistemul sol-plantă și elucidarea unor aspecte teoretice și practice referitoare la evoluția fertilității solului, calității

recoltelor și a mediului. După cum ați afirmat în mai multe rânduri, experiențele de lungă durată cu îngrășăminte reprezintă o „*carte deschisă pentru studierea evoluției fertilității și productivității solului, efectului fertilizării asupra producțiilor și calității recoltelor, pentru stabilirea regularităților efectului îngrășămintelor în relație cu structura culturilor, dinamica factorilor climatici, pedologici și tehnologiile aplicate*”. Trebuie subliniat faptul că acumularea treptată de date din experimentele care se efectuează și în prezent la Fundulea și în câteva stațiuni de cercetare din rețeaua institutului, continuă și va continua să producă noi cunoștințe științifice de mare valoare teoretică și practică.

- Preocupat continuu de modernizarea și perfecționarea metodelor de cercetare, ați jucat un rol esențial în **introducerea și utilizarea tehnicilor nucleare în cercetările din agricultură**. În această direcție trebuie evidențiate în special cercetările bazate pe folosirea îngrășămintelor marcate cu izotopi stabili și radioactivi, care au permis o înțelegere mult mai exactă a modului în care îngrășămintele sunt valorificate în sistemul sol-plantă. Aceste cercetări au înscris Institutul de la Fundulea în tendințele moderne ale cercetării mondiale în domeniul utilizării substanțelor nutritive din îngrășăminte.

- Vi se datorează definirea științifică a principiilor generale de **optimizare agrochimică a sistemului sol-plantă** și ale aplicării de măsuri eficiente pentru sporirea productivității solurilor. În acest sens ați elaborat bazele teoretice și practice pentru optimizarea stării de reacție (pH) a solului, optimizarea și întreținerea bilanțului humic și al azotului în sol, optimizarea regimului fosforului în sistemul sol-plantă, optimizarea regimului potasiului în sistemul sol-plantă și pentru diferențierea dozelor de îngrășăminte după indicii agrochimici ai solului și necesarul de elemente al plantelor.

3. Ați fost direct implicat în formarea a numeroși specialiști din cercetare, dar și din producția agricolă, mulți fiind aceia care vă datorează nu numai pregătirea lor de specialitate la un înalt nivel, dar și faptul că le-ați oferit un exemplu de pasiune pentru meserie și de probitate științifică. Sub conducerea dumneavoastră s-au pregătit și au obținut titlul de *doctor în agronomie* peste 20 de specialiști, printre

care cităm pe Ceaușu Constantin, Ciobanu Gheorghe, Crăciun Mugur, Idriceanu Alina Doina, Kurtinecz Paul, Mihăila Vasile, Negrilă Maria, Popescu Silviu, Toncea Ion sau Lucian Buzdugan.

Sub îndrumarea dumneavoastră s-a format o echipă de o deosebită valoare, din care au făcut parte Eugen Triboi (devenit ulterior director de cercetare la INRA Clermont Ferrand, Franța), Vasile Mihăilă, G. Burlacu, Ana Popescu, Ion Toncea etc. la Fundulea, dar și P. Kurtinecz, G. Ciobanu, Maria Ștefănescu, Maria Negrilă, C. Nedelciuc și alții din rețeaua de stațiuni de cercetare a institutului. Toți aceștia au beneficiat nu numai de îndrumare științifică permanentă, dar și de un exemplu personal de implicare în rezolvarea problemelor agriculturii românești. Datorită colaborării internaționale îndelungate și apreciate cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică de la Viena și cu alte instituții de cercetare, ați făcut posibilă efectuarea unor stagii de către tineri cercetători din țară în străinătate și menținerea unor contacte directe, extrem de utile, ale cercetătorilor de la Fundulea cu lumea științifică internațională.

Ați inițiat și ați condus vreme de douăzeci de ani consfăturile naționale de agrofitehnie, nu numai ocazii pentru cercetătorii din acest domeniu din întreaga țară de a prezenta rezultatele obținute și de a discuta tematicile de cercetare pentru viitor, dar și ocazii de a cunoaște direct realitățile agriculturii din diferite zone ale țării. Toți cei care au participat de-a lungul timpului la aceste consfătuiri au amintiri de neuit și numai cuvinte de prețuire pentru contribuția pe care ați avut-o la formarea lor ca specialiști, dar și ca oameni.

4. Ați fost în permanență preocupat de asigurarea unei cât mai bune circulații a rezultatelor științifice, nu numai în lumea academică, dar și către beneficiarii din producție. De aceea v-ați implicat activ în punerea în valoare a rezultatelor obținute la Institutul de la Fundulea prin intermediul „Analelor Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice Fundulea”, la care ați fost membru în Comitetul de redacție (din 1962 și până în prezent), redactor-șef adjunct (între 1973 și 1981) și redactor-șef (între 1982 și 1991). Pentru a încuraja și ușura publicarea de către cercetătorii din domeniul agrofitehniei a celor mai noi rezultate obținute, ați înființat

în 1978 și ați condus până în 1992, ca redactor-șef revista, „Probleme de agrofitehnie teoretică și aplicată”, publicată de Institutul de la Fundulea. Această revistă a constituit, vreme de mulți ani, o adevărată școală și o puternică emulație pentru toți agrofitehnicienii din România. Ca membru în comitetul de redacție al revistelor „Producția vegetală – cereale și plante tehnice” (1984–1990) și „Cereale și plante tehnice” (1998–2005), ați avut un rol esențial în propagarea rezultatelor cercetărilor științifice, îndeosebi a celor efectuate la Fundulea, în rândul specialiștilor din producția agricolă. Din anul 2007 sunteți membru în Comitetul de redacție al revistei „Romanian Agricultural Research”, publicată în limba engleză de Institutul de la Fundulea și cotate ISI din anul 2007, având și în prezent o contribuție importantă la menținerea prestigiului științific internațional al acestei reviste.

Chiar după 1991 – când ați întrerupt activitatea de conducere a Institutului de la Fundulea, obținând **prin concurs** o prestigioasă poziție în cercetarea internațională, ca **director al Secției de fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală** din Departamentul de cercetare al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, Diviziunea mixtă FAO–AIEA Viena, Austria – ați continuat să fiți mentor și sfătuitor permanent al institutului, unde sunteți întotdeauna o prezență așteptată și apreciată.

În paralel ați avut și o remarcabilă activitate didactică la Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu” București (în prezent Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară), la început ca asistent și șef de lucrări la Catedra de agrochimie (1958–1969), apoi ca profesor universitar (asociat sau cumular) (1990–1998) și conducător de doctorate (1974–prezent). Sub îndrumarea dumneavoastră, au obținut titlul de *doctor în științe* 21 de specialiști.

Rezultatele deosebite, pe care le-ați obținut în conducerea Institutului de la Fundulea, v-au propulsat firesc la conducerea întregii cercetări agricole exercitată de Academia de Științe Agricole și Silvicultură (ASAS), ca membru al prezidiului (1982–1991), președintele secției de cultura plantelor (1985–1991; 1997–2001), președinte al ASAS (2001–2009) și președinte de onoare (2009–prezent).

Activitatea desfășurată la ASAS a însemnat o luptă continuă pentru afirmarea și prestigiul cercetării agricole românești, dar și pentru apărarea patrimoniului uman și material al unităților de cercetare, iar uneori pur și simplu pentru supraviețuirea acestora. Deși această luptă încă nu s-a terminat, aveți mulțumirea că ați contribuit enorm la salvarea a tot ceea ce a fost posibil, din șansele pentru viitorul cercetării agricole.

Activitatea dumneavoastră științifică internațională, deja prezentă în perioada când ați lucrat la Institutul de la Fundulea în calitate de *cercetător responsabil în programele coordonate de Agenția Internațională de Energie Atomică (AIEA)* privind utilizarea izotopilor stabili și radioactivi în folosirea rațională a îngrășămintelor (1964–1982) și ca expert al AIEA în utilizarea tehnicilor nucleare în cercetarea agricolă (1968–1990), a fost continuată pe plan superior în perioada 1991–1997, când ați ocupat, prin concurs, funcția de director al Secției de fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală, Departamentul de cercetare al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică – Diviziunea mixtă FAO–AIEA Viena, Austria. În această calitate se poate spune că ați dinamizat întreaga activitate a secției, ocupându-vă de coordonarea programelor de cercetare aflate în desfășurare și de inițierea unor noi programe pe teme, ca utilizarea izotopilor în studiul relațiilor sol-plantă, utilizarea izotopilor în studiul fertilității solului și fixării biologice a azotului, utilizarea tehnicilor nucleare în studiile privind valorificarea superioară a apei de către plante etc., în care au fost implicați cercetători din peste o sută de instituții și universități din Africa, America de Nord și de Sud, Asia, Europa și Oceania. De asemenea, ați fost implicat în coordonarea a 69 de programe de asistență tehnică acordată de AIEA țărilor în curs de dezvoltare în scopul folosirii tehnicilor nucleare în agricultură, în organizarea de cursuri regionale în domeniul tehnicilor nucleare la Universitatea Ibadan-Nigeria (1991), la Universitatea Santiago de Chile (1992), la Universitatea din Ankara (1993), la Nairobi, Kenya (1994), la Bangkok, Thailanda (1995), la Addis-Abeba, Etiopia și Irapuato, Mexic (în 1996) și a unor cursuri interregionale la laboratoarele AIEA de la Seibersdorf în 1991, 1992, 1993 și 1994. La fiecare dintre aceste cursuri au participat

numeroși specialiști din câte 11–22 țări din diferite continente, ceea ce ilustrează impactul acestei activități. De asemenea, trebuie remarcată și activitatea redacțională internațională, ca redactor-șef al revistei „Soil Newsletter”, AIEA–Viena, Austria (1991–1997).

Este un motiv de îndreptățită mândrie nu numai pentru dumneavoastră, ci și pentru știința agricolă românească, faptul că în anul 1996 secția pe care o conduceați la AEIA a fost declarată de către o comisie formată din șase experți internaționali „**Centru de excelență**”, primul din rețeaua de cercetare a ONU, iar când v-ați încheiat misiunea la Agenție, Hans Blix, directorul general al AEIA a scris: „**Contribuția dumneavoastră la activitatea Agenției a fost extrem de prețuită de toți cei cu care ați lucrat și eu doresc să folosesc acest prilej pentru a vă transmite mulțumirile personale și cele mai bune urări pentru anii care vin**”.

Dar activitatea de la AEIA nu a fost decât un episod din îndelungata dumneavoastră preocupare pentru susținerea și promovarea științei solului și a științelor agricole pe plan mondial. Ați ocupat funcții importante la **Societatea Internațională pentru Știința Solului (SISS)**, ca **secretar științific** al Comisiei „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” (1960–1964) și **președinte** al aceleiași comisii, ales la Congresul al X-lea de la Moscova în 1974, reales la Congresul al XI-lea de la Edmonton, Canada, în 1978. De asemenea, ați jucat un rol important în cadrul **Centrului Internațional pentru Îngrășămintă Chimice (Centre International des Engrais Chimiques, CIEC)**, ca membru în Biroul executiv CIEC ales la Budapesta în 1984 (1984–1996), **președinte** al CIEC ales la Viena în 1996 și reales la Beijing în 2001 și la Chiang Mai, Thailanda în 2006 și ales **președinte de onoare** în 2010 și activ și în prezent.

În **Uniunea Academiiilor Europene de Științe Aplicate în Agricultură, Alimentație și Natură**, ați fost membru în Comitetul director (2002–2005), **vicepreședinte** (2005–2006) și **președinte** (2006–2008).

Era firesc ca întreaga dumneavoastră activitate să aibă o largă recunoaștere, consfințită, de exemplu, prin acordarea titlului de *doctor honoris causa*

al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, al Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Iași, al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, al Universității Transilvania din Brașov, al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara, al Academiei Agricole din Sofia, Bulgaria, al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova și al titlului de *honorary doctor* al Academiei de Agricultură „Timiriachev” din Moscova, Rusia, și de membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

Poate mai mult decât aceste titluri poate conta dedicația pe care v-a scris-o Lester Brown, o admirabilă personalitate a științei mondiale, pe cartea *Breaking New Ground*:

„*To Cristian,*

Thanks so much for your help and guidance over the years.

Les Brown,

september 25, 2013”.

Vi s-au acordat și numeroase recunoașteri oficiale, cum ar fi Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Ofițer (2000), Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor (2003), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2013) și recent Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer (2015), dar și Decorația „Nihil Sine Deo”, acordată de MS Regele Mihai în anul 2012. Decretul pentru acordarea acestei decorații cuprinde poate una din cele mai frumoase și concise caracterizări ale activității dumneavoastră:

„*Pentru că a făcut România cunoscută în întreaga lume prin profesionalismul său în domeniul științei solurilor și agriculturii de înaltă specializare. Pentru cariera sa plină de devotament pusă în slujba înaltei științe și a schimbului de informații între cercetătorii tuturor națiunilor în scopul îmbunătățirii vieții întregii omeniri. Pentru demnitatea și corectitudinea care l-au caracterizat în toate funcțiile de conducere obținute în organisme interne și internaționale. Pentru valorile pe care le promovează fără tăgadă în activitatea Academiei Române.*”

Cea mai înaltă recunoaștere a contribuției dumneavoastră la progresul științei românești a constituit-o însă alegerea în cel mai înalt for al științei și culturii din țara noastră Academia Română, ca **membu corespondent** (în 1995), **membu titular** (în 2004), **președinte** al Secției de științe agricole și silvice (din 2008 până în prezent) și **vicepreședinte** al Academiei Române (ales în 2010 și reales în 2014).

În cadrul Academiei Române ați continuat să fiți un activ autor, susținător și promotor al unor principii și concepte noi în știința agronomică națională și mondială, ca de exemplu **definirea unor cerințe noi** pentru cercetarea din agricultură și a unor **abordări specifice în condițiile de secetă și deșertificare în contextul schimbărilor climatice globale**, dar mai ales **promovarea conceptului de agricultură durabilă și performantă**, concept care a anticipat tendința manifestă azi pe plan mondial, către o „intensificare sustenabilă”.

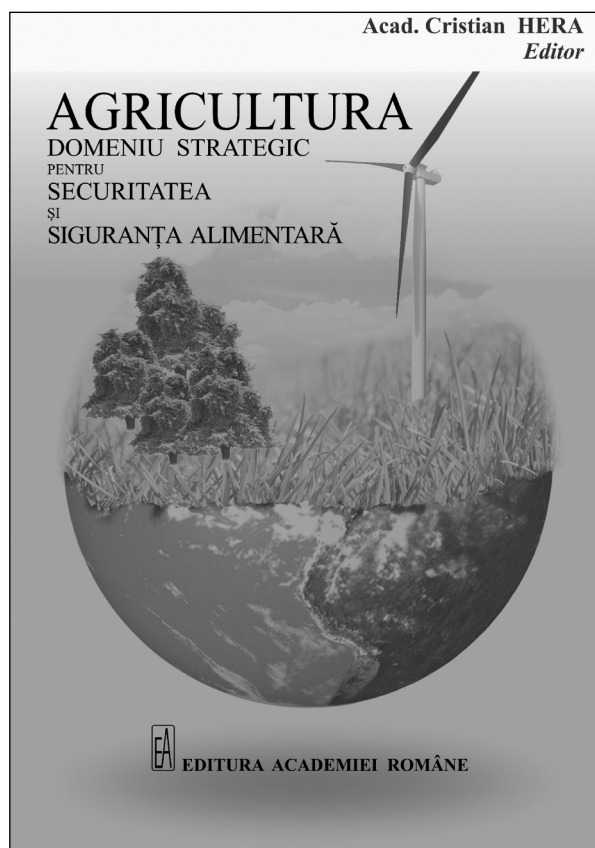
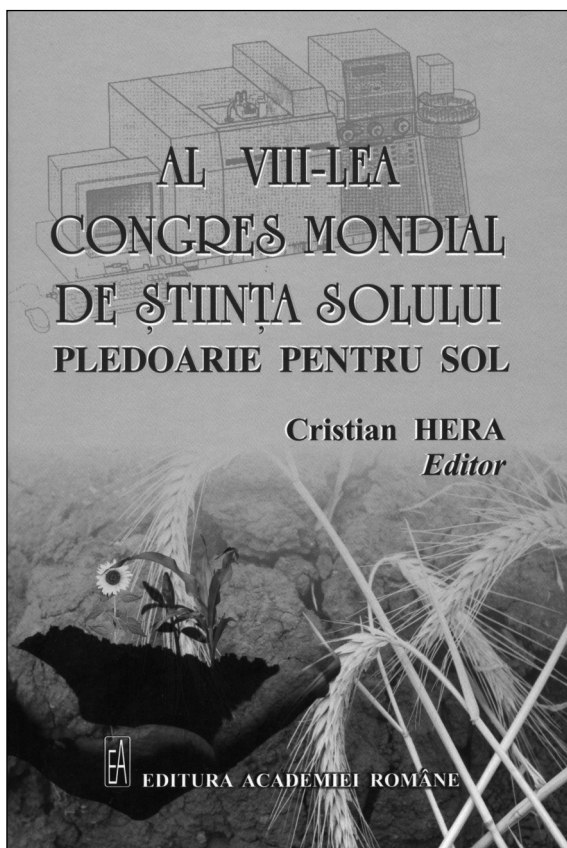
Cu autoritatea pe care v-o conferă poziția academică și prestigiul câștigat prin întreaga activitate, ați

promovat aceste principii și concepte, organizând numeroase dezbateri naționale, printre cele mai recente s-au referit la fenomenele climatice extreme.

Ați continuat activitatea redacțională ca membru în comitetul de redacție al unor publicații, ca „Proceedings of the Romanian Academy (B)” și „Academica”, publicate de Academia Română, sau membru în Comitetul de redacție al revistei „Journal of Crop Production”, New York, SUA (inițiată în 1997 și continuată și în prezent).

Cred că nu greșesc dacă afirm că toată această impresionantă suită de rezultate și succese nu ar fi fost posibilă fără sprijinul continuu al doamnei *Georgia Hera*, soția care, după cum ați mărturisit, a „fost permanent alături, la bine și în momentele dificile” și alături de care ați construit o familie model. Pentru aceasta, stimată doamnă, vă mulțumim!

În încheiere doresc să vă felicit pentru tot ceea ce ați realizat până acum, să vă urez să continuați încă mulți ani și să vă adresez, potrivit tradiției, „*Fiți bine-venit în Academia Română!*”

Academician Cristian Hera, reprezentant strălucit al școlii agricole din România*

Acad. Ionel-Valentin Vlad
Președintele Academiei Române

Distinse Doamne Academician Cristian Hera,
Vicepreședinte al Academiei Române,
Distinși Vicepreședinți și Secretar General ai
Academiei Române,
Onorați colegi, Doamnelor și Domnilor membri
ai Academiei Române,
Distinsă Doamnă Matematician Georgia Hera,
Stimați invitați,

Este o mare onoare și bucurie pentru mine să deschid această Sesiune a Academiei Române, în care unul dintre cei mai renumiți membri ai ei, Academicianul Cristian Ioan Hera, de două ori vicepreședinte al Academiei, prezintă Discursul de recepție. Acest eveniment are loc în al 150-lea an al Academiei Române și, printr-o fericită coincidență, în al 60-lea an de activitate științifică, de învățământ și manageriat a Domnului Academician Cristian Hera.

Contribuțiile științifice originale aduse de Domnul Academician Cristian Hera la dezvoltarea **științei soluției, nutriției plantelor și folosirii raționale a îngrășămintelor se concretizează într-o listă impresionantă de lucrări științifice publicate sub semnătură proprie și în colaborare**. O sinteză a lucrărilor Domniei Sale cuprinde 29 de cărți, tratate și monografii; 285 de lucrări științifice tipărite în publicații de specialitate; 103 lucrări științifice apărute în publicații internaționale; 62 de articole de popularizare și de promovare a progresului tehnic; opt lucrări tehnico-științifice apărute în broșuri tematice. La acestea se adaugă 89 de participări la reuniuni internaționale și nouă brevete.

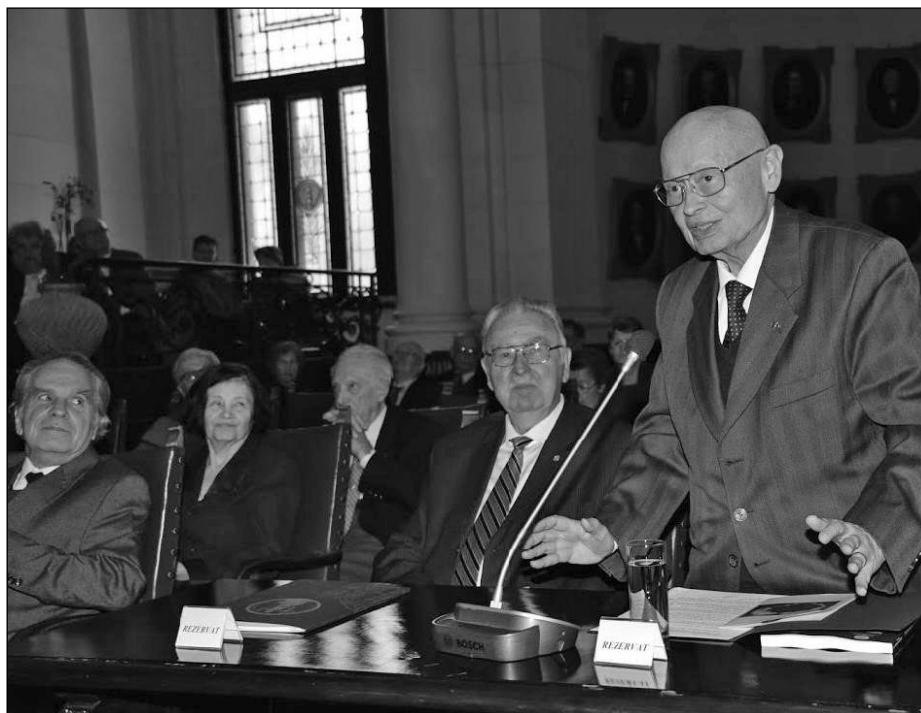
De remarcat faptul că Domnul Academician Cristian Hera și-a desfășurat această bogată activitate științifică în prestigioase instituții de specialitate din

Acad. Ionel-Valentin Vlad

România, fiind investit cu funcții de conducere pe care le-a onorat la cote de înaltă exigență științifică și responsabilitate. În ordine cronologică, aceste funcții manageriale au fost: 1982–1991, **Director general al ICCPT Fundulea** și, din această funcție, colaborator direct la Institutul de Fizică Atomică; 1982–1991, **Membri în Prezidiul Academiei de Științe Agricole și Silvicultură (ASAS)**; 1985–1991 și 1997–2001, **Președinte al Secției de cultura plantelor, ASAS**, 2001–2009; **Președinte al ASAS (ales prin vot secret în Adunarea generală a ASAS, 5 noiembrie 2001; reales la 8 decembrie 2005)**; 2002–2005, **Vicepreședintele Consiliului Național al Ministerului**

* Cuvânt de deschidere susținut la Discursul de recepție al academicianului Cristian Hera (18 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

Acad. Ionel-Valentin Vlad, președintele Academiei Române – Cuvânt de deschidere

Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale; 2004–2011, **Vicepreședinte al Colegiului Consultativ pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare (ANCS-MEdC);** 2004–2006, **Vicepreședinte al Consiliului Național de Atestare a Gradelor, Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (MEdC);** 2007–2010, **Președinte al Consiliului Național de Etică Universitară (MEdC).**

În anul 2008, Domnul Academician Cristian Hera a fost *ales* Președinte al Secției de științe agricole și silvice din Academia Română, când a devenit membru al Prezidiului Academiei Române, fiind *reales* în anul 2012. În anul 2009 a fost *ales* Președinte de Onoare al ASAS, iar în 2010 *ales*, prin vot secret, Vicepreședinte al Academiei Române, funcție pe care o exercită și în prezent.

În semn de înaltă apreciere pentru valoarea științifică a activității sale, Academicianul Cristian Hera a fost investit cu responsabilități manageriale în mai multe instituții internaționale: 1974–1982, **Președinte** al Comisiei a IV-a „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” din cadrul Societății internaționale de știința solului, *ales prin vot secret* la al X-lea **Congres Mondial de Știința Solului** (1974), Moscova, *reales* la al XI-lea **Congres Mondial** (1978), Edmon-ton, Canada; 1986–1996, **Membru** în Comitetul Executiv al Centrului Internațional Științific pentru Îngrășăminte (CIEC), *ales* și *reales* începând cu cel d-al IX-lea **Congres Mondial pentru Îngrășăminte**, Buda-

pesta, Ungaria; 1991–1997, **Director** (*prin concurs*), Secția de fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală – **Departamentul de cercetare al AIEA – Diviziunea mixtă FAO/AIEA Viena**; 1996–2010, **Președinte** al Centrului Științific Internațional pentru Îngrășăminte (CIEC), *ales* la **Adunarea generală a CIEC** (6 iunie), Viena, Austria, *confirmat* în funcție pentru patru ani, la **Congresul Mondial pentru Îngrășăminte**, Gent, Belgia, 1997, *reales*, pentru o perioadă de încă patru ani, la **Congresul Mondial pentru Îngrășăminte**, Beijing, China, 2001, *reales* la cel de-al XIV-lea **Congres Mondial pentru Îngrășăminte**, Chiang Mai, Thailanda, 2006; 2002–2005, **Membru** în Comitetul de Conducere al Uniunii Europene a Academiiilor de Științe Agricole (UEAA), *ales* la Paris, Franța. La **Adunarea generală a UEAA**, Sankt Petersburg, Rusia, este *ales*, pentru perioada 2005–2006, **Vicepreședinte** al UEAA, iar la **Adunarea generală a UEAA** din iunie 2006, București, România, este *ales* **Președinte al Uniunii Europene a UEAA** pentru perioada 2006–2008. În anul 2010 este *ales* la cel de-al XV-lea **Congres Mondial pentru Îngrășăminte**, București, **Președinte de Onoare al Centrului Științific Internațional pentru Îngrășăminte (CIEC)**, funcție pe care o deține și în prezent.

Într-o armonioasă relație cu activitatea științifică propriu-zisă, Domnul Academician Cristian Hera a desfășurat o susținută activitate universitară, contri-

buind la formarea a generații de specialiști. Începând cu anul 1958 a fost asistent, șef de lucrări, iar în perioada 1997–1998 profesor universitar cumulard la USAMV. Domnia Sa își valorifică bogata activitate științifică și didactică și ca Membru de onoare al Senatului USAMV și al Senatului Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Sub semnul aceleiași înalte aprecieri științifice, Academicianul Cristian Hera a fost ales *doctor honoris causa* a 15 universități și instituții din țară și din China, Italia, Rusia, Turcia ș.a.

Domnul Academician Hera a susținut și susține o importantă activitate redacțională, din care menționez numai: 1964, **Membru în Comitetul de Redacție** și autor la *Dicționarul de Știința Solului* apărut în limbile engleză, franceză, germană și rusă, cu ocazia celui de-al VIII-lea **Congres mondial de știința solului**, București; 1991–1997, **Redactor-șef** al revistei „Soil Newsletter”, AIEA, Viena, Austria; din 1997–prezent **Membru în Comitetul de redacție** al revistei „Journal of Crop Production”, New York, SUA; din 1997 este membru al Consiliului Editorial al revistei „Academica”.

Activitatea de excepție a Domnului Academician Cristian Hera a fost răsplătită și cu înalte Decorații ale statului român și vom aminti pe cele mai înalte: 2003, Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor, acordat prin decretul Președintelui României, Decretul nr. 627; 2012, **Decorația Regală Nihil Sine Deo**, acordată prin ordinul M.S. Regele Mihai I, Brevet nr. 216; 2015, **Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer**, acordat prin decret al Președintelui României.

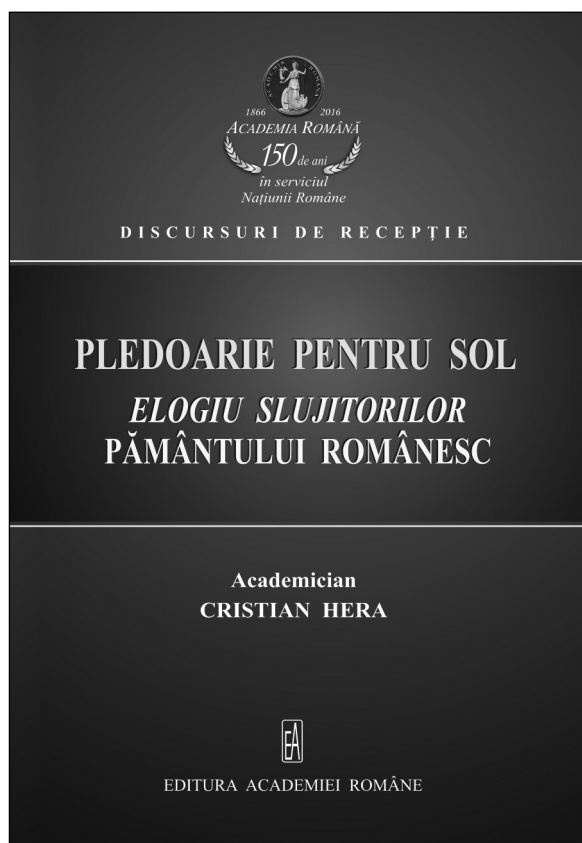
La sfârșitul acestei succinte și sper edificatoare prezentări, doresc să mai fac trei remarci:

Domnul Academician Cristian Hera face parte dintr-o mare Școală de Agronomie, care a făcut ca acest domeniu să ne asigure atât pâinea cea de toate zilele, cât și o anumită bunăstare, chiar și în perioadele de criză economică și financiară. Atenția și grija Domnului Academician Cristian Hera pentru ca iluștrii membri ai acestei școli și ai Academiei Române să fie prezentați în lucrări monografice ca etaloane de valoare îi aduce o apreciere mai înaltă pentru valoarea istorică și educativă. Mă refer aici, concret, la volumele pe care le-a scris despre Academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești, Academicianul David Davidescu și mulți alți corifei ai acestei școli.

Deși ne cunoaștem de multă vreme, suntem colegi în Biroul Prezidiului Academiei Române din anul 2010 și pot spune că pozițiile noastre au coincis în toate problemele analizate (chiar și atunci când au apărut și păreri diferite). **Așa se face că, de câte ori avem probleme dificile de rezolvat, îl invităm să le discutăm și să găsim soluțiile cele mai bune. Am avut și am toată încrederea, nu numai pentru experiența Domniei Sale, unică în conducerea unor mari instituții, dar și pentru modul riguros de notare a datelor și faptelor și pentru spiritul de echilibru și de colaborare viitoare pe care îl imprimă discuțiilor. Cele mai multe dintre acestea sunt legate de proprietățile Academiei Române, pentru care împreună avem o grijă cu totul specială.**

Activitatea noastră este dedicată total Academiei Române. Este motivul pentru care am făcut un pact de sprijin și de înțelegere pentru atâtea ore pe care nu le putem petrece împreună cu familiile noastre. Doresc să-i mulțumesc cu această ocazie Doamnei Georgia Hera, pentru că l-a ajutat pe iubitul nostru coleg și prieten să fie aproape de Academia Română atâtea ore, zile și în multe vacanțe de vară.

Felicitări cordiale, Domnule Academician Cristian Hera, Vicepreședinte al Academiei Române, multă sănătate, succese mari în activitatea profesională și bucurii alături de frumoasa Dumneavoastră familie.

Pledoarie pentru sol, argumentare a multivalenței sale funcționalități*

Nicolae Florea

Membru de onoare al Academiei Române

Discursul de recepție *Pledoarie pentru sol. Elogiu slujitorilor pământului românesc* al academicianului Cristian Hera este orientat atât pe sublinierea importanței și indispensabilității solului pentru existența vieții pe Terra, cât și pe evocarea admirativă a activității unor remarcabile personalități, magiștri, mentori și cercetători de excepție în domeniul fertilității și fertilizării solului, care au jalonat etape importante în dezvoltarea științei solului atât în România, cât și pe plan internațional.

Pe drept cuvânt spune autorul *Pledoariei* (2008, p. 175): „*Cine nu cunoaște și nu respectă realizările valoroșilor predecesori nu merită recunoașterea și respectul generațiilor prezente și viitoare*”.

Rolul, importanța

și indispensabilitatea solului pentru viață

Academicianul Cristian Hera își începe discursul de recepție afirmând cu tărie, bazată pe profunza cunoaștere și bogata experiență, acumulate în cei 60 de ani de activitate prodigioasă, prin a accentua că „*pământul reprezintă baza existenței vieții pe Terra și veșnicia omenirii*” (Hera, 2016b, p. 5), considerându-l „*pilonul principal de susținere a agriculturii*” (p. 6), ramura cea mai importantă a economiei naționale, care asigură necesarul de alimente pentru populația mereu crescândă.

Tot așa de viguros își exprimă convingerea că numai „*îngrijindu-l și protejându-l... putem asigura securitatea și siguranța alimentară, mediu sănătos pentru viață, clădi prezentul și sustenabilitatea viitorului*” (p. 6), convingere care se repetă adesea, denotând, de fapt, o *îngrijorare pentru evoluția solurilor și a mediului ambiant*.

Prin însăși natura lui, solul este un sistem extrem de complex, poate cel mai complex de pe Terra,

*Nicolae Florea,
membru de onoare al Academiei Române*

reprezentând, așa cum corect se arată, „*un agregat structural de substanțe în continuă schimbare, complex biologic în care viața pulsează continuu, sistem polifuncțional, supus degradării, capabil de auto-dezvoltare, filtru natural pentru mediul înconjurător; reflectă impactul climei, florei, faunei și activităților antropice în perioade variate de timp*” (Hera, 2006b, p. 6), înregistrând totodată în trăsăturile solului evenimente din parcursul dezvoltării.

Complexitatea mare a solului și funcționalitatea lui diversă fac ca solul să fie perceput în felurite moduri și îndeosebi ca:

– **sistem al naturii:** formație cosmico-telurico-biotică, componentă esențială a geosistemelor conti-

*Alocuțiune la Discursul de recepție al academicianului Cristian Hera (18 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

mentale, regulatoare în mare măsură a circuitelor aerului și apei;

– **suport și susținător al vieții:** corp natural cu comportament de sistem viu, component esențial al ecosistemelor terestre, mediu de dezvoltare a plantelor și edafonului, sistem de epurare, filtru, agent sanitar, regulator al unor echilibre terestre vitale;

– **resursă naturală reutilizabilă pentru producerea de materie vegetală:** mijloc de producție (sau pilon de susținere cum spune academicianul Cristian Hera) în agricultură și silvicultură, rezervor și furnizor de nutrienți, apă, aer, energie și gene, uzină de producție de materie vegetală la scară mondială;

– **fundament geotehnic:** temelie pentru diverse edificii și instalații, suport pentru diferite infrastructuri sau amenajări rurale etc.;

– **sursă de informație:** prin trăsăturile morfologice înregistrate (și păstrate) în sistemul sol (profilul de sol) de-a lungul timpului, solul este atât o arhivă pentru trecut și prezent, cât și/sau mai ales o sursă excelentă de documentare și informație referitoare la proprietățile solului, potențialul de fertilitate, modul adecvat de utilizare (management), riscuri de degradare, măsuri de protecție; evident datele furnizate de sol sunt de o inestimabilă valoare pentru orice fermier, pentru agroeconomist sau pentru orice proiect de dezvoltare rurală.

Dintre numeroasele **funcții îndeplinite de sol** discutate în literatură se menționează ca fiind cele mai importante următoarele:

– **funcția ecologică:** rezervor de apă, aer și nutrienți, permanent reîmprospătabil, în cazul circuitelor biogeochimic, hidric și al aerului;

– **funcția energetică:** absorbție și transfer de căldură în cadrul circuitului radiativ solar, dar și participant la convertirea de energie solară în energie biochimică prin procesul de fotosinteză realizat de covorul vegetal;

– **funcția economică** (productivă): participarea împreună cu planta la procesul de producție vegetală realizată prin fotosinteza menționată mai sus;

– **funcția sanitară:** realizată prin variate procese de epurare, filtrare, oxidare, menite să mențină curate solul și produsele lui;

– **funcția geotehnică:** rolul jucat de sol ca loc de așezare a colectivităților umane, a instalațiilor tehnico-industriale, ale infrastructurilor și a oricăror alte activități conexe.

Pot afirma, așa cum susține și academicianul Cristian Hera în discursul său de recepție, că cel mai important rol îndeplinit de sol în natură și biosferă

este realizat prin potențialul de a produce materie vegetală, capacitatea de a produce recolte împreună cu planta în cadrul (agro)ecosistemelor cunoscută ca **fertilitatea solului**, pe care se bazează „*construirea recoltelor atât de necesare satisfacerii cerințelor de hrană pentru populația mereu crescândă a omenirii*” (Hera, 2016b, p. 6).

Dintre cele două medii mari producătoare de hrană, așa cum se arată în *Pledoarie, uscatul și oceanul*, deși uscatul ocupă o suprafață relativ mică (29%) față de ocean (71%), produce practic 95% din hrana necesară omenirii, fapt care arată limpede uriașa însemnătate a solului, locul lui deosebit pentru asigurarea continuității vieții și a funcționării normale a naturii și societății. Încă din anul 1973, Kovda arată caracterul indispensabil al solului ca resursă naturală pentru omenire. Ca urmare, susține academicianul Cristian Hera, „*avem datoria să protejăm, să îngrijim și să cultivăm pământul, cu grijă permanentă față de prezent, pentru «ziua de mâine», pentru viitorul generațiilor cărora le datorăm dreptul de a-și construi singure societatea sustenabilă și performantă pe care și-o doresc*” (Hera, 2016, p. 6).

La cele de mai sus îmi îngădui să adaug (Florea, 2013): „*Ocrotește solul împotriva poluării, gospodărește cu chibzuială resursele de sol și apă și ai grijă de spațiile naturale spre beneficiul colectivității*”.

Solul și planta –

„uzina naturală pentru producere de biomasă”

De fapt, așa cum remarcă Saidel (1927), solul și planta formează o uzină agricolă, de fapt uzină naturală la scară mondială producătoare de materie vegetală, considerată producție primară spre a o deosebi de producția organică secundară (generată pe baza celei primare de organisme heterotrofe). Foarte frumos și sugestiv descrie această uzină Saidel (1927, p. 6): „*Uzina agricolă este în aparență dintre cele mai simple (...) Totul se petrece în tainică liniște. Energia îi revine direct de la soare, materia primă e pământul, apa și sămânța, aparatura și produsul uzinei se confundă în una și aceeași făptură minunată, care este planta. Planta este vasul de reacțiune din uzinele chimice, dar – crescând și ajungând la maturitate – ea alcătuiește în același timp și produsul obținut din substanțele solului și ale aerului, combinate între ele cu ajutorul energiei solare*”.

Acest fapt este extrem de important, pentru că face posibilă dezvoltarea normală, sănătoasă a biosferei la baza căreia stă producția organică vegetală primară. Încă o dată este reliefată implicarea solului la scara globului în viață și societate, „*fapt care atestă importanța lui mondială și necesitatea conștientizării însemnătății cunoașterii mai profunde a solului, a ocrotirii lui*” (Florea, 2014).

Totuși, în ultima vreme, industrializarea necontrolată a dus la perturbarea armoniei menționate, s-au creat dezechilibre, disarmonii între sol și condițiile de mediu, în bilanțul nutrienților, cu consecințe negative pe apreciable întinderi asupra cantității și calității proceselor vegetale. Este imperios necesară o remediere a situației și dezvoltarea unei activități sustenabile ecologice în natură, care să asigure dezvoltarea tuturor viețuitoarelor și progresul societății.

Pentru păstrarea capacității de producție a acestei „uzine” este însă necesar să se mențină la nivel cât mai ridicat starea de fertilitate a solului, respectiv a „*capacității acestuia de a pune la dispoziția plantelor, simultan și continuu, elementele nutritive și apa de care au nevoie pentru reglarea proceselor metabolice de creștere și dezvoltare*” (Hera, 2016, p. 6). Este deci necesar să se completeze „exportul” de elemente nutritive o dată cu îndepărtarea recoltei care ar conduce inevitabil la diminuarea stării de fertilitate a solului. Aceasta se realizează prin adăugarea în sol de îngrășăminte organice sau minerale. În prezent, la noi nu se acordă importanța cuvenită folosirii sistematice, organizat, de îngrășăminte, cantitatea de îngrășăminte fiind mult scăzută, deși în ușoară creștere față de perioada de acum câteva decenii.

De aceea, subliniază academicianul Cristian Hera, se impun măsuri urgente de valorificare rațională a îngrășămintelor de orice natură în vederea menținerii și creșterii potențialului de fertilitate a solului și a producției agricole la hectar, creându-se facilități pentru fermieri în acest scop.

Presiune crescândă asupra solului și resurselor naturale

Creșterea intensă a populației, care a atras după sine intensificarea presiunii asupra solului, și schimbarea climatică pe de altă parte conduc continuu la diminuarea fertilității solului și a volumului resurselor de apă. O amploare deosebită se observă în jurul regiunilor de deșert unde se intensifică fenomenele

de salinizare – alcalizare, dar și cele de eroziune a solului.

Există pericolul unei crize de alimente: evitarea ei, susține academicianul Cristian Hera, ar trebui să fie o preocupare principală a omenirii. În istoria lumii sunt cunoscute decăderi ale civilizațiilor, când solurile regiunii respective s-au degradat, și-au pierdut fertilitatea; este cazul clasic al Câmpiei Mesopotamiei (civilizația asiro-babiloniană).

Este necesară o nouă politică de *Mobilizare generală*, cum susține Lester Brown, idee la care aderă și academicianul Hera, în care să fie implicate toate națiunile pentru a contribui la menținerea unui mediu sănătos și resurse naturale utilizate echilibrat și sustenabil.

Pledoarie pentru sol și agricultură

Întreaga activitate, atât de bogată și variată, a academicianului Cristian Hera, este în fond o pledoarie continuă pentru sol, pentru cunoașterea și valorificarea lui, pentru păstrarea și creșterea fertilității lui, pentru protecția acestei valoroase resurse, dar de la natură.

Cele trei volume omagiale apărute cu prilejul împlinirii a 70, 75 și 80 de ani (2004, 2008, 2013), pe lângă numeroasele mesaje și omagii transmise de personalități din țară și din străinătate, ca și de colegi, colaboratori și foști doctoranzi, **sunt prezente**, cu competența și prestigiul specialiștilor, **rezultatele excelente ale neobositei sale activități**, care a fost diferențiată de-a lungul timpului prin caracterul ei, dar **având totdeauna la bază solul**.

În primul bilanț al prodigioasei sale activități, prezentat în volumul *Academicianul Cristian Hera la 70 de ani* (Editura Ceres, 2004), se **pune accent pe rezultatele cercetării proprii în domeniul fertilității solurilor, proceselor agrochimice și folosirea îngrășămintelor pentru a crește eficiența productivă a folosirii agricole a solurilor fără a neglija aspectele de protecție a solurilor**.

În al doilea bilanț, intitulat *O viață dedicată științei agricole, Academician Hera la 75 de ani* (Editura Terra Nostra, 2008), se dă prioritate activității legate de revitalizarea agriculturii României, punând accent pe **importanța fertilizării solurilor pentru o agricultură sustenabilă și performantă**.

Se consideră pe drept cuvânt, că doar „*dezvoltarea durabilă reprezintă unica alternativă viabilă de evoluție ce vizează crearea unui echilibru între creșterea economică și calitatea vieții, nu numai pentru generațiile prezente, ci și a celor viitoare, instituind*

astfel o echitate imperios necesară intra- și inter-generațională fundamentată pe respectarea și menținerea sănătății prezente și de perspectivă îndelungată a mediului înconjurător” (p. 179). Se emite, de asemenea, ideea că se poate crea un model național de dezvoltare durabilă și performantă a agriculturii României.

În recentul bilanț, *Cristian Hera, 80. O viață dedicată oamenilor* (Editura Academiei Române, 2013), se ia în considerare îndeosebi **extinderea obiectivelor principale ale activității academiciului, în consens cu evoluția gândirii științifice și a problemelor societății, către aspectele de mediu și sociale, militând pentru folosirea rațională a resurselor naturale, îndeosebi a celor de sol, având întotdeauna în vedere refacerea potențialului de fertilitate, a capacității de producție, care să asigure securitatea alimentară și, implicit, continuitatea vieții, pacea și liniștea socială.**

Iată cum, în pledoaria sa continuă despre sol, academicianul ***trece de la sublinierea importanței cunoașterii profunde a solului pentru optimizarea folosirii lui, la susținerea singurei alternative viabile de utilizare a solului într-o agricultură performantă în condițiile dezvoltării economice durabile și apoi la problema asigurării hranei populației globului printr-o folosire judicioasă a resurselor naturale, și în primul rând al celor de sol.***

Tot pledoarie pentru sol sunt, desigur, și volumele-pleiadă editate în ultimii ani (1999, 2001, 2002, 2003, 2006a, 2006b, 2012, 2013, 2014, 2016), ca și recentul articol din „Academica” (2016b) pentru **susținerea necondiționată a solului și agriculturii, devenind astfel corifeul și organizatorul necontestat al comunității științifice din domeniul științei solului și agriculturii.**

Justificarea obținerii frumoaselor și excepționalelor realizări numai prin „privilegiu și șansă”, deși acestea își au însemnătatea lor, nu explică totul. În legătură cu aceasta, mi-a plăcut foarte mult și nu mă pot abține să nu reproduc răspunsul la o întrebare dintr-un interviu, care se referea la faptul că ar fi conceput viața ca pe un „*mod de a învăța să nu mori*”. A răspuns: „*Realist este să înveți să mori cu satisfacția muncii împlinite... adică să înveți să trăiești cât mai intens (viața) și să valorifici cât mai mult acest dar dumnezeiesc*” (2004, p. 281), idee pe care a urmat-o cu consecvență în întreaga activitate cu rezultate excelente, **care îl onorează și explică deosebitul prestigiu și renume pe care**

le-a câștigat printre colaboratori și colegi. Numai cu privilegiul unei bune educații și pregătiri profesionale și cu șansa ivită în viață de a colabora îndeaproape cu personalități de marcă ale științei solului și agriculturii și a le continua activitatea nu ar fi obținut impresionantele realizări evidențiate de toți colaboratorii, dacă nu s-ar fi străduit să fructifice aceste privilegii și șanse, **neprecupețind niciun efort printr-o muncă intensă, perseverentă, onestă și leală pentru îndeplinirea obiectivelor sau misiunilor „pentru a nu umbri prestigiul înaintașilor”, cum singur recunoaște.**

Nu este cazul să reiterez valoroasele rezultate ale academicianului obținute în activitatea de cercetare științifică, activitatea managerială de conducător abil, activitatea de formare a noi specialiști sau cea de publicații (peste 30 de cărți, circa 290 lucrări științifice, peste o sută de lucrări științifice publicate în limbi străine, participări la peste 90 de reuniuni internaționale, nouă brevete de invenții și multe articole sau broșuri de popularizare) cunoscute și recunoscute de comunitatea științifică. Această bogată activitate, din care aș menționa **înființarea rețelei de experiențe de lungă durată cu îngrășăminte, introducerea utilizării izotopilor și tehnicilor nucleare în probleme de cercetare a utilizării apei și nutrienților în nutriția plantelor** și activitatea în cadrul Asociației Internaționale pentru Energia Atomică (1991–1997) cu implicații în cercetarea agricolă în numeroase țări din toate continentele lumii sau ca președinte al Centrului Internațional pentru Îngrășăminte Chimice în perioada 1996–2010 (când a renunțat la funcție, fiind ales președinte de onoare) a atras după sine și acordarea de numeroase titluri, distincții și funcții în țară și în străinătate de *doctor honoris causa*, de membru sau profesor de onoare al unor academii și universități, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, membru titular al Academiei Române, membru, vicepreședinte sau președinte al diferitelor colegii sau consilii naționale sau internaționale din domeniul cercetării sau învățământului.

O **activitate intensă** a avut și **în cadrul Societății Internaționale de Știința Solului**, atât la organizarea celui de-al VIII-lea Congres Internațional de Știința Solului (București, 1964), cât și ulterior ca **președinte al Comisiei a IV-a „Fertilitatea Solului și Nutriția Plantelor”, ales în două mandate consecutive (1974–1978), (1978–1982), caz unic, considerat excepțional.**

În anul 2014, la împlinirea a 50 ani de la cel de-al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului (București 1964), a organizat o evocare a acestuia, considerat un „*eveniment de referință pentru dezvoltarea solului și agriculturii în deceniile care au urmat*”; volumul publicat cu acest prilej (în 2015), al cărui editor este academicianul Cristian Hera, are ca subtitlu *Pledoarie pentru sol*.

Menționez că a primit numeroase premii, distincții și ordine pentru excepționala activitate și merite deosebite, încununată cu Decorația Regală „Nihil sine Deo” acordată de M.S. Regele Mihai I și Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler acordat de Președintele țării.

Într-adevăr, academicianul Cristian Hera este un *exemplu grăitor de muncă perseverentă, de dăruire și pasiune în cercetare, cu o înaltă ținută științifică, promotor de idei inovatoare, de metode noi de cercetare și tehnologii moderne, conducător abil înzestrat cu calități deosebite, deschizător de noi căi în domeniul agrochimiei și fertilizării solului* pe care le-a trasat atât în țară, cât și în străinătate în numeroase părți ale diferitelor continente.

Se înscrie, astfel, în lista ilustrelor personalități menționate în *Pledoarie pentru sol. Elogiu slujitorilor pământului românesc*, ducând mai departe renumele științei românești peste hotare.

Prin întreaga sa activitate, impresionantă prin bogăție, varietate și actualitate, *academicianul Cristian Hera s-a evidențiat în mod deosebit ca cercetător pasionat, om de prestigiu, care a ridicat pe noi trepte știința solului și agricultura și care a contribuit la recunoașterea științei românești atât în țară, cât și pe plan mondial*. Prin aceasta și-a câștigat meritele și locul cuvenit ca *demn urmaș al ilustrelor personalități și magistri-mentori*, pe care i-a evocat în discursul de recepție, astfel că există toate argumentele ca pleiada *Gh. Ionescu-Șișești, Teodor Saidel, David Davidescu să fie întregită cu Cristian Hera*.

Protecția solului, chezășie pentru un viitor prosper

Aproape de finalul *Pledoariei pentru sol*, academicianul Cristian Hera trage un simbolic, dar vehement, semnal de alarmă, care ar vrea să răsună pe tot globul: „**SĂ SALVĂM PĂMÂNTUL**”, acțiune care este considerată „**o datorie supremă**” a fiecărui locuitor de pe planeta Pământ.

Într-adevăr, odată cu creșterea populației globului și a intensificării folosirii resurselor de sol au crescut pericolele de diminuare a potențialului productiv al acestor resurse, favorizate de o cultivare nerațională, de înrăutățirea proprietăților solului, de secătuirea în elemente nutritive, de distrugerea masivă, haotică, a pădurilor, de intensificarea eroziunii solului și altele. Subliniază cu îngrijorare **aparitia unei noi amenințări, aceea a înstrăinării pământului**, a vinderei lui unor cetățeni din alte țări și exploatarea în favoarea acestora.

Așa cum se remarcă, **pământul nu este o marfă obișnuită, ci un patrimoniu**, astfel că dreptul de proprietate al pământului nu este absolut; fiind un dar al naturii, care se autoregenerează natural continuu, în folosul colectivității de viețuitoare (om și animale), el aparține acestei colectivități în primul rând și apoi proprietarului, astfel că acesta nu poate dispune oricum de sol. Fiind un bun al naturii moștenit de la înaintași, el trebuie folosit și lăsat moștenire generațiilor ce vor urma cel puțin la același nivel de calitate, de potențial productiv. **Omul trebuie să-și schimbe atitudinea față de sol, considerându-l nu doar obiect de exploatare, ci partener de conviețuire, veghind la menținerea calităților lui și a unei stări sănătoase în cadrul unei valorificări sustenabile** (Swift, 1988; Florea, 2013, Hera, 2009, 2013, 2016b).

Însăși Uniunea Internațională de Știința Solului (UISS) a abordat problema și a alcătuit o listă de obiective ale științei solului și sarcini de realizat (Latham, 1988, reproducă de Florea, 2013). În acest sens se consideră necesar ca societatea să dea mai multă atenție solului, ținând seamă de multifuncționalitatea lui, fiind implicat nu numai în agricultură și silvicultură, ci și în alte numeroase domenii (științe geonomice și ale mediului, ecologie, biologie, științe medicale, științe economice, științe sociale), iar știința solului să colaboreze strâns cu toate aceste științe.

Într-adevăr, cum se remarcă în *Pledoarie*, **solul este un patrimoniu** pe care trebuie, **avem datoria de a-l păstra, proteja și utiliza sustenabil**. Se face apel la **puterea legislativă și executivă a României să reglementeze modul de păstrare și valorificare a solului țării, „izvor de existență a generațiilor de astăzi și a celor care vin”** (Hera, 2016, p. 41).

Pentru urmărirea eficientă a evoluției calității solurilor pe țară are un rol important *monitoringul*

calității solului, sistemul de supraveghere a unor indicatori de caracteristici de sol și mediu ambiant, care urmăresc sistematic evoluția acestor resurse naturale și a potențialului de producție. Această activitate periodică reprezintă o cale operativă a cunoașterii modificărilor survenite în soluri și mediu în teritoriu, care permite o intervenție adecvată rapidă și localizată pentru menținerea unei eficiențe ridicate în folosirea resurselor de sol și a unei bune calități a acestora, asigurându-se o hrană sănătoasă.

Totodată, consider că *studiile din rețeaua de câmpuri cu experiențe de lungă durată cu îngrășăminte și managementul agricol în diferite condiții de sol și climă trebuie continuate* și poate chiar extinse, *pentru a urmări în timp evoluția sistemului sol-plantă și a stabili cel mai adecvat management al solurilor în cadrul asolamentelor specifice condițiilor de climă și de sol.*

Rezervații naturale de soluri

Cu acest prilej, ridic problema înființării unor rezervații naturale de soluri. În România există numeroase arii naturale protejate (Bălțeanu et al., 2005; Bavaru et al., 2007) în care este evident protejat și solul, fără a se explicita acest fapt; solul nu a fost considerat obiect de rezervație.

Totuși, dacă în regiunile de deal și munte, de regulă umede, sunt numeroase arii cu soluri sub vegetație nativă (ce pot constitui martori de comparație pentru solurile cultivate), în regiunile de câmpie și podișuri joase practic toată suprafața este utilizată de om, neexistând soluri sub vegetație nativă ca reper de comparație, dar și ca păstrător al edafonului și genofondului specific condițiilor native.

Academia Română, prin Secția de științe agricole și silvice, în spiritul ei științific, ar trebui să inițieze un studiu referitor la situația solurilor din rezervațiile existente și să stabilească solurile care nu se întâlnesc în nicio rezervație și să propună rezervații corespunzătoare, dar și caracterizarea solurilor native.

Organizarea unor arii protejate sau rezervații de soluri și vegetație nu trebuie privită ca un lux sau cu nepăsare, ci ca o cerință de a avea un etalon față de care să se evalueze solurile cultivate, dar mai ales ca o măsură de prevedere pentru asigurarea unor resurse genetice ce se pot dovedi foarte utile în viitor

(pentru adaptarea unor plante rezistente la salinitate, la sodicitate, la secetă).

Reflecții ilustrative despre sol

Înainte de a încheia discursul de recepție, academicianul Cristian Hera reproduce câteva aserțiuni făcute de-a lungul timpului de diferite personalități pentru a da mai multă credibilitate *Pledoariei pentru sol*, printre care și una a mea. În același scop îmi iau îngăduința de a adăuga câteva care mi se par edificatoare și care măresc credibilitatea.

„Nu este nimic mai important și care să merite mai multă atenție în întreaga natură decât solul. Într-adevăr, solul este cel care face uscatul un mediu prietenos pentru omenire. Solul este cel care hrănește și întreține întreaga natură și întreaga lume vie, depinde de sol care este sursa de bază a existenței noastre.”

(Friedrich Albert Fallou,
*Pedologie oder allgemeine
und besondere Bodenkunde*,
Dresden, 1962)

„Rare sunt câmpurile de activitate care să intereseze mai multe categorii de oameni de știință ca solul; pe lângă agronom, pedolog, silvicultor, chimist, microbiolog, botanist și inginer de îmbunătățiri funciare, studiile despre sol interesează pe geolog, geograf, pe zoolog, pe economist, pe etnograf, pe istoric, pe sociolog și ar trebui să intereseze tot așa de mult pe omul politic și pe oricine are un rol de conducere și răspundere în viața societății, viață a cărei putere se întemeiază în ultimă analiză pe pământ.”

(Gheorghe Ionescu-Șișești, 1937)

„Dacă uităm de sol, uităm de noi înșine.”

(Mahatma Gandhi)

„Cum s-ar putea vinde sau cumpăra cerul sau căldura pământului? Ideea mi se pare stranie...”

Pământul este mama noastră și ceea ce se întâmplă pământului, nouă ni se întâmplă și se întâmplă copiilor pământului. Dacă omul batjocorește pământul, pe sine se batjocorește. Noi o știm de mult – nu pământul aparține omului, ci omul pământului.”

(Citat din scrisoarea unui șef de trib – Pieile Roșii – adresată președintelui SUA, ca răspuns la cererea acestuia de a le cumpăra pământurile; reprodusă de Constantin-Dulcan, 2009, în *Inteligența materiei*, p. 21 și 24.)

Închei, subliniind ideea finală din Pledoarie a academicianului Cristian Hera că **avem datoria de a participa activ la crearea unei lumi stabile prin a nu exploata rapace resursele naturale pentru a obține profit cu orice preț periclitând fertilitatea solului care ne asigură „pâinea noastră cea de toate zilele”, condiție necesară pentru pace socială și continuitatea vieții pe Terra. Să considerăm solul partener de existență, și nu doar un bun de exploatat!**

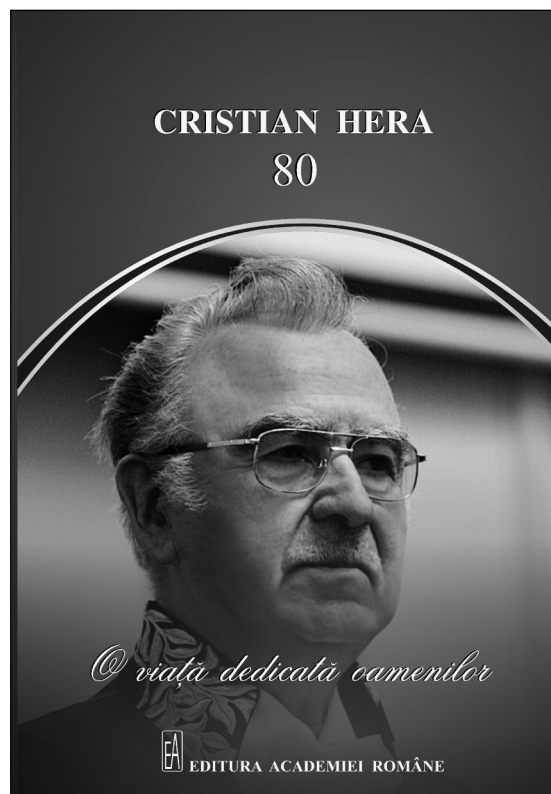
„Să ne asumăm responsabilitatea de a păstra și consolida integritatea tezaurului național, bogăția cea mai de preț – PĂMÂNTUL” (Hera, 2016).

Sper ca toate aceste pledoarii să conștientizeze populația și în primul rând pe specialiști de importanța și fragilitatea resurselor de sol și să ajungă la factorii de decizie pentru a lua măsurile adecvate.

La aceasta adaug urările mele pentru academicianul Cristian Hera de sănătate, viață lungă și activă cu noi realizări pentru progresul științei solului, prosperitatea poporului român și bunăstarea întregii omeniri.

Bibliografie

- Bavaru A., Godeanu S., Butnaru Coralia, Bogdan Al., 2007, *Biodiversitatea și ocrotirea naturii*, Editura Academiei Române, 580 p.
- Bălțeanu D., Dumitrașcu Monica, Ciupitu D., Geacu S., 2005, *Ariile naturale protejate, în România, Spațiu, Societate, Mediu*, Editura Academiei Române, București, p. 354–366.
- Florea N., 2013, *Solul, partener de existență*, București, 365 p.
- Florea N., 2014, *Solul și planta, uzină producătoare de materie organică vegetală la scară globală*, Simpozionul național „Folosirea îngrășămintelor minerale și organo-minerale în agricultură”, Editura Agris. Revistele Agricole, București, p. 87–97.
- Florea N., 2016a, *Solul, sistem natural coerent, cosmo-geobiotic, autoorganizat. Abordare din perspectivă energetică*, revista „Academica”, Anul XXVI, nr. 2–3, 304–305; 29–35.
- Florea N., 2016b, *Factori pedogenetici sau condiții ale dinamicii solului? Rolul energiei pentru dinamica și dezvoltarea solului*, revista „Academica”, anul XXVI, nr. 9, 311, p. 19–23.
- Hera Cr., 1999, *Agricultura durabilă-performantă*, Editura Agris, București, 320 p.
- Hera Cr., Șchiopu D., 2001, *Cercetarea științifică și agricultura durabilă*, Editura Agris, București, 365 p.
- Hera Cr., Oancea I., 2002, *Folosirea rațională și conservarea solurilor românești*, Editura Academiei Române, București, 215 p.
- Hera Cr., Oancea I., 2003, *Probleme actuale ale agriculturii în contextul integrării europene și al globalizării*, Editura Agris, București, 99 p.
- Hera Cr. (coordonator), 2006a, *Lumea rurală – astăzi și mâine*, Editura Academiei Române, 313 p.

Hera Cr., Klepș Cr. (editors), 2006b, *Soil Fertility and the Future of Agriculture in Europe*, Publishing House of the Romanian Academy, Bucharest, 255 p.

Hera Cr., 2012, *Agricultura României, prezent și viitor*, Editura Academiei Române, București, 187 p.

Hera Cr. (editor), 2013, *Agricultura, domeniu strategic pentru securitatea și siguranța alimentară*, Editura Academiei Române, București, 480 p.

Hera Cr., Dumitru M., Dorneanu A., 2014, *Folosirea îngrășămintelor minerale și organo-minerale în agricultură*, Editura Agris, București, 550 p.

Hera Cr. (editor), 2015, *Al VIII-lea Congres Mondial de Știința Solului, Pledoarie pentru sol*, Editura Academiei Române, București, 193 p.

Hera Cr., 2016a, *Cercetarea științifică din agricultura României, în cea mai accentuată criză*, revista „Academica”, anul XXVI, nr. 7–8, 309–310, p. 65–67.

Hera Cr., 2016b, *Pledoarie pentru sol. Elogiu slujitorilor pământului românesc, Discursuri de recepție*, Editura Academiei Române, București, 56 p.

Kovda, V.A., 1973, *Osnovî ucenia o pocivah*, volumele 1 și 2, Editura Nauka, Moskva.

Saidel T., 1927, *Științele fundamentale și agricultura, Viața agricolă*, 23–24, București, p. 719–731.

Swift, Michael John, 1988, *Integrating Soil Systems and Society*, în volumul *Introductory Conferences and Debates*, 16th World Congress of Soil Science, Montpellier, p. 59–74.

***, 2004, *Academicianul Cristian Hera la 70 de ani*, Editura Ceres, București, 416 p.

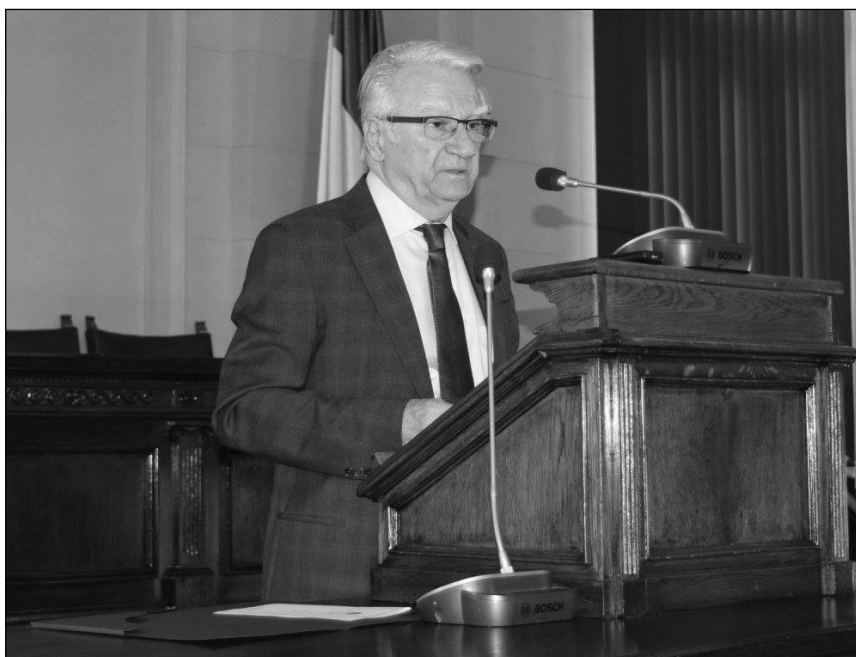
***, 2008, *O viață dedicată științei agricole, Academicianul Cristian Hera la 75 de ani*, Editura Terra Nostra, Iași, 350 p.

***, 2013, *Cristian Hera, 80. O viață dedicată oamenilor*, Editura Academiei Române, București, 361 p.

Victor Babeș – reprezentant strălucit al școlii medicale românești*

Acad. Victor Voicu

Secretarul general al Academiei Române

Acad. Victor Voicu

Victor Babeș este unanim recunoscut ca fiind unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai medicinei românești.

În 1926, la trecerea în neființă a lui Victor Babeș, un alt mare reprezentant al școlii medicale românești, Gheorghe Marinescu, afirma că cel dispărut a fost „*cel care a păstrat făclia științei românești timp de 40 de ani, cel mai ilustru reprezentant al științei medicale românești.*”

Desigur avem numeroase exemple ale unor cunoscute personalități ale științei, artei, culturii românești, care, după studii în străinătate, cu prestigiu consolidat, revin în patria mamă să fie părtași la edificarea și propășirea ei.

Generația pașoptistă, formată cultural și științific în Occident, precum și cea care i-a urmat, au fondat

Academia Română, instituție simbol a românilor, dând în 1866 semnalul unității spirituale a acestui popor.

Ce a urmat până în 1918 a fost un drum lung, parcurs cu dăruire, cu abnegație, de câteva generații de intelectuali, din toate regiunile locuite de români, pentru reîntregirea României.

Aproape nesperat, acest moment astral s-a petrecut la 1 Decembrie 1918, românii convingând marile puteri ale Europei că sunt demni de Marea Unire.

Victor Babeș s-a născut la Viena; tatăl, Vincențiu Babeș, era bănățean, iar mama, austriacă. A urmat studiile medicale la Budapesta și le-a finalizat la Viena. În anul 1885 a fost numit profesor extraordinar de histopatologie la Facultatea de Medicină din Budapesta.

* *Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă organizată cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la dispariția savantului Victor Babeș (11 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

A fost apreciat de importante personalități medicale ale vremii, K. Langer și K. Rokitsky.

Între anii 1882–1886 a întreprins călătorii de studii în marile centre medicale ale Europei și a lucrat cu André Victor Cornil Louis Pasteur, Rudolf Virchow și Robert Koch. Din 1870 până în 1887, când a venit în România, publicase deja o sută de lucrări științifice de mare relevanță și impact în histopatologie și microbiologie.

Colaborarea cu cel mai apropiat prieten al lui Louis Pasteur, André Victor Cornil, i-a oferit prilejul să-i propună acestuia publicarea primului tratat de bacteriologie din lume *Les bacteries et leur rôle dans l'étiologie, l'anatomie et l'histologie pathologique des maladies infectieuses*, apărut la Paris în trei ediții succesive (1885, 1886, 1890).

În plină glorie, Victor Babeș, la circa 33 de ani, a venit la București și a fost numit profesor de histopatologie și bacteriologie la Facultatea de Medicină din București.

Mulți exegeți, istorici ai medicinei și noi toți considerăm că Victor Babeș a pierdut nejustificat Premiul Nobel prin mutarea sa la București. A fost propus pentru acest premiu în perioada 1901–1949, din totalul de 19 nominalizări, 13 sunt pentru Victor Babeș, propuneri semnate de profesori români, printre care D. Gerota, E. Juvara, Gh. Marinescu, M. Minovici, A. Obregia, Ș. Nicolau.

Care a fost motivația ce l-a determinat pe Victor Babeș să vină la București? Precizăm că nimic de natură materială, niciun fel de avantaj! Pentru a ne explica acest comportament să reconstituim mediul familial în care s-a format Victor Babeș.

În mediul familial, remarcabila activitate de tribun al românilor din Banat și Ardeal a tatălui său, Vincențiu Babeș, a consolidat conștiința sa identitară, l-a motivat și i-a cristalizat opțiunile. Vincențiu Babeș a fost avocat la Viena și Budapesta, profesor, ziarist și scriitor.

Vincențiu Babeș a fost deputat al românilor din Banat (în Dieta de la Viena) și în Parlamentul de la Budapesta, a fost membru alături de Alexandru Mocioni în grupul celor 21 de fondatori ai Societății Literare Române (1866) și apoi ai Societății Academice Române (1867) și în 1879, devenite Academia Română.

Vincențiu Babeș a luptat neobosit pentru drepturile românilor, înființând, cu alți patrioți români, Partidul Național Român din Transilvania în 1869, al cărui președinte a fost între anii 1891 și 1892.

Victor Babeș

A condus revista „Albina” înființată de frații Mocioni, adevărată școală de jurnalism. În această atmosferă de luptă pentru drepturile românilor din Transilvania, timp de 30 de ani, și-a trăit Victor Babeș copilăria și tinerețea.

Consecințele au fost impresionante! Pur și simplu Victor Babeș a venit la București pentru a fi în slujba poporului său, conștiința sa identitară de român l-a îndemnat să ia această decizie, fără ezitare. S-a identificat cu interesele poporului său, fără să se teamă de consecințe.

Victor Babeș s-a dedicat total, cu marea sa forță morală și intelectuală, intereselor poporului român, științei românești, înscriind-o în rândurile performanței statelor civilizate. A urmat drumul lui Pasteur și Koch; a devenit unul dintre cei mai renumiți microbiologi ai lumii!

Câteva repere definitorii:

– În 1887 a înființat Institutul de Patologie și Bacteriologie din București, primul institut de cercetare științifică românească.

– Concomitent a înființat Centrul Antirabic, al treilea din lume.

O listă lungă de realizări științifice ale profesorului Victor Babeș marchează valoarea deosebită a acestui savant român.

– În 1893 Victor Babeș a fost ales membru al Academiei Române.

– Între 1899–1900 și 1918–1919 a fost vicepreședinte al Academiei Române și președinte al Secțiunii științifice (1922–1925).

– În 1924 a donat Academiei Române suma de 240 000 lei pentru un premiu acordat celei mai bune lucrări cu un subiect medical.

Percepția lui asupra problemelor de sănătate ale românilor este realmente emoționantă.

Vorbind despre institutul care încă din timpul vieții sale îi poartă numele, Victor Babeș spunea:

„Institutul medical de cercetare trebuie să fie centru de cercetare, centru de învățământ medical, centru de seruri și vaccinuri, precum și for metodologic al politicii sanitare”.

Mesajul peste ani al lui Victor Babeș rămâne de emoționantă actualitate. Acesta spunea în 1915:

„Este un act de cel mai pur patriotism dacă tineretul medical, entuziasmat pentru adevăr și progres, fiind în contact zilnic cu profesorii săi și cunoscători de mișcarea științifică din străinătate, a luat sub scutul său adevărata știință din această țară.”

Fiți convinși că nu este departe timpul unde drepturile și aspirațiunile României vor fi apreciate de areopagul Europei, nu după numărul ostașilor noștri, nu după agitațiunile politicianilor interesați, ci după valoarea culturală și civilizatoare a neamului românesc, care e reprezentată în prima linie prin știința română, nu după știința germană sau franceză transplantată, cu mai mult sau mai puțin succes la noi, dar prin ceea ce românii au creat nepieritor în țara lor și pentru care lumea civilizată le va fi recunoscătoare”.

Pentru a ilustra mai mult profunzimea convingerilor sale aș vrea să amintesc faptul că în ședința din 2/15 noiembrie 1918 a Academiei Române, după eliberarea Bucureștiului de trupele străine, Victor Babeș afirma:

„Libertatea pe care n-am prețuit-o niciodată îndeajuns și-a făcut din nou apariția. Suntem iarăși liberi. Români liberi în toate acțiunile și aspirațiile noastre și mai aproape ca oricând de înfăptuirea idealului național”.

Implicarea lui constantă și autoritară în problemele sociale și socio-medicale rămân repere de responsabilitate și civism. A rămas monumentală afirmația lui Victor Babeș, în 1901, privind pelagra:

„Leacul pelagrei, al acestei boli a mizeriei, al acestei rușini naționale, vi-l spun eu: împrăștierea țărănilor”.

Victor Babeș a fost stimat și iubit de studenții săi, mărturie fiind omagiul Societății studenților în medicină, astfel:

„Cercetări și demonstrații frământă neîncetat clădirea ce se înalță falnic pe cheiul Dâmboviței și care spune de departe străinilor că în România știința este activă și că România este recunoscătoare marelui ei cetățean, Profesorul Victor Babeș, care și-a ridicat țara, prin munca și efortul său, la înălțimea tuturor statelor civilizate”.

Nu același lucru îl percepeau probabil, autoritățile.

Deși la 2 martie 1925, Institutul de Patologie și Bacteriologie (1887) a devenit Institutul „Victor Babeș”, acest lucru nu a împiedicat pensionarea profesorului Babeș la 1 octombrie 1925.

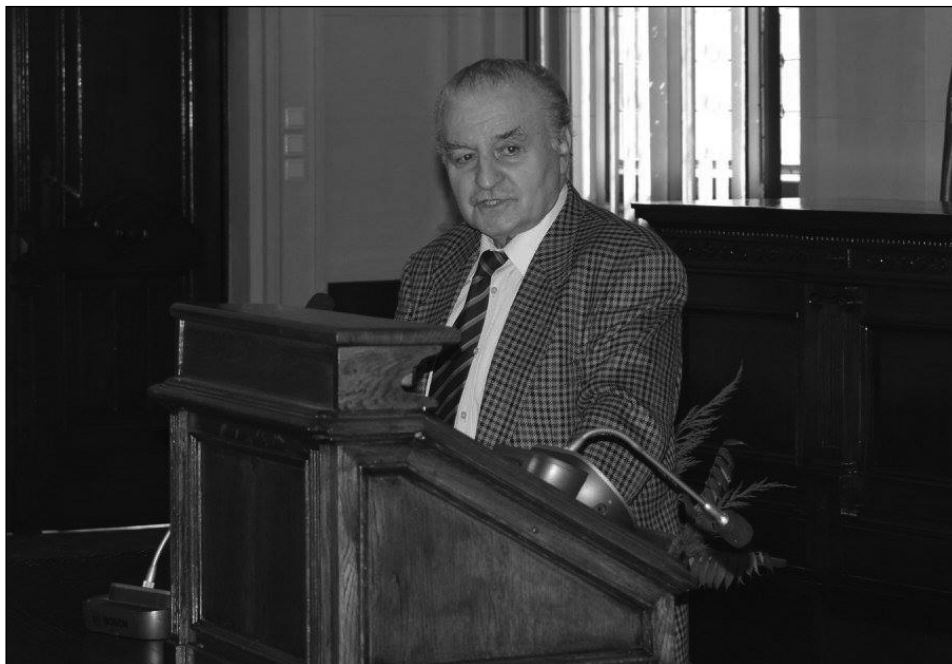
La scurt timp, marele savant s-a stins din viață, la data de 19 octombrie 1926.

Victor Babeș rămâne un reper de anvergură științifică și morală neobișnuită, particulară pentru poporul român.

Noi, toți cei prezenți și viitori, păstrăm și vom păstra o vie și nestinsă recunoștință marelui savant român Victor Babeș.

Ramificațiile interdisciplinare ale cercetărilor lui Victor Babeș*

Acad. Constantin Ionescu-Tîrgoviște

Acad. Constantin Ionescu-Tîrgoviște

Stimați colegi,

Voi prezenta câteva lucruri legate de ceea ce cred eu că-i reprezintă pe cei trei mari stâlpi ai medicinei românești, care s-au născut, în ordine cronologică, în anii 1854 (Victor Babeș), 1863 (Gheorghe Marinescu), 1869 (Nicolae Paulescu). Fiecare dintre ei ar fi putut primi Premiul Nobel, dacă rămâneau în Franța și se declarau francezi. Este mai bine că nu l-au primit, venind aici, decât dacă l-ar fi primit rămânând acolo, pentru că ei fac parte dintr-o generație de fondatori iluștri ai unor domenii medicale și vor rămâne, pentru totdeauna, în istoria medicinei românești.

La vârsta de 25 de ani, Victor Babeș a publicat o lucrare foarte interesantă, *Considerațiuni asupra răspunsului științelor naturale către filosofie*. Poate ar trebui să avem și noi o lucrare cu filosofia medicinei românești, pornind și de la îndemnul pe care Victor Babeș l-a dat, în tinerețea lui. Probabil că

tinerețea este un atribut interesant, așa cum și vârsta înaintată are atributele sale.

În 1884, Babeș a descoperit granulele metacromatice ale bacteriilor, care au primit și numele lui, cu imagini impresionante, chiar pentru noi, astăzi. În 1885, el a pus, într-un fel, bazele tratamentului antimicrobian, ceea ce zicem noi astăzi că este tratament antibiotic, legat de concurența vitală a bacteriilor și de tentativa de terapeutică bacteriologică. Victor Babeș a anticipat o clasă de medicamente, care va fi necesară pentru tratamentul unui spectru larg de boli.

Un an de grație a fost 1885, pentru că, împreună cu Victor André Cornil (în același an a mai fost publicată o lucrare, în care autorii erau primul Babeș, apoi Cornil) a publicat primul tratat de bacteriologie din lume. Interesul a fost atât de mare, încât alte două ediții au apărut succesiv în 1886 și 1890. Câte lucrări mari sunt republicate atât de

* *Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă organizată cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la dispariția savantului Victor Babeș (11 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

repede? Într-adevăr, domeniul respectiv evolua cu o viteză extraordinară; la nivelul acestei viteze și cu aceeași forță se afla Victor Babeș. Interesant de notat că în același an, aceiași autori mai publicau o lucrare conexasă, în care Victor Babeș era primul și Cornil cel de-al doilea.

În 1887 s-a emis legea prin care a fost numit profesor la Facultatea de Medicină – deci, a fost nevoie de o lege specială; în același an cu Victor Babeș, au mai fost numiți profesori chirurgul Asachi la Iași și clinicianul Kalinderu la București.

În 1888, Victor Babeș a descoperit grupul parazitilor ce îi poartă, într-un fel, numele – *babesille*. Acestea reprezintă o categorie specifică de germeni aflați între microbi și paraziti. Data publicării în revista Institutului „Pasteur” a acestei descoperiri, făcută la Paris, a fost 14 noiembrie.

La 6 mai 1888 a avut loc prima vaccinare împotriva turbării în Institutul Antirabic din București înființat de Victor Babeș și pe care l-a condus până la moartea sa. Iată, deci, că a realizat în mod practic ceva, pentru aplicația directă, clinică și cu implicații imediate și foarte importante, pentru că alt tratament nu exista pentru această maladie.

La 30 martie 1894, Victor Babeș a prezentat, la Roma, lucrarea *Statul în fața nevoilor cercetării bacteriologice* – deci, statul trebuia să se îngrijească de această problemă – și indica responsabilitatea statului față de sănătatea populației, referindu-se, în special, la populația românească de la acea vreme.

În 1895, lucrarea *Recherche sur la vaccination anthirabique* (publicată în *Analele Institutului „Pasteur”*), arată că Victor Babeș este unul dintre principalii (poate chiar principalul) cercetători în acest domeniu. Victor Babeș – Kalinderu au mai publicat *Memorii asupra leprei în România* (încă existau leprozerii pe vremea aceea). Victor Babeș și Levaditi (1874–1953) au publicat, în anul 1897, o lucrare care abordea reacția imună, în perioada când Constantin Levaditi era încă student la Medicină. Babeș forma o nouă generație de reprezentanți ai științei medicale românești, Levaditi făcând o carieră strălucită la Paris. Aceasta ne obligă și pe noi, toți cei care am ajuns în poziția de profesori, să ne gândim din timp la cei care ne vor continua eforturile.

În anul 1901, Victor Babeș a publicat în limba germană, la Viena, monografia *Pelagra* (nu știu dacă ea a fost tradusă în limba română, dar conținutul ei cu siguranță a fost larg mediatizat). Pelagra era una dintre marile probleme de sănătate ale populației României, pentru că mulți dintre țaranii

români, lipsiți de uneltele agricole, care au apărut ceva mai târziu, aveau ca principală hrană porumbul; grâu nu puteau cumpăra, pentru că era prea scump. Porumbul, lipsit de un aminoacid esențial și adeseori ținut în condiții improprii, mucegăia, distrugându-i-se calitatea. Mămăliga, obținută prin măcinarea lui, se consuma împreună cu murături, varză de regulă. Ca urmare, pelagra era cauzată de această alimentație precară, care făcea ravagii în Moldova, Muntenia și în Oltenia. Cu patru-cinci decenii în urmă, pelagra mai putea fi ocazional văzută în unele clinici medicale din București.

Împreună cu mai mulți oameni de știință, Victor Babeș și-a exprimat atașamentul și înțelegerea față de răscoala țărănească din 1907, justificată de exploatarea nemiloasă a țăranilor și care a pornit dintr-o comună din nordul Moldovei, denumită Flămânzi – numele acesta spune tot despre ceea ce se petrecea – când două județe erau ținute în mâna a doi avocați, care își însușiseră toate terenurile țării de atunci.

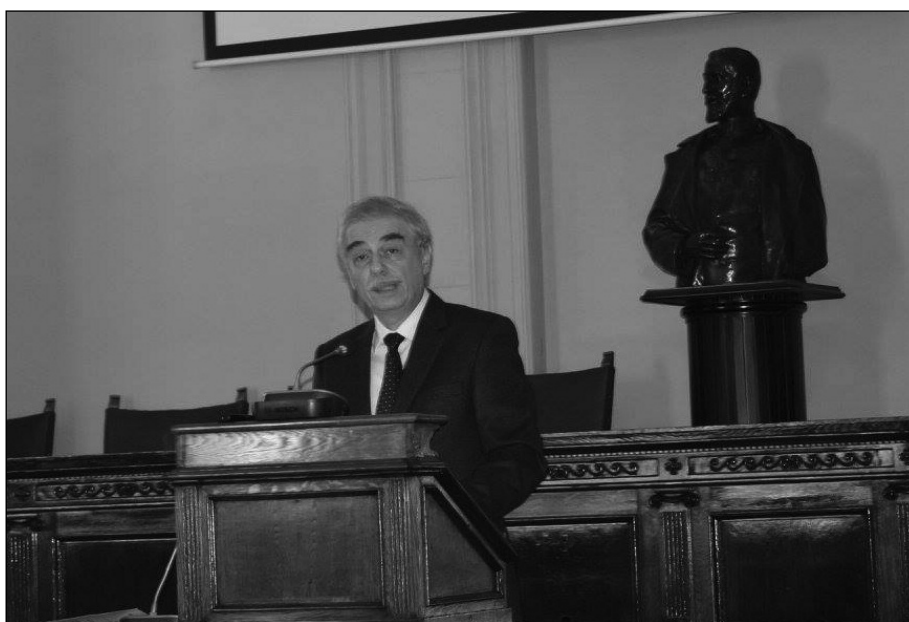
Victor Babeș era format la școala franceză, deși a urmat învățământul inițial la Viena. Deși a urmat învățământul universitar la Viena, ajungând asistent și la Budapesta, și-a continuat studiile la Paris, unde și-a susținut, în 1892, teza cu titlul *Contribution à l'étude des Mastzellen et de la Mastzellen-Leucocytose*. Tot la Paris a făcut multe dintre descoperirile lui, despre care au vorbit colegii mei. Ele fac o interesantă legătură între imunologie și microbiologie. Către sfârșitul secolului XIX a revenit în țară, dedicându-și întreaga energie științei medicale românești și înființând institutul, care acum îi poartă numele. A fost nominalizat de șapte sau opt ori pentru Premiul Nobel, pe care însă nu a reușit să îl obțină. În esență, cred că e mai bine să fii o valoare Nobel, decât să fii o valoare oarecare, care a primit Premiul Nobel, așa cum se mai întâmplă uneori.

De mai multă vreme gândesc la un proiect, care să immortalizeze personalitățile medicale românești, echivalent cu Rotonda scriitorilor din Cișmigiu. Îl rog pe domnul rector prezent aici să se implice, împreună cu domnul academician Victor Voicu, cu forța Academiei Române, cu cea a Asociației Medicale Române și să realizăm acest obiectiv. Ar fi frumos ca undeva, poate în Cișmigiu sau în parcul de lângă Facultatea de Medicină, să se găsească un loc unde valorile medicale românești să fie privite de cei care trec prin parc.

Vă mulțumesc pentru atenție!

Institutul „Victor Babeș” astăzi*

*Mihail Eugen Hinescu***

Prof. dr. Mihail Eugen Hinescu

Să aduci, sub cupola Academiei Române, un omagiu profesorului Victor Babeș la 90 de la dispariție, presupune să transmiți un mesaj, iar conținutul acestuia ar trebui să fie la înălțimea personalității evocate.

De aceea, mesajul pe care vă cer permisiunea să vi-l prezint azi este acela că pentru o personalitate complexă, precum aceea a profesorului Victor Babeș (despre care distinșii vorbitori din programul zilei de azi au vorbit sau vor vorbi cu dragoste, cu mândrie și admirație), pentru o personalitate complexă deci, numai în întregul ei semnificația unei opere exemplare poate fi descifrată cu adevărat.

În anul 1938, la împlinirea a 50 de ani de la prima vaccinare antirabică în România, cuvântarea

rostită de profesorul Emil Crăciun, directorul de atunci al Institutului „Victor Babeș”, cuvântare consemnată de ziarul „Universul”, se încheia astfel:

„Ceea ce face nepieritoare memoria lui Victor Babeș este spiritul său, concepțiile largi și munca sa, al căror simbol este institutul, casa sa”.

De aceea, permiteți-mi să spun câteva cuvinte despre dimensiunea de ctitor a omului de știință Victor Babeș și, mai ales, despre în ce stare se află azi cea mai de preț moștenire pe care profesorul a lăsat-o: Institutul care îi poartă numele. Această denumire este din anul 1925, când, prin Înaltul Decret Regal nr. 778 din 2 martie i s-a dat titulatura de Institutul „Dr. Victor Babeș”, în onoarea creatorului și animatorului său. Este locul la

* *Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă organizată cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la dispariția savantului Victor Babeș (11 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

** *Prof. dr., director general, Institutul Național de Patologie „Victor Babeș”*

edificarea căruia profesorul a fost martor, sfătuitor al arhitectului și locul în care, în fiecare laborator, pe fiecare culoar, pe fiecare scară, în biblioteca monumentală, cel ce pășește astăzi nu poate să nu fie fulgerat de un gând: pe aici au trecut pașii profesorului, aici a lucrat, aici a notat în caietul său de lucru un fapt experimental sau o idee nouă, sau, poate, a avut o conversație de câteva clipe cu un pacient. În fapt, e locul în care și-a petrecut cea mai mare parte din timp.

În ce mod ar putea fi omagiat mai bine profesorul în zilele noastre, decât printr-un efort de durată de a păstra prestigiul unei instituții ajunse, iată, în cel de-al 129 an de la înființare.

Despre raportul dintre tradiție, continuitate și inovație voi încerca să vorbesc astăzi. Continuitate, tradiție și inovare, care doar împreună dau o identitate creatorului de școală și instituției pe care ne-a lăsat-o moștenire.

Din 1902, institutul funcționează în aceeași clădire, denumită de proiectantul său Louis Blanc, arhitect elvețian stabilit în România, drept Institutul de Bacteriologie, ca parte a proiectului amplu de edificare a Facultății de Medicină din București, desenate de același arhitect.

Clădirea de pe Splaiul Independenței, aflată azi în cel de-al 114-lea an de existență, găzduiește neîntrerupt aceeași instituție, cu același obiect de activitate. Din nefericire, acest fapt nu se încadrează, așa cum se întâmplă în unele țări occidentale, într-o tradiție păstrată în bloc de către mănunchiuri de instituții, ci, mai degrabă se așază în rândul excepțiilor, în rândul întâmplărilor singulare. Pe câte firme din București scrie la poartă, fondat la 1887? În lume, în același an, la Paris era fondat Institutul Pasteur, iar la Washington lua naștere American Physiological Society.

La momentul înființării sale, institutul era prima organizație de cercetare din țară, și aceasta „nu” numai pentru domeniul biomedical, ci pentru toate domeniile.

Înființat pentru a fi deschizător de drumuri în domeniul cercetării, dar, în același timp, și destinat să participe nemijlocit la îmbunătățirea stării de sănătate a locuitorilor Bucureștiului, institutul păstrează și azi direcțiile trasate de întemeietorul său: cercetare, învățământ și servicii medicale acordate populației, azi prin Centrul său de diagnostic.

Despre loc

Institutul se desfășoară astăzi pe o suprafață utilă de circa 3800 de m², în corpul central al clădirii, la care se adaugă clădirea Centrului de diagnostic. Laboratoarele funcționale azi sunt cele de anatomie patologică, imunologie și imunopatologie, biochimie, biologie celulară și medicină moleculară, genetică moleculară, radiobiologie și patologie ultrastructurală.

Despre oameni

În institut lucrează azi 148 de persoane, dintre care 37 de doctori în științe; 17 sunt și cadre didactice. În garnitura personalului au fost integrate 16 persoane formate în universități importante din zece țări: Marea Britanie, Franța, Elveția, Belgia, Olanda, Suedia, Israel, SUA, Canada, Japonia.

Cel mai nou angajat are 26 de ani și este absolvent al Universității Oxford și *doctor* al Universităților din Leiden și Bordeaux (cu o teză în cotutelă); specializarea: matematica pură; misiunea sa: să creeze un nucleu de bioinformatică pentru interpretarea și analiza volumelor foarte mari de date.

Despre proiectele oamenilor

Nu voi face un inventar al tuturor proiectelor în derulare sau finalizate recent. Voi menționa că este vorba despre:

- proiecte de cercetare obținute în competițiile naționale și internaționale;
- proiecte de modernizare a clădirii, a spațiilor, a infrastructurilor, de la rețelele electrice la rețeaua IT, de racordare la platformele de acces la informația științifică (precum proiectul Anelis plus), aderare la clustere;
- cinci proiecte de formare profesională finanțate din fonduri europene;
- trei proiecte de transfer al cunoștințelor sub îndrumarea unor cercetători cu mare experiență din străinătate, dintre care un proiect abia a demarat în coordonarea unui profesor de la Universitatea din Madrid;
- un proiect de genetică în parteneriat, în programul „Orizont 2020”.

Despre infrastructură

Cele mai recente modernizări și dotări s-au finalizat în decembrie 2015. Un număr de 12 echipamente de ultimă generație în valoare de peste 100 000 euro fiecare (două dintre ele în valoare de

peste 1 000 000 de euro) și modernizarea și reechiparea completă a Laboratorului de anatomie patologică, înființarea unui Laborator de bioimagică, într-o construcție nouă, sunt toate rezultatele unui proiect din fonduri europene desfășurat în 18 luni. Au fost create atunci 12 noi posturi de cercetare.

În chiar aceste zile și săptămâni, urmare a unei finanțări de peste un milion de lei, prin programul de investiții de la Agenția Națională de Cercetare se înlocuiește în întregime acoperișul institutului și se pregătește un proiect amplu de consolidare și refacere a clădirii.

Despre întâlnirile oamenilor

Locurile de întâlnire a oamenilor din institut sunt ședințele de raport de progres, *meeting*-urile de constituire a consorțiilor cu care se depun aplicații comune, reuniunile de informare asupra capacității tehnologice, ședințele consiliului științific, cursurile de formare, sesiunile anuale ale institutului, sesiunile Societății de Imunologie, pe care institutul o găzduiește, sau întâlnirile Asociației „Comunic”, pe care echipa institutului tocmai a înființat-o, în colaborare cu cadre didactice de la Universitatea de Artă Teatrală, de la Facultatea de Biologie și Facultatea de Filosofie de la Universitate.

Institutul are două amfiteatre renovate recent, în care an de an, săptămână de săptămână, intră sute de studenți ai seriilor anilor I și III de la Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, principala instituție parteneră.

Un alt spațiu de întâlnire este spațiul publicațiilor internaționale. Peste 500 de publicații indexate ISI în ultimii zece ani și un indice Hirsch de 42 sunt datele la zi.

Despre administrație

Un institut național este astăzi o instituție fragilă, lăsată să își rezolve singură dificultățile de finanțare, dificultățile generate de o legislație stufoasă și interpretabilă, de nesfârșite controale, derulate pe timpul proiectelor și ani după finalizarea

lor, controale însoțite de o interminabilă birocrație.

Fără o echipă de suport administrativ remarcabilă, un astfel de institut poate cu ușurință să ajungă în derivă. Și, din nefericire, exemple ar fi mai multe. Nu însă în cazul Institutului „Victor Babeș”, în care entuziasmul și competența unui grup de cercetători demni de toată admirația au fost și sunt dublate de o echipă administrativă foarte dedicată.

Nu am fi sinceri până la capăt însă, dacă nu am mărturisi cu mâhnire că avem o datorie neonorată față de Profesor. Aflat în curtea instituției vecine, (Institutul „Cantacuzino”), locul de veci și monumentul în memoria profesorului Victor Babeș se află astăzi într-un stadiu de degradare ce impune măsuri urgente. Împreună cu domnul profesor Calistru, ca reprezentant al Fundației „Victor Babeș”, și cu toată conducerea institutului am convenit să le reparăm. Recent am obținut acordul conducerii interimare a Institutului „Cantacuzino”, ca împreună să ștergem această pată nemeritată de pe blazonul comunității medicale. La finalizarea lucrării vom redeschide una dintre porțile ferecate dintre cele două institute vecine, iar vizitatorii Institutului „Victor Babeș” vor putea aduce, din nou, un omagiu la locul de veci al Profesorului.

Despre viitor

Un eseist contemporan scria recent:

„*Ca să întrezezi spiritul trebuie să vezi întregul, ca să prinzi omul trebuie să cuprinzi umanitatea, iar ca să regăsești ideea, trebuie să găsești principiul. (...) Educația constă în a transmite «ceea ce este mai de preț», iar principiul educației constă în «conversația neîntreruptă».*”

Voi încheia, parafrazând acest eseist și voi spune că în încăperile institutului pe care l-a construit, conversația începută de profesorul Babeș continuă și astăzi, neîntreruptă... Iar misiunea noastră, a celor care avem onoarea să lucrăm acolo, este să menținem vie, neîntreruptă, această conversație.

Este cel mai frumos omagiu pe care îl putem aduce Profesorului...

Victor Babeș – precursor al conceptului de antibioză*

*Petre Iacob Calistru***

Prof. univ. Petre Iacob Calistru

Domnilor academicieni,
Distinsă adunare,

În urmă cu 113 ani, în anul 1903, în Aula Academiei, Victor Babeș spunea: „*Astăzi, în anul 1903, ca urmare a cercetărilor din domeniul bacteriologiei și dezvoltării fără precedent a microbiologiei, trăim o adevărată bacteriofobie*”.

Își permitea autorul primului tratat de bacteriologie clinică, publicat la Paris în anul 1885 să elaboreze astfel de apoteogme.

Referitor la vaccinarea antirabică, amintesc faptul că primul personaj vaccinat a fost Nicolae Ardeleanu, un soldat din Focșani, mușcat de lup; el a fost beneficiarul primului vaccin.

Abordând cu multă emoție un fragment din activitatea marelui om de știință Victor Babeș, mă înclin cu respect și profundă recunoștință în fața valorii și dimensiunii cercetărilor sale științifice: peste 1500

de cercetări științifice publicate (primul *Tratat de bacteriologie*; în titlul acestui prim tratat de bacteriologie clinică sunt folosiți termeni care nu erau consacrați în istoria medicinei universale.

Victor Babeș ne-a lăsat o moștenire intelectuală de o valoare incomensurabilă. Poate că una dintre cele mai importante descoperiri ale omenirii o reprezintă utilizarea antibioticelor, medicamente care au salvat milioane de vieți. Numele lui Victor Babeș este și va fi întotdeauna strâns legat de apariția antibioticelor. Cele două probleme, antagonismul microbial și antibioza, trebuie bine fixate; în ceea ce privește antagonismul microbial, între două sau mai multe specii bacteriene, trebuie precizat că fenomenul în sine a fost cunoscut cu mult timp înainte de a fi indentificate microorganismele.

Înainte de a se vorbi de lumea infrastructurală, în cele mai vechi timpuri vracii utilizau diverse cata-

* *Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă organizată cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la dispariția savantului Victor Babeș (11 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)*

** *Prof. univ., Catedra de boli infecțioase și tropicale „Dr. Victor Babeș”, UMF „Carol Davila”*

plasma cu mușcăiuri, pe care le aplicau pe răni produse în războaie sau în luptele cu animalele.

Există lucrări din perioada anilor 1871–1876, care prezintă unele succese terapeutice, după utilizarea unor cataplasme cu suspensii de *penicilinium*, fără să dea, însă, o explicație științifică acestor succese terapeutice. Precizăm faptul că această concurență vitală dintre două sau mai multe microorganisme explică mecanismul prin care se realizează antagonismul microbial.

Prima experiență *in vitro*, care a pus în evidență antagonismul microbial, a fost realizată de primul discipol al lui Pasteur, dar experiența decisivă a fost efectuată în 1877 de către elevul său. El a remarcat că *bacilul anthracis* nu se multiplică în urina tulbure, ci se multiplică foarte bine în urina limpede, adică în urina sterilă.

Cei doi cercetători, Pasteur și Joubert, au denumit fenomenul „concurență vitală” și i-au dat o interpretare inspirată din horticultură, și anume: dacă într-o grădină se cultivă numai flori și sunt înlăturate sau sunt păzite de invazia buruienilor, atunci florile vor crește bine. Dacă, în schimb, buruienile vor fi mai hrăpărețe și vor năvăli peste flori, atunci florile nu vor crește. Evident că această motivație nu a fost de natură să mulțumească oamenii de știință, astfel că cei doi, Pasteur și Joubert, care aveau experiență în cercetarea științifică, dar nu aveau o pregătire în domeniul medical, au considerat că substanțele nutritive erau consumate în urina tulbure și atunci când a fost introdus bacilul *anthracis*, acesta nu a mai găsit cele necesare pentru a se multiplica.

Aceasta nu a fost numai o impresie trecătoare a lui Pasteur, ci, mai mult decât atât, el și-a consolidat în mod eronat teoria mediului epuizat.

În susținerea teoriei mediului epuizat, Pasteur a fost convins, de multe ori, de justetea teoriei sale, fapt care i-a făcut pe cei doi cercetători să-și limiteze observațiile, fără a continua cercetările în scopul lămuririi antagonismului microbial.

În anul 1882, aflându-se la Berlin, în laboratoarele lui Rudolf Virchow, Victor Babeș a citit articolul publicat de Pasteur și, în mod firesc, și-a pus următoarele întrebări:

Este concurența vitală a microorganismelor o particularitate a *Bacillusului anthracis* sau este un fenomen mai larg întâlnit în lumea infrastructurală?

Poate fi explicat acest fenomen numai prin epuizarea mediului nutritiv?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, Babeș a ales ca substrat nutritiv mediile solide, care, în

paranteză fie spus, nu erau cunoscute în vremea respectivă în laboratoarele lui Pasteur.

Încă din 1882, Babeș a folosit o invenție a sa și anume cutiile, care se numes „cutii Petri” (descoperite de Victor Babeș). „*Am comandat unui sticlar niște cutii mari circulare de sticlă, închise cu capac. Ele au fost sterilizate și apoi au fost umplute cu agar-agar. Agarul fiind, apoi, sterilizat de trei ori la etuvă, a fost înconjurat cu un inel de cauciuc, pentru a-l închide bine. Agarul se însămânțează cu un fir de platină care a fost înmuiat într-o cultură bacteriană. Se face un prim cerc mare pe suprafața sa. Se închide cutia și se pune la temperatura necesită, spunea Babeș, de 37 de grade. Cultura crește formând un cerc complet și foarte neted. Se lasă astfel opt zile, după care se incubează cultura unui al doilea microb în striurile puțin întinse, paralele cu primul cerc, și ocupând un segment care radiază de la centru spre periferie. [...]*”

Procedăm tot astfel alături cu o bacterie dintr-o altă specie și mai departe cu opt, zece specii de bacterii și mai mult. Dacă primul striu, cel mai apropiat de cercul mare ocupat de cultura circumferențială se dezvoltă cam în stare normală, aceasta arată că nu a fost în niciun fel stânjenit. Ați văzut, în schimb, cât a crescut el.”

Așadar, Babeș a înțeles, încă din anul 1885, că antagoniștii secretă substanțe difuzibile, iar acestea sunt responsabile de acțiunea bacteriostatică față de celelalte bacterii, care sunt în imediata lor vecinătate.

În ciuda acestei precizări definitorii pentru începutul antibiozei, Victor Babeș nu exclude total unele înțelesuri ale teoriei pasteuriene, a mediului epuizat. Cercetătorul român a fost pasionat de studiul asociațiilor microbiene. El a efectuat, în anii 1890 și 1912, numeroase experiențe cu tulpini vechi, constatând că acestea nu mai posedă virulența inițială și nu se pot compara, ca patogenie, cu șușele replicative.

Ceva s-a produs în mediu, iar acel „ceva” influențează virulența. Babeș nu s-a referit nicio clipă la faptul că șușele vechi își pot pierde patogenia, din cauza lipsei substanțelor nutritive, ci a explicat, modern, fenomenul de îmbătrânire prin autoantibioză.

Victor Babeș menționează, încă din anul 1885, că metoda permitea să aprecieze calitativ și cantitativ gradul de antagonism microbial dintre două sau mai multe specii bacteriene.

El a inventat antibiograma cu 55 de ani înaintea englezului N.G. Heatley, cu toate că cercetătorii din vestul Europei îl promovează pe N.G. Heatley ca inventator al antibiogramei.

90 de ani de la dispariția lui Victor Babeș. Victor Babeș precursor al antibiozei și inventator al antibiogrammei

*Petre Calistru**

*Radu Iftimovici***

Când un romancier modelează istoria științei

În 1959, în epoca de entuziasm debordant al tratamentului cu penicilină și streptomycină, când lumea își închipuia că bolile infecto-contagioase au fost învinse definitiv și când rezistența bacteriană era aproape necunoscută, André Maurois lansa best-sellerul *La vie de Sir Alexander Fleming*. Cartea scrisă cu talent îl ridică pe A. Fleming la rangul de „*urias binefăcător al omenirii*”. În parte, aserțiunile lui Maurois se bazează pe un adevăr: în 1928 bacteriologul englez observase antagonismul dintre ciuperca microscopică *penicillium* și stafilococi și a dedus că respectiva ciupercă este „dușmanul natural” al unor specii de bacterii, că posedă în structura sa o substanță difuzibilă (penicilina). Fleming a presupus încă de atunci că, purificată de chimiști, penicilina va putea să devină o armă eficace împotriva unor germeni bacterieni.

Așadar, să reținem anul descoperirii penicilinei de către Alexander Fleming (1928), precum și anii 1935–1939, perioadă în care biochimistul H. W. Florey și colaboratorii săi de la Universitatea din Oxford au purificat penicilina naturală și au transformat-o într-un „elixir al vieții”. Alexander Fleming, Howard W. Florey și Ernst B. Chain au fost distinși cu Premiul Nobel pe 1945 cu mențiunea „*pentru descoperirea și purificarea penicilinei și pentru evidențierea efectelor curative ale acesteia în bolile infecțioase*”.

În biografia romanțată despre Fleming, André Maurois a acreditat ideea după care descoperirea antagonismului dintre *penicillium* și stafilococi a fost o simplă întâmplare, fericită, desigur, dar, hazard pur; ceva de genul „*lui Newton i-a căzut un măr în cap și astfel a descoperit gravitația*”.

Victor Babeș

Ciudat este că și profesorul Christian Brechot, actualul director al Institutului Pasteur din Paris, de la care ne-am fi așteptat să cunoască „profondement” opera patronului său științific, nu pomenește despre meritul lui Pasteur în descoperirea antagonismului bacterian, cunoscut în anii 1884–1890, sub numele de „*concurența vitală a microorganismelor*”.

Care este, de fapt, adevărul istoric?

Descifrându-l după documentele vremii (1882–1885) constatăm că descoperirea și prima semnalară scrisă a concurenței vitale din lumea

*Prof. univ. Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București

**Prof. univ., membru al Academiei de Științe Medicale

microorganismelor – ca fenomen al naturii și participant în dinamica evoluției – poartă semnăturile lui Louis Pasteur și Jules Joubert (unul dintre discipolii săi).

Pasteur și Joubert au descris antagonismul bacterian în 1877, cu 51 de ani înainte ca A. Fleming să-l semnaleze pe cel dintre stafilococ și ciuperca microscopică *penicillium*. Este de precizat că Pasteur și Joubert nu au dedicat „*concurenței vitale a microorganismelor*” o lucrare specială, ci doar o mențiune de câteva rânduri, cvasipierdută în „stufărișul” de cercetări și considerații ce privea infecția omului și animalelor cu bacilul antraxului (12). Ca o simplă constatare, Pasteur și Joubert semnalau un fapt ciudat: bacilii antraxului cresc și se dezvoltă bine într-o urină sterilă; ei sunt în schimb opriți să se multiplice într-o urină deja infectată cu alți microbi. Pasteur este cel care a numit acest fenomen „*concurență vitală a microorganismelor*” și a explicat-o simplist: „*lucrurile se petrec ca într-o grădină unde buruienile, crescând, inhibă creșterea florilor*”. În fond, era o explicație darwinistă: lupta pentru principiile nutritive. Reieșea, extrapolând, că microbii din urina infectată, respectiv stafilococii, streptococii sau alți germeni consumă rezervele de hrană, condamându-i pe microbii antraxului la „moarte prin inaniție”. O atare părere a rămas în istoria științei sub numele de *Teoria mediului epuizat în substanțe nutritive*.

Cele câteva rânduri din comunicarea semnată de Pasteur și Joubert au trecut neobservate în cei șase ani care s-au scurs între 1877 și 1883. Nimeni, din țările dezvoltate, în care publicațiile Academiei de Științe din Paris erau citite cu nesaț, nu a sesizat ce „comoară” se ascunde în modesta și aparent insignifianta observație a celor doi savanți francezi (ciudat, niciunul nu era medic: Pasteur era chimist, iar Joubert fizician).

Confirmând o altă aserțiune a lui Pasteur, „*Norocul nu surâde decât spiritelor pregătite*”, tânărul Victor Babeș, abia trecut de 29 de ani – deși ocupat „până peste cap” cu diferite „ispite intelectuale” ale patologiei infecțioase și anatomiei patologice ce aveau să constituie în 1885 tratatul *Les Bactéries*, scris împreună cu profesorul A.V. Cornil (primul tratat de microbiologie medicală apărut vreodată) – a reținut și a meditat cu sagacitate la fenomenul antagonismului dintre bacterii.

Victor Babeș a fost așadar cel de-al doilea om de știință (după Pasteur și Joubert, considerați o unitate și cronologie de gând), care a înțeles că respectiva

concurență poate deschide orizonturi largi în cunoașterea biologiei microorganismelor și mai ales în terapia antimicrobiană. Astfel, încă din anul 1883 el s-a hotărât să modeleze în laboratorul său parizian acest fenomen. Nu a fost vorba de o simplă reproducere a observațiilor pasteuriene, ci de un plan vast de cercetări dedicate antagonismului dintre mai multe specii de bacterii. Dacă Pasteur și Joubert s-au referit doar la antagonismul dintre bacilul antraxului și unii germeni comuni, Victor Babeș a inclus în investigațiile sale, alături de *B. anthracis* și alte specii bacteriene, precum *Bacillus prodigiosus*, *Micrococcus indicus*, *Pasteurella avium* etc. Studiind „indiferența” sau dimpotrivă „dușmănia” dintre diferitele specii de microorganisme, tânărul cercetător român a dovedit în premieră că antagonismul bacterian nu este doar un fenomen particular ce ține de relația dintre bacilii antraxului și microbii comuni, ubicuitari, ci este un fenomen larg răspândit în natură. Mai mult, cu peste 50 de ani înainte de descoperirea penicilinei și 60 de ani înaintea aplicării ei în terapie, Babeș preciza că: „*De tout façon, ces recherches montre qu'une bactérie donnée empêche le développement d'une autre espèce. L'étude continuée et généralisée de cette action réciproque des bactéries, les unes vis à vis des autres, pourra conduire à des données thérapeutiques*”. (1)

Iată, așadar, o invitație cât se poate de clară pentru continuarea și aprofundarea fenomenului de antibioză, în scopul aplicării acesteia în combaterea bolilor infecto-contagioase care, în acel timp, făceau ravagii atât la oameni, cât și în aglomerațiile de animale. În legătură cu aceste cercetări ale lui Victor Babeș din deceniul 1883–1893 sunt de făcut două precizări importante.

Prima precizare și cea mai importantă este că Louis Pasteur și Jules Joubert *s-au limitat în 1877 la o simplă semnalare a existenței concurenței vitale*. Ei au abandonat subiectul, nu au trecut la reproducerea fenomenului în laborator fiindcă nu au sesizat vastitatea acestuia în natură.

Victor Babeș, dimpotrivă, este primul în lume care a modelat experimental antagonismul bacterian, arătând cu această ocazie că explicația producerii sale nu este faptul că una dintre speciile bacteriene „fură” și epuizează mediul nutritiv, condamnând-o la pieire pe concurență, ci faptul că una ori alta dintre speciile bacteriene *secretă în mediul de cultură o anumită substanță*, care, asemenea unei toxine, inhibă dezvoltarea concurenței. Lupta dintre

speciile bacteriene ori dintre fungi și bacterii se dă cu arme chimice. Aceste „arme chimice” au fost numite ulterior *antibiotice* și nu putem decât să admirăm clarviziunea omului de știință român care aprecia atunci (1885) că „*va veni o vreme când chimiștii vor reuși să purifice aceste substanțe difuzibile (antibioticele naturale n.n.), utilizându-le cu succes în terapie*” (7).

Victor Babeș a continuat și după stabilirea sa la București, în 1897, cercetările dedicate antibiozei. Evident, maladia cea mai de temut în această perioadă fiind tuberculoza, investigațiile sale terapeutice s-au îndreptat în această direcție. Din păcate, aceste cercetări clinice și de laborator, întreprinse între 1886–1888, împreună cu colegul său Emil Cavaler de Pușcariu (1859–1928), profesor la Facultatea de Medicină din Iași, nu au adus rezultatele scontate (2). Astfel, după anul 1890, V. Babeș a abandonat studiul antibioterapiei, în favoarea altor teme de cercetare ce păreau pe atunci deosebit de importante: profilaxia turbării, a pelagrei, a leprei, studiul unor neoplazii al unor boli parazitare la animale (Babesiozele) etc.

A doua precizare, metodologică, se referă la inventarea de către Babeș a *antibiogramei difuzimetrice* (1883–1885), metodă de lucru aproape neschimbată până în zilele noastre. Afirmția pare paradoxală. Cum „antibiogramă” cu șase decenii înainte de intrarea în uz a primului antibiotic operant: penicilina?

Dacă urmărim modul în care a procedat Babeș pentru *testarea stării de antagonism dintre microorganisme*, înțelegem cu ușurință că el este cu adevărat inventatorul *antibiogramei*. Mai întâi, recipientul în care avea loc reacția era o cutie rotundă de sticlă cu capac, cunoscută în prezent pretutindeni în lume sub numele de cutii sau plăci Petri. Ele poartă numele bacteriologului german Julius Richard Petri (1832–1921), un elev al lui Robert Koch și care, se zice, le-ar fi inventat în 1887 (13). În realitate, este destul să răsfoim două dintre publicațiile pariziene ale lui Victor Babeș (articolul despre concurența dintre bacterii din 1885 și mai ales ediția a II-a a cărții *Les bactéries* din 1886), pentru a găsi descrise și desenate acele cutii de sticlă, inventate de fapt de către cercetătorul român încă din 1882, cu cinci ani înaintea descrierii lor de către J.R. Petri.

„*Am comandat unui sticlar niște cutii mari, circulare, din sticlă, închise cu capac, scria Victor Babeș în 1886. Ele au fost sterilizate și apoi umplute cu agar-agar. Aparatul a fost apoi sterilizat de trei*

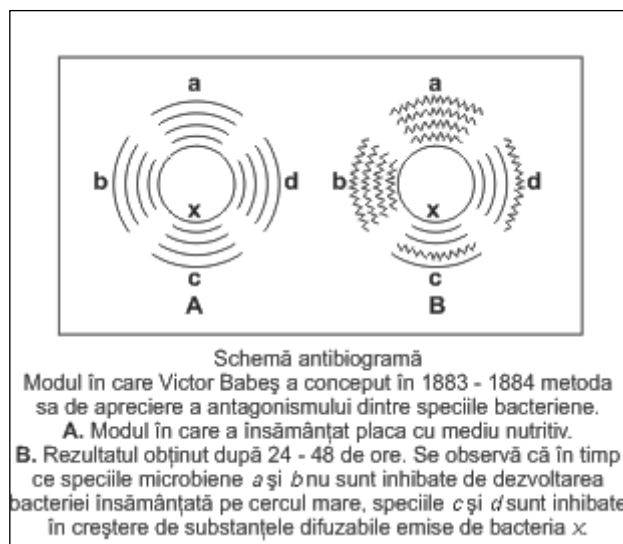
ori la etuvă, fiind strâns cu un inel de cauciuc, ca să se închidă bine...” (1). Cine ar mai putea astfel contesta prioritatea acestei invenții, făcute publice într-un tratat francez cu largă circulație? Numai prestigiul enorm al școlii lui Koch a făcut ca aceste cutii, absolut indispensabile și azi, să poarte numele lui Petri și nu cel al lui Babeș.

Este apoi metodologia *antibiogramei*, procedeu inventat de savantul român, încă din 1882–1883.

Victor Babeș a însământat, cu o ansă de platină sterilizată, un *anumit microb*, făcând inițial un cerc (figura 2). A pus cutia de sticlă de sticlă la termostat (37°C) și a așteptat cinci-opt zile, timp în care microbii însământați în cerc s-au dezvoltat, cultura „în cerc” devenind vizibilă. „*După aceea, scrie Babeș, se însămânțează în striuri puțin întinse paralele cu cercul inițial, alte câteva specii de bacterii... Dacă primul striu, cel mai apropiat de marele cerc, se dezvoltă normal, înseamnă că acea cultură bacteriană nu este deloc stânjenită de bacteriile ce au crescut inițial pe cercul mare. Dacă, dimpotrivă, există o influență nocivă a bacteriilor de pe cercul inițial asupra culturii însământate în striuri, vom putea aprecia la ce distanță se exercită această influență, prin numărul de striuri, a căror dezvoltare a eșuat*” (1).

Pentru a înțelege mai ușor modul în care tânărul savant român de numai 29 de ani a inventat principiul *antibiogramei* și a realizat-o în fapt, reproducem în figura de mai jos schema metodei, fără de care niciun tratament antiinfecțios nu poate fi conceput în medicina contemporană.

Așa cum se observă, și cum Babeș însuși menționează, metoda permitea încă din anii 1884–1885 să se aprecieze, *calitativ și cantitativ*

(prin măsurarea distanței de inhibiție) gradul de „dușmănie” reciprocă (antagonism) la o multitudine de specii microbiene. Este clar că Babeș oferise medicinei moderne antibiograma cu 55 de ani mai înainte ca biochimistul englez N.G. Heatley, unul dintre colaboratorii lui H.W. Florey de la William Dunne Institut din Oxford să „citească”, folosind exact metoda lui Babeș, antagonismul dintre *penicillium notatum* și stafilococul auriu, tulpina Oxford.

În experiențele din anii 1938–1942, britanicii au pus „cercul” mare soluție de penicilină, iar striurile concentrice conțineau, exact ca în metodologia Babeș, diverse tulpini bacteriene la care se cerceta susceptibilitatea față de penicilină.

În ciuda faptului că laureații Nobel pentru penicilină din 1945, Fleming, Florey și Chain, nu și-au citat precursorii, lăsând să se creadă că întreaga problemă a antibiozei este proprietatea lor, numeroși alți cercetători, de data aceasta probi, au recunoscut meritul lui Victor Babeș ca pionier și inovator în domeniu și mai ales ca valorificator al unei simple observații pasteuriene care, fără tânărul bănațean de 28 de ani „avec son esprit préparé” s-ar fi pierdut în neant (3, 11).

De altfel, în istoria antibiozei, în cei 46 de ani scurși între experimentele prioritare ale lui Victor Babeș și penicilina lui Al. Fleming (1883–1929), în acest domeniu au fost aduse și alte contribuții care au statuat antagonismul dintre microorganisme drept o lege a evoluției în natură. De reținut faptul că și alți români au făcut încercări de antibioterapie; îl cităm aici doar pe internistul Nicolae Gh. Lupu, care a încercat încă din 1912 (9), să trateze tuberculoza cu antibioticul *pyocianoza*, preparat de profesorul veterinar bucureștean Paul Riegler după metoda germanilor Rodolph Emmerich și Oscar Loew. Din păcate, rezultatele au fost negative. Cum se știe,

prima armă cu eficacitate în infecția cu bacilul Koch nu avea să apară decât după trei decenii (streptomina lui S.A. Wacksmenn, 1943).

Bibliografie

1. Babeș V., *La concurrence vitale des bactéries*, „Journal des connaissances médicales pratiques”, Paris 1885, p. 321–323.
2. Babeș V., *Concurența vitală cu privire la tuberculoză*, București.
3. Bulloch W., *The History of Bacteriology*, University Press, Oxford, 1960, p. 19.
4. Cajal N. și Ifțimovici R., *Din istoria luptei cu microbii și virusurile*, Editura Științifică, București, 1964, p. 179–185.
5. Cajal N. și Ifțimovici R., *Victor Babeș, deschizător de drum în microbiologie și virusologie*, în *V. Babeș, Opere alese*, volumul II, Editura Academiei Române, 1982.
6. Calistru P. și R. Ifțimovici, *Europeanul V. Babeș*, Editura Medicală „Amaltea”, 2007, p. 55–68.
7. Cornil A.V. et V. Babeș, *Les bactéries et leurs rôle dans l’anatomie et l’histologie pathologique des maladies infectieuses*, F. Alcan Ed. Paris; 1er, 1885, 2eme, ed. 1886.
8. Ifțimovici R., *Creație românească în biologia universală*, Editura Albatros, 1977, București, p. 244–278.
9. Ifțimovici R., *Istoria universală a medicinei și farmaciei*, Editura Academiei Române, 2016, p. 450–451.
10. Lupu Gh. N., *Cercetări asupra acțiunii bactericide și anti-toxice a pyocianozei*, Teza 1256, 1912, Facultatea de Medicină București.
11. Moskovski D.S., *Victor Babeș și rolul său în evoluția microbiologiei contemporane* (traducere după originalul rus), „Journal Mikrobiologhii, Epidemiologhii i Imunologhii”, Moskva, 1949, 8, p. 32–34.
12. Pasteur L. et Joubert J., *Charbon et septicémie*, *C.R. Acad. Des Sciences*, 1877, 16 juillet, Tom. LXXXV, no. 5, p. 106–107.
13. Petri R. J., *Eine Kleine Modification der Koch’schen Plattenverfahrens*, 1887, *Zbl. Bakt.* 1, p. 279–280.

L'Académie des Sciences et l'Académie Roumaine*

Ionel-Valentin Vlad

Président de l'Académie Roumaine

Mesdames et Messieurs les Membres de l'Académie des Sciences,

Madame la Secrétaire perpétuel, Catherine Bré-
chignac,

Monsieur le Président de l'Académie des Sciences,
Sebastien Candel,

Chers Confrères de l'Académie Roumaine,
Mesdames et Messieurs,

Je suis honoré de pouvoir prendre la parole au cadre de cette séance comune et je vous exprime toute ma gratitude d'être accueillis ici, moi et les membres du Praesidium de l'Académie Roumaine, dans l'enceinte de l'Académie des Sciences, dans cette année de célébration glorieuse des 350 ans d'existence de votre Compagnie!

Tout d'abord, permettez moi de vous présenter les membres de la délégation du Praesidium de l'Académie Roumaine (Annexe 1).

Dans le processus de formation de la nation roumaine, la culture occupait une place de premier ordre et **la création d'une société académique, ayant la mission de fixer les règles de la langue unitaire de la nation, d'enrichir son lexique, d'offrir au peuple une orthographe, une grammaire et un dictionnaire représenta sans doute une priorité.** Dès sa création en 1866, la Société Littéraire Roumaine, dénommée en 1867 la Société Académique Roumaine, et dès 1879, l'Académie Roumaine, a constamment poursuivi son rôle primordial d'être un foyer de science et culture, une source de lumière pour notre nation et, on peut dire, pour l'Europe de l'Est.

Sous le regne du Roi Charles I de Hohenzollern-Sigmaringen, nommé Protecteur et Président d'honneur de l'Académie Roumaine et grâce à sa famille liée à la famille Bonaparte, l'Empereur Napoléon III

et au Kaiser Wilhelm II, l'institution académique roumaine s'est créée et développée sous la forte influence de la culture française et allemande, en traçant son modèle institutionnel selon celui de l'Académie des Sciences de France et de l'Académie de Berlin. Dès sa création, l'Académie Roumaine a tourné ses regards tout d'abord vers la France et vers son institution académique, l'Académie Française.

Le premier membre d'honneur étranger élu en 1869 par la Société Académique Roumaine était un représentant français: Edgar Quinet, écrivain et historien. De même, le premier membre d'honneur étranger élu après la transformation de la Société Académique en Académie Roumaine était toujours un Français: le linguiste Auguste Émile Picot, professeur de langue roumaine à l'École des Langues Orientales Vivantes. À travers le temps, les relations prestigieuses académiques franco-roumaines se sont concrétisées dans des manifestations scientifiques, des programmes de recherche, des accords bilatéraux, mais surtout dans l'élection à l'assemblée de Bucarest en tant que membres d'honneur de personnalités illustres de la science et de la culture français: Louis de Broglie, Frédéric et Irène Joliot-Curie, Victor Grignard, Gabriel Lippmann, Charles Louis Laveran, Louis Eugène Néel, Jean Perrin, Charles Richet, Paul Sabatier – tous lauréats du «Prix Nobel», les mathématiciens Arnaud Denjoy et Paul Montel, les historiens Charles Diehl et Henri Focillon, le naturaliste René Jeannel, le chimiste Marcelin Berthelot, le linguiste Antoine Meillet, le géographe Emmanuel de Martonne, le biologiste Charles Perez, le psychologue Henri Wallon, l'économiste Charles Rist, le géologue Pierre Marie Termier, le juriste Georges Ripert, les hommes politiques Raymond Poincaré et Louis Barthou etc...

* *Alocuțiune rostită la Academia de Științe a Franței cu prilejul vizitei întreprinse de o delegație a Academiei Române (12 decembrie 2016)*

L'Assemblée Générale de l'Académie Roumaine de 4 novembre a élu comme Membre d'Honneur l'Académicien Catherine Bréchnignac pour sa contribution d'exception dans les nano-sciences et pour la constante promotion de la collaboration avec la Roumanie (autant dans les deux Sociétés que dans l'ICSU). **Une liste actualisée dans 2016 des Membres français élus dans l'Académie Roumaine se trouve dans l'annexe 2 (158, vrai lumières parmi les 1503 membres de notre institution élus pendant 150 ans). L'Académie Française des Sciences nous a donné 54 Membres d'Honneur.**

La Bibliothèque de l'Académie Roumaine, fondée en 1867, représente un des piliers de notre haute assemblée de la culture roumaine, et soutient son but principal d'œuvrer au progrès des lettres et des sciences chez les Roumains. Dans ce sens, je tiens à reiterer l'importance fondamentale dans le développement de nos relations fondées sur des valeurs communes, des échanges d'informations scientifiques entre la Bibliothèque de l'Académie Roumaine et la Bibliothèque de l'Académie des Sciences. J'aimerais, à cet egard, vous faire part de la donation de notre Académie vers l'Académie des Sciences des œuvres fondamentaux comme *L'Histoire des Roumains* en 10 volumes, *Le Dictionnaire Explicatif de la Langue Roumaine*, dernière édition, *Le Petit Dictionnaire Académique*.

Dans l'esprit de notre amitié séculaire et des buts et intérêts communs qui unissent nos deux institutions académiques, on doit concentrer nos efforts pour soutenir le déploiement des activités scientifiques en France par les chercheurs de l'Académie Roumaine, par des échanges scientifiques de chercheurs traitant sur des thèmes fondamentaux comme: les dictionnaires digitaux, l'expérience du monde scientifique français dans ce domaine ayant une valeur majeure aussi dans l'explication des termes à origine française, les problématiques d'histoire et l'encadrement de l'histoire de nos deux nations dans l'histoire européenne et universelle, les bio-nano-sciences, notamment pour identifier les ressources matérielles et les collaborations entre les membres et les chercheurs des deux Académies.

Je tiens à exprimer mon désir de consolider les contacts scientifiques entre nos deux institutions, d'organiser des séminaires communs sur des aspects fondamentaux de notre société: l'énergie, la cyber-défense, l'agriculture durable et efficace, les effets des changements climatiques, la génétique, les collaborations avec les pays méditerranéens (le Groupe

interacadémique pour le développement, l'Institut de Recherche pour le Développement) etc.

Notre mission de conserver la spiritualité et le patrimoine culturel de nos deux peuples, d'encre les débats majeurs de la société, doit aussi se concrétiser dans la publication périodique d'un cahier qui concentre toutes nos réflexions sur les aspects majeurs de nos sociétés, pour enrichir le savoir et stimuler notre union fraternelle au but de la science et de la culture.

Pour conclure, j'aimerais souligner l'importance de créer un nouvel Accord de collaboration entre nos deux institutions, d'un programme qui puisse établir de nouvelles directions et outils de coopération et d'une infrastructure (soutenue par le Ministère d'Education et de la Recherche Scientifique et par l'Ambassade de Roumanie à Paris) pour concrétiser le progrès des échanges entre les communautés académiques de Roumanie et de France.

Annexe 1. Membres de la Délégation de l'Académie Roumaine

1. Prof. **Ionel-Valentin Vlad**, Président de l'Académie Roumaine
2. Prof. Prof. **Bogdan C. Simionescu**, Vice-Président
3. Prof. **Victor Spinei**, Vice-Président
4. Prof. **Dan Berindei**, Président de la Section Sciences Historiques et Archéologiques
5. Prof. **Răzvan Theodorescu**, Président de la Section Arts, Architecture et Audiovisuel
6. Prof. **Emil Burzo**, Branch Cluj-Napoca
7. Prof. **Dorel Banabic**, Président de la Section Sciences de l'Ingénieur
8. Prof. **Marius Andruh**, Président de la Section Sciences chimiques
9. Prof. **Florin Filip**, Président de la Section Science de l'Information et Technologie
10. Prof. **Nicolae Victor Zamfir**, Président de la Section Sciences Pphysiques
11. **Isadora Precup**, Chef du Département relations internationales de l'Académie Roumaine

Annexe 2. Membres français élus dans l'Académie Roumaine – 158

Académie Française des Sciences – 54
Charles Émile ACHARD

Paul-Émile APPELL
Daniel BERTHELOT
Marcelin Pierre Eugène BERTHELOT
André BOIVIN
Roland Napoléon BONAPARTE
Émile Félix Edouard Justin BOREL
Charles Jacques BOUCHARD
Catherine BRÉCHIGNAC
Haim BRÉZIS
Louis Victor Pierre Raymond de BROGLIE –
Prix Nobel
Jean CABANNES
Elie Joseph CARTAN
Maurice Jules Gaston Corneille CAULLERY
Lucien CAYEUX
Philippe G. CIARLET
Aimé Auguste COTTON
Jean Marie François Joseph COULOMB
Jean Gaston DARBOUX
Arnaud DENJOY
Jean DERCOURT
Jean Bruno Wladimir François-de-Paule le
Lefèvre D'ORMESSON
Maurice Alfred FONTAINE
Albert Jean GAUDRY
Victor François Auguste GRIGNARD – Prix
Nobel
Léon Alexandre GUILLET
Jacques Salomon HADAMARD
Albin HALLER
Charles François Étienne JACOB
Paul André Marie JANET
Frédéric Jean JOLIOT-CURIE – Prix Nobel
Louis Marie Adolphe Olivier Édouard JOUBIN
Antoine Marcellin Bernard LACASSAGNE
Alfred François Antoine LACROIX
Louis LAPICQUE
Henri Léon LEBESGUE
Jean-Marie Pierre LEHN – Prix Nobel
Jean LERAY
Gabriel Jonas LIPPMANN – Prix Nobel
Paul Antoine Aristide MONTEL
Jean MONTREUIL
Charles MOUREU
Louis Eugène Félix NÉEL – Prix Nobel
Jean ORCEL
Charles PÉREZ
Jean Baptiste PERRIN – Prix Nobel
Émile Charles PICARD
Jules Henri POINCARÉ
Jean Casimir Henri Hilaire ROCHE

Gustave ROUSSY
Pierre Paul Émile ROUX
Paul SABATIER – Prix Nobel
Pierre-Marie TERMIER
Georges URBAIN
Henri René Pierre VILLAT

Académie Française – 14

Jean Louis BARTHOU
Joseph Charles Marie BÉDIER
Marcelin Pierre Eugène BERTHELOT
Gabriel Marie Joseph Ansèlme de BROGLIE
Louis Victor Pierre Raymond de BROGLIE -
Prix Nobel
Hélène CARRÈRE D'ENCAUSSE
Jacques-Yves COUSTEAU
Alain DECAUX
Maurice Samuel-Roger-Charles DRUON
Robert Marie Joseph Louis Camille de la Motte
Ango de FLERS
Eugène IONESCO
Émile Charles PICARD
Jules Henri POINCARÉ
Raymond Nicolas Landry POINCARÉ

Académie des Inscriptions et Belles Lettres – 23

Ernest Charles François BABÉLON
Charles BÉMONT
René Louis Victor CAGNAT
Jérôme CARCOPINO
François Jean-Jacques Étienne Alphonse CHA-
MOUX
Ernest Émile Antoine DESJARDINS
Charles Michel DIEHL
Auguste-Émile EGGER
Gustave-Adolphe-François FOUGÈRES
Gustave GLOTZ
Théophile Jean HOMOLLE
Ferdinand Charles Léon LASTEYRIE
Jean LECLANT
Louis Paul Marie LÉGER
Henri Adrien Prévost LONGPÉRIER
Emmanuel-Louis-Eugène de MARTONNE
Antoine Paul Jules MEILLET
Gabriel MILLET
François OLIVER-MARTIN
Auguste Émile PICOT
Edmond François Paul POTTIER
Alfred Nicolas RAMBAUD
Mario ROQUES
Gustave Léon SCHLUMBERGER

Académie des Sciences Morales et Politiques – 10

Edouard Jean Henri BONNEFOUS
Gabriel Marie Joseph Ansèlme de BROGLIE
Léon BRUNSWICG
Henri Lucien CAPITANT
Camille Sébastien Gustave CHARLÉTY
Georges-Alphonse DUMAS
Georges LACOUR-GAYET
Charles Louis André LINAS
Pierre Auguste Joseph MESSMER
Thierry René Henri de MONTBRIAL
Gabriel PUAUX
Charles RIST

**Annexe 3. Membres de l'Académie Roumaine
élus dans les Académies Françaises**

Académie Française des Sciences

Ioan CANTACUZINO
Horia HULUBEI
Caius IACOB
Ludovic MRAZEC
Miron NICOLESCU

Académie des Inscriptions et Belles Lettres

Nicolae IORGA

Académie des Beaux Arts

George ENESCU

Académie des Sciences Morales et Politiques

Athanase JOJA
Eugen SIMION

La France – parraine culturelle de la Roumanie moderne*

Dan Berindei

Président de la Section sciences historiques et archéologiques

La civilisation humaine se développe en ne tenant pas compte des distances et des frontières. Toutefois, des affinités contribuent maintes fois sur ce plan en rapprochant des peuples et des nations se trouvant à des milliers de km distance. Ce fut aussi le cas des Roumains. Appartenant à une province prospère de l'Empire Romain – *Dacia felix!* – leurs ancêtres daco-romains se trouvèrent dès la fin du troisième siècle dans une zone abandonnée aux invasions et pendant un millénaire et demi ils furent séparés du centre et de l'ouest du continent. Cependant, le sceau de Rome y garda ses effets, ils se sont considérés les fils de ce puissant Empire civilisateur et ils se donnèrent eux-mêmes leur nom de Roumains (*Români*) rappelant leur liens indestructibles avec la «cité éternelle» et surtout ils ont conservé leur langue appartenant aux langues romanes.

Après la fin des grandes invasions, les États roumains purent se constituer au XIVe siècle, mais lors du siècle suivant les Roumains furent soumis par le puissant Empire ottoman, tout en gardant toutefois leurs entités étatiques, leurs princes régnants et leur classe dominante. Ce fut un compromis historique qui allait durer avec des hauts et des bas jusqu'en 1877 quand la Roumanie – résultée en 1859 de l'union des principautés de Moldavie et de Valachie – proclama son indépendance.

Au XVIIIe siècle, au cours du siècle des Lumières, lors des règnes des princes phanariotes imposés par la Sublime Porte, les contacts et ensuite les relations de la France s'intensifièrent. La France n'exerçait pas sa domination politique dans la zone, comme l'Autriche et la Russie et évidemment l'Empire ottoman, mais avait une grande force spirituelle. On se trouvait au siècle des Lumières, au siècle des «idées françaises». Les princes phanariotes, en

général des gens cultivés, étaient eux-aussi attirés par certaines de ces idées. Ils utilisèrent des secrétaires français, mais aussi des médecins et mêmes des cuisiniers français. En plus, les livres français pénétraient dans les bibliothèques des grands boyards lettrés. La France y fut maintenant présente au niveau de la noblesse, mais aussi à celui de la classe moyenne, des bourgeois modernes en train de se constituer. Cette présence spirituelle allait s'accroître et se répandre au sein de la société roumaine, inclusivement dans la principauté de Transylvanie contenant une majorité de Roumains.

La Révolution et ensuite l'Empire affirmèrent puissamment la France et cela à un moment où avait lieu, progressivement, la constitution de la nation moderne roumaine. La France joua un rôle essentiel dans ce processus par les idées et l'exemple qu'elle fournit aux Roumains. Mais dès le début du XIXe siècle commença un autre processus, celui de la formation en France de jeunes intellectuels roumains, dont le nombre allait croître sans cesse au cours de ce siècle et ensuite de la première moitié du XXe. C'est en France que se forma une importante partie des élites roumaines sur le plan intellectuel moderne, mais aussi c'est ici que ces jeunes gens apprirent non seulement la langue, mais également l'amour pour la patrie, ainsi que les grands principes de la liberté. La France fut pour eux une seconde patrie!

Le soutien de Napoléon III fut essentiel pour la constitution de l'État national roumain par la double élection d'Alexandre Jean Cuza en tant que prince des Principautés de Moldavie et de Valachie, prince réformateur qui fit appel puissamment aux modèles français pour construire l'État moderne. En 1866 devint prince régnant – et dès 1881 roi – le prince Charles de Hohenzollern-Sigmaringen, parent de

* *Alocuțiune rostită la Academia de Științe a Franței cu prilejul vizitei întreprinse de o delegație a Academiei Române (12 decembrie 2016)*

l'empereur des Français. Le processus de parachèvement de la Roumanie allait continuer pendant le long règne de Charles Ier, l'influence et le modèle de la France continuant d'être puissants, quoique la Roumanie, loin de l'Occident et se sentant menacée par l'Empire russe, avait adhéree à la Triple Alliance.

L'empreinte de la France restait puissante. Pour les classes cultivées la langue française était la seconde langue, on continuait de façon prioritaire à parfaire les études en France et le mode de vie français y exerçait aussi son influence en ce qui est des classes plus haut mentionnées. Cependant, pour le pays, indépendant depuis un demi-siècle, se posait le problème fondamental du parachèvement de l'unité nationale. En 1914 la Roumanie proclama initialement sa neutralité et en été 1916, il y a un siècle, elle entra en guerre à côte de la Triple Entente.

La Première Guerre Mondiale fut une dure épreuve: une grande partie du territoire occupé, pertes lourdes sur le front, mais aussi de la population civile, destructions. Toutefois, l'armée fit son devoir et même remporta des victoires, le soutien de la mission militaire du général Berthelot y jouant un rôle important. En 1918, succesivement, la Bessarabie, la Bucovine et la Transylvanie décidèrent par leurs représentants de s'unifier à la Roumanie, ce qui fut ratifié par la Conférence de la Paix. Le soutien de la France y joua un rôle essentiel dans ce processus de parachèvement de la Grande Roumanie.

Pendant l'entre-deux-guerres, l'alliance, et les rapports avec la France, inclusivement les relations

culturelles, continuèrent et se développèrent à un haut niveau. Des centaines de jeunes parachevèrent leurs études en France.

D'ailleurs, même au temps du roi Charles Ier une des conditions favorisant l'ascension à un fauteuil de ministre était celle d'être docteur en droit de Paris. On doit ajouter les rapports franco-roumains des hommes de science, ainsi que penser aux Roumains qui ont choisi la langue française dans leurs écrits, les rapports entre les Académies y jouant aussi un rôle important. D'ailleurs, il est significatif que l'Académie de la nation roumaine est *Académie Roumaine* d'après le modèle de *l'Académie Française!*

La Seconde Guerre Mondiale a eu comme conséquence pour ce qui est de la Roumanie son occupation et ensuite sa domination pendant un demi-siècle par son grand voisin de l'Est. En décembre 1989, cette situation a pris fin, ainsi que le système totalitaire, mais les conséquences en sont encore lourdes. On doit encore ajouter qu'en ce qui nous concerne, nous les intellectuels roumains nous avons senti le soutien spirituel de la France presque sans interruption et surtout après décembre 1989. Le nombre des jeunes étudiants roumains en France d'aujourd'hui en est une preuve et d'ailleurs notre présente rencontre et les excellentes relations de notre Académie avec l'Institut de France et ses Académies y témoignent aussi le niveau de nos rapports traditionnels. C'est à cause de tout cela que nous – hommes de Science et de lettres roumains – considérons la France notre parraine spirituelle!

La latinité orientale et les arts*

Răzvan Theodorescu

Président de la Section arts, architecture et audiovisuel

Pour la civilisation des Latins de l'Europe Orientale, à savoir celle des Roumains, le témoignage des arts, des arts visuels en tout premier lieu représente celui de l'appartenance à la latinité européenne. Et cela par la clarté des morphologies – qui s'éloignent de toute complication décorative et architectonique –, par l'harmonie des couleurs – qui évite le choc des complémentaires chromatiques, pour les dimensions modérées des monuments qui n'ont rien à voir avec l'ordre colossal. Plus encore, l'art de ce peuple christianisé à l'époque romaine encore – tout comme les Gaulois et plus tard les Francs de Clovis, par exemple-participe, par son rationalisme latin à une autre grande famille, celle de la «seconde Rome» que fut Byzance.

Seuls orthodoxes latins et seule latinité orthodoxe du monde, les Roumains du moyen âge et de l'âge moderne appartiennent entièrement à l'héritage spirituel romano-byzantin. À cette «Byzance après Byzance» identifiée jadis par Nicolae Iorga – illustre élève et professeur de l'Université française, membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres et membre associé de l'Institut de France – se rattache une formule de culture orientale teintée de souvenirs de la latinité roumaine ouverte vers l'espace de l'Europe centrale, catholique et protestante, gothique, renaissante et baroque.

Située dans ce qu'on appelle «l'ordre inter impérial» du Sud-Est européen, celui de la Turcocratie, de la Russocratie et de l'Austrocratie, la communauté roumaine a vécu sa foi et son art sacré dans une sorte de «cartésianisme avant la lettre», dans un équilibre entre le monde de Dieu et la terre des hommes, refusant les enthousiasmes mystique ou les glissements hérétiques tellement prisés dans les milieux slaves et grecs, refusant – comme anciens chrétiens sédentaires – le faste exorbitant et l'ostentation des sanctuaires qu'on trouve en terres balkaniques et sont en rapports avec l'acceptation de la foi chrétienne par les peuples nomades, à peine

sédentarisés et très sensibles à une visualité parfois écrasante.

L'idéal esthétique des Roumains reste attaché à l'échelle humaine, signe de ce que les Anciens appelaient «amour pour l'être humain», «la philanthropie». C'est l'idéal des formes et des structures visuelles claires qui impliquent aussi une tolérance, visuelle toujours, qui conduit aux vraies synthèses stylistiques et à une heureuse rencontre du sacré et du profane (d'ailleurs ce fut un Roumain célèbre, Mircea Eliade, qui a médité sur cette coexistence fondamentale au niveau de l'anthropologie religieuse).

L'esthétique de cette latinité orientale est reconneue dans les églises moldaves à peinture extérieure – une sorte de narration visuelle unique, contemporaine à celle des chroniqueurs –, dans les sanctuaires populaires en bois aux flèches hardies de Maramureș, dans la peinture sobre et renouvelée d'un Barbizonien, Ion Andreescu, dans l'élégance aristocratique des toiles de Pallady, l'ami de Matisse, dans les volumes dépourvus de rhétorique d'un Brâncuși, dans l'incomparable courage poétique du fondateur du Dadaïsme, Tristan Tzara, dans les accords robustes et graves de l'opéra «*Œdipe*» de George Enescu.

J'appelle souvent mon pays une «Europe en miniature», car depuis la disparition de la Yougoslavie, il paraît que c'est le seul endroit du continent où l'on peut rencontrer toutes les confessions et les religions de celui-ci – depuis les anciens protestants unitariens jusqu'à l'Islam des Tartares – et tous les styles artistiques, depuis l'art roman jusqu'à «l'art nouveau» ou le cubisme.

Les arts de la latinité orientale restent un chapitre de recherche qui sera prochainement présenté dans un volume académique où mes collègues – et parmi eux pas mal de jeunes – diront leur point de vue. Et j'espère dès maintenant qu'il sera présenté un jour aussi dans la langue de Charles Diehl, d'Henri Focillon et de Louis Hautecoeur.

* *Alocuțiune rostită la Academia de Științe a Franței cu prilejul vizitei întreprinse de o delegație a Academiei Române (12 decembrie 2016)*

La dimension de la recherche au sein de l'Académie Roumaine*

Bogdan C. Simionescu

Vice-Président de l'Académie Roumaine

14 sections scientifiques / 72 instituts et centres de le recherche (1949)

L'Académie Roumaine a 72 instituts et centres de recherche scientifique dont 34 sont qualifiés comme institutions d'excellence (y inclus au niveau européen); ISI Thomson qualifie une bonne partie de nos instituts comme «de principaux acteurs roumains sur la scène scientifique internationale».

1. Philologie et Littérature (5)

– Institut d'Histoire et de Théorie Littéraire G. Călinescu, Bucarest

– Institut de Linguistique Iorgu Iordan-Al. Rosetti, Bucarest

– Institut de Linguistique et d'Histoire Littéraire Sextil Pușcariu, Cluj-Napoca

– Institut de Philologie Roumaine Al. Philippide, Iassy

– Institut d'Études Banatiques Titu Maiorescu, Timișoara

2. Sciences Historiques et Archéologie (15)

– Institut d'Archéologie Vasile Pârvan, Bucarest

– Institut pour l'Histoire des Religions, Bucarest

– Institut d'Histoire Nicolae Iorga, Bucarest

– Institut d'Études Sud-Est Européennes, Bucarest

– Institut National sur l'Étude du Totalitarisme, Bucarest

– Institut d'Archéologie et d'Histoire de l'Art, Cluj-Napoca

– Institut d'Histoire George Barițiu, Cluj-Napoca

– Institut d'Archéologie, Iassy

– Institut d'Histoire A.D. Xenopol, Iassy

– Institut de Recherches Socio-Humaines C.S. Nicolăescu-Plopșor, Craiova

– Institut de Recherches Socio-Humaines, Sibiu

– Institut de Recherches Socio-Humaines Gheorghe Șincai, Târgu Mureș

– Institut National Bucovine, Rădăuți

– Centre d'Histoire et Civilisation Européenne, Iassy

– Centre d'Études Transylvanes, Cluj-Napoca

3. Sciences Mathématiques (5)

– Institut Astronomique, Bucarest

– Institut de Mathématiques Simion Stoilow, Bucarest

– Institut de Statistique Mathématique et de Mathématiques Appliquées Gheorghe Mihoc-Caius Iacob, Bucarest

– Institut de Calcul Tiberiu Popoviciu, Cluj-Napoca

– Institut de Mathématiques Octav Mayer, Iassy

4. Sciences Physiques (1)

– Centre d'Études Avancées en Physique, Bucarest

5. Sciences Chimiques (4)

– Institut de Chimie-Physique Ilie G. Murgulescu, Bucarest

– Institut de Chimie Macromoléculaire Petru Poni, Iassy

– Institut de Chimie, Timișoara

– Centre de Chimie Organique Costin D. Nenițescu, Bucarest

6. Sciences Biologiques (4)

– Institut de Biologie, Bucarest

– Institut de Biologie et de Pathologie Cellulaire Nicolae Simionescu, Bucarest

– Institut de Spéologie Emil Racoviță, Bucarest

* *Alocuțiune rostită la Academia de Științe a Franței cu prilejul vizitei întreprinse de o delegație a Academiei Române (12 decembrie 2016)*

-
7. Sciences Géonomiques (3)
- Institut de Géodynamique Sabba S. Ștefănescu, Bucarest
 - Institut de Géographie, Bucarest
 - Centre de Recherches de Géologie Comparée, Bucarest
8. Sciences Techniques (2)
- Institut de Mécanique des Solides, Bucarest
 - Centre de Recherches Techniques Fondamentales et Avancées, Timișoara
9. Sciences Agricoles et Silviques (3)
- Centre d'Études et Recherches sur la Biodiversité Agrosilvique, Bucarest
 - Centre de Recherches sur le Développement rural Durable de la Roumanie, Timișoara
 - Centre de Recherches sur l'Oenologie, Iassy
10. Sciences Médicales (4)
- Institut d'Anthropologie Francisc I. Rainer, Bucarest
 - Institut de Virologie Ștefan S. Nicolau, Bucarest
 - Centre d'Immunologie, Bucarest
 - Centre de Recherches Biomédicales, Iassy
11. Sciences Économiques, Juridiques et Sociologie (16)
- Institut de Recherche sur la Qualité de la Vie, Bucarest
 - Institut de Recherches Juridiques, Bucarest
 - Institut d'Économie Agraire, Bucarest
 - Institut d'Économie Mondiale Costin Murgescu, Bucarest
 - Institut d'Économie Nationale, Bucarest
 - Institut de Prognose Économique, Bucarest
 - Institut de Sociologie Dimitrie Gusti, Bucarest
 - Institut National de Recherches Économiques, Bucarest
 - Centre de Recherches Démographiques Vladimir Trebici, Bucarest
 - Centre de Recherches Financières et Monétaires Victor Slăvescu, Bucarest
 - Centre d'Économie de l'Industrie et des Services, Bucarest
 - Centre Européen des Problèmes Ethniques, Bucarest
 - Centre Roumain d'Économie Comparée, Bucarest
- Centre d'Information et Documentation Économique, Bucarest
- Centre d'Économie Montane CE MONT, Vatra Dornei
 - Centre pour la Promotion des Énergies Régénérables et de l'Efficience Énergétique, Bucarest
12. Philosophie, Théologie, Psychologie et Pédagogie (3)
- Institut de Philosophie et de Psychologie Constantin Rădulescu-Motru, Bucarest
 - Institut des Sciences Politiques et des Relations Internationales Ion I.C. Bratianu, Bucarest
 - Institut de Recherches Économiques et Sociales Gh. Zane, Iassy
13. Arts, Architecture et Audio-Visuel (3)
- Institut d'Ethnographie et de Folklore Constantin Brăiloiu, Bucarest
 - Institut d'Histoire de l'Art G. Oprescu, Bucarest
 - Archive de Folklore de l'Académie Roumaine, Cluj-Napoca
14. Science et Technologie de l'Information (4)
- Institut de Recherches sur l'Intelligence Artificielle, Bucarest
 - Institut d'Informatique Théorique, Iassy
 - Centre de Nanotechnologies au cadre de l'Institut National de Recherche et Développement pour la Microtechnologie, Bucarest
 - Centre sur les Nouvelles Architectures Électroniques, Bucarest
- Les instituts et les centres de recherche de l'Académie Roumaine se manifestent dans tous les domaines scientifiques – sciences exactes, sciences de la vie, sciences de la terre, ainsi que dans les sciences humaines (littérature, art, histoire).
- 2150 positions de recherche
 1900 chercheurs de haut niveau
 260 dirigeants de thèses doctorales (École des Hautes Études Doctorales de l'Académie Roumaine)
 Travaux scientifiques/année
 Publications dans des journaux ISI à l'étranger
 1100 – 1200
 Publications dans des journaux ISI Roumanie
 250

Publications dans des journaux non-indexés 1500

Livres/chapitres publiés à l'étranger 100 – 120

Livres/chapitres publiés dans la maison d'édition de l'AR 66/33

Livres/chapitres publiés dans d'autres maisons d'édition 350

Financement des instituts de recherche:

45% des fonds proviennent de l'argent publique et 55% sont de fonds obtenus à base de compétition des projets européens, projets nationaux, fonds structurels (bonne position des instituts/centres AR sur la liste des plus importants compétiteurs pour les fonds européens).

Les instituts ont des collaborations partout dans le monde; la France est le premier partenaire – on collabore avec plus de 25 Centres du CNRS et universités françaises.

Œuvres fondamentaux édités sous le patronage de l'Académie Roumaine après 1990:

Dictionnaire de la Langue Roumaine (Dictionnaire Trésor de la Langue Roumaine) – 19 tomes contenant 850–1000 pages chacun;

Dictionnaire Général de la Langue Roumaine – 7 tomes de presque 800 pages chacun (on a maintenant en travail la IIème édition, de 9 volumes);

L'histoire des Roumains – traité en 11 volumes de 1000 pages chacun (maintenant à son IIème édition, dont ont paru jusqu'à présent les premiers 9 volumes).

La collection de littérature «Pléiade» (Œuvres fondamentaux), qui comprend les plus importants ouvrages de la littérature roumaine classique et contemporaine, ainsi que de la littérature universelle

(Marcel Proust, Charles Baudelaire, William Shakespeare); à ce moment cette collection compte 185 volumes.

Œuvres scientifiques publiés en régime périodique annuel (sciences exactes, sciences de la nature, sciences de la terre...)

La stratégie de développement de la Roumanie 2016–2035 dans la vision de la l'Académie Roumaine

(presque 300 chercheurs de l'Académie Roumaine)

1. L'école et l'éducation dans la vision de l'Académie Roumaine

2. Les ressources naturelles – des réserves stratégiques, qu'est-ce qu'on en utilise et qu'est-ce qu'on en garde pour les futures générations

3. La sécurité et l'efficacité énergétique

4. La sécurité informatique – la protection cybernétique, la protection de la propriété intellectuelle dans les projets et dans la publication électronique

5. La sécurité alimentaire

6. L'économie et la qualité de la vie

7. La santé – de la biologie moléculaire à la médecine personnalisée

8. Le projet européen du Danube. La Stratégie nationale du Danube

9. La culture roumaine en perspective nationale et universelle – l'Europe multilingue, la culture électronique

10. La Roumanie – société de la connaissance et de la valeur ajoutée

11. La Roumanie – espace et tradition de rencontre des civilisations, d'équilibre et modération

Premiile Academiei Române pe anul 2014 decernate în anul 2016*

DISTINȚII ALE ACADEMIEI ROMÂNE

Diploma „Meritul Academic”

– dr. Mihai Neagu, directorul Institutului Român din Freiburg im Brisgau

– prof. univ. Nicolae Ursulescu, *profesor emeritus* la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

– prof. Areta Moșu, vicepreședinta ASTRA, Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” din Iași

– dr. Florin Abraham, cercetător la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului

– prof. dr. Cezar Mereuță, colaborator al Centrului de Modelare Economică al INCE

I. DOMENIUL FILOLOGIEI ȘI LITERATURII

1. Premiul „Timotei Cipariu”

a) Lucrarea: *Verbele dicendi în limba română din perspectivă sincronică și diacronică*

Autor: Ximena-Iulia Barbu

b) Lucrarea: *Din istoria scrierii românești. Preliminarii teoretice. Alfabetul româno-chirilic. Vechea scriere româno-latină (1570–1830). Crearea alfabetului românesc modern*

Autor: Pârvu Boerescu

2. Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu”

a) Lucrarea: *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, volumul II; *Mic dicționar toponimic al Moldovei, structural și etimologic*, partea 1, *Toponime personale*

Autori: Daniela Butnaru, Vlad Cojocaru, Dinu Moscal, Ana-Maria Prisăcaru; revizie generală Dragoș Moldovanu¹.

b) Lucrarea: *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina*, volumul IV

Autori: Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Doina Hreapcă, Florin-Teodor Olariu, Veronica Olariu, coordonator Stelian Dumistrăcel¹

3. Premiul „Ion Creangă”

a) Romanul: *Beniamin*

Autor: Eugen Uricaru

b) Romanul: *O vară ce nu apune*

Autor: Radu Sergiu Ruba

4. Premiul „Titu Maiorescu”

a) Lucrarea: *V. Voiculescu. Oglinzi paralele*

Autor: Cornel Ungureanu

b) Lucrarea: *Generația orfelină (Mitografii lirice)*

Autor: Adrian Dinu Rachieru

5. Premiul „Lucian Blaga”

a) Lucrarea: *Marin Sorescu. Singur printre canonici*, București, Editura Art

Autor: Cosmin Borza

b) Lucrarea: *Citind cărțile de azi*

Autor: Dan Cristea

6. Premiul „Mihai Eminescu”

Lucrarea: *Asta nu este viața mea*

Autor: Marta Petreu

7. Premiul „Ion Luca Caragiale” nu s-a acordat.

II. DOMENIUL ȘTIINȚELOR ISTORICE ȘI ARHEOLOGIEI

1. Premiul „Vasile Pârvan”

a) Lucrarea: *Fear and Loathing in Ancient Athens. Religion and Politics during the Pelopone-*

*Decernarea premiilor Academiei Române în cadrul Adunării generale a membrilor Academiei Române (16 decembrie 2016, Aula Academiei Române)

sian War

Autor: Alexander Rubel

b) Lucrarea: *Sfârșitul bronzului timpuriu în regiunea dintre Carpați și Dunăre*

Autor: Radu Băjenaru

2. Premiul „Dimitre Onciul”

a) Lucrarea: *Arta, fizionomia și circulația cărții în Transilvania secolelor XV–XVI*

Autor: Sorin Crișan

b) Lucrarea: *Asăneștii. Istoria politico-militară a statului dinastiei Asan (1185–1280)*

Autor: Alexandru Madgearu

3. Premiul „George Barițiu”

a) Lucrarea: *The Mortuary Archeology of the Medieval Banat (10th–14th centuries)*

Autor: Silviu Oța

b) Lucrarea: *Țiparul și cartea în Țara Românească în epoca domniilor fanariote*

Autor: Daniela Lupu

4. Premiul „Mihail Kogălniceanu”

a) Lucrarea: *Nicolae-Petrescu Comnen (1881–1958) – Diplomat*

Autor: Adrian Vițalaru

b) Lucrarea: *Maramureșul și maramureșenii în Primul Război Mondial*

Autor: Laurențiu Batin

5. Premiul „Nicolae Bălcescu”

a) Lucrarea: *Vocația libertății. Forme de disidență în România anilor 1970–1980*

Autor: Ana-Maria Cătănuș

b) Lucrarea: *Ipostazele „ajutorului frățesc”. RPR și războiul din Coreea (1950–1953)*

Autor: Radu Tudorancea

6. Premiul „A.D. Xenopol”

a) Lucrarea: *Basarabia în epoca modernă (1812–1918). Instituții, regulamente, termeni*

Autor: Valentin Tomuleț (Republica Moldova)

b) Lucrarea: *„Dezghetul” lui N. Hrușciiov și problema Basarabiei*

Autor: Gheorghe E. Cojocaru (Republica Moldova)

7. Premiul „Nicolae Iorga”

Lucrarea: *Memoria epigrafică în Europa Centrală și de Sud-Est (Evul Mediu și epoca premodernă)*

Autor: Ioan Albu

8. Premiul „Eudoxiu Hurmuzaki”

Lucrarea: *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică, volumele I–III*

Autor: Mihai Dimitrie Sturdza

III. DOMENIUL

ȘTIINȚELOR MATEMATICE

1. Premiul „Simion Stoilow”

Lucrarea: *An injectivity theorem*

Autor: Florin Ambro

2. Premiul „Gheorghe Lazăr”

Grupul de lucrări: *Contribuții în teoria numerelor*

Autori: Vicențiu Pașol și Alexandru Popa

3. Premiul „Spiru Haret”

Lucrarea: *Variational inequalities and frictional contact problems*

Autor: Anca Căpățină

4. Premiul „Dimitrie Pompeiu”

Grupul de lucrări: *Metode numerice pentru ecuații din dinamica fluidelor*

Autor: Ștefan Cruceanu

5. Premiul „Gheorghe Țițeica” nu s-a acordat.

6. Premiul „Grigore C. Moisil” nu s-a acordat.

IV. DOMENIUL ȘTIINȚELOR FIZICE

1. Premiul „Dragomir Hurmuzescu”

Grupul de lucrări: *Fundamente ale mecanicii cuantice, inclusiv problema dualității undă-particulă și quantum entanglement, în contextul creșterii recente a interesului pentru quantum computing și quantum communications cu viitor atât teoretic, cât și aplicativ*

Autori: Radu Ionicioiu, Thomas Jennewein, Robert B. Mann, Daniel R. Terno

2. Premiul „Constantin Miculescu”

Grupul de lucrări: *Investigarea proceselor fundamentale care au loc în plasmă de temperaturi joase, cât și în plasmă de interes termonuclear, folosind o nouă tehnică de simulare numerică numită de către autori „a posteriori Monte Carlo”*

Autori: Claudiu Costin, Tiberiu M. Minea

3. Premiul „Horia Hulubei”

Grupul de lucrări: *Descrierea microscopică a fisiunii reci, atât a nucleelor grele, cât și a celor supragrele*

Autor: Mihail Doloris Mirea

4. Premiul „Ștefan Procopiu”

Lucrarea: *Fizica Povestită*

Autor: Cristian Presură

5. Premiul „Radu Grigorovici”

Grupul de lucrări: *Caracterizarea și testarea materialelor de interes pentru fuziunea nucleară*

Autori: Cătălin Mihai Ticoș, Corneliu Poroșnicu

V. DOMENIUL ȘTIINȚELOR CHIMICE

1. Premiul „Costin D. Nenițescu”

Lucrarea: *Moleculă gazdă obținute selectiv prin chimie dinamică adaptativă*

Autori: dr. Mihaela Matache, dr. Elena Bogdan, dr. Niculina Hădade

2. Premiul „I.G. Murgulescu”

a) Grupul de lucrări: *Flavone – sonde de fluorescență în analiza unor bio- nanosisteme*

Autor: dr. Mariana Voicescu

b) Grupul de lucrări: *Caracterizarea electrochimică a matertialelor / Dezvoltarea de noi senzori electrochimici cu aplicații în diverse domenii*

Autor: dr. Adina Arvinte

3. Premiul „Gheorghe Spacu”

Grupul de lucrări: *Cristale lichide luminescente*

Autor: conf. Viorel Cîrcu

4. Premiul „Nicolae Teclu”

Grupul de lucrări: *Comportarea la coroziune a aliajelor*

Autori: dr. Ana-Maria Julieta Popescu, dr. Virgil Cornel Constantin, dr. Elena Ionela Neacșu

5. Premiul „Cristofor I. Simionescu”

a) Grupul de lucrări: *Hidrogeluri sensibile la stimuli externi pentru includerea și livrarea de principii biologice active*

Autor: dr. Marieta Constantin

b) Grupul de lucrări: *Noi compuși și materiale dezvoltate prin implicarea segmentului siloxanic*

Autor: dr. Mihaela Alexandru

VI. DOMENIUL ȘTIINȚELOR BIOLOGICE

1. Premiul „Emil Racoviță”

Lucrarea: *Halophytes: An Integrative Anatomical Study*

Autori: Marius-Nicușor Grigore, Lăcrămioara Ivănescu, Constantin Toma¹

2. Premiul „Grigore Antipa”

a) Lucrarea: *Applied microbiology: from plant growth promotion to new neuroprotective drugs*

Autor: Marius Ștefan

b) Grup de nouă lucrări publicate în perioada 2006–2014, cu tema *Studii de taxonomie clasică ecologie și biogeografie a comunităților de faună edafică (grupul Collembola) cu importanță în domeniul științific al biologiei solului și aplicabilitate practică în agricultură, silvicultură și conservarea mediului*

Autor: Cristina Fiera

3. Premiul „Emanoil Teodorescu”

a) Lucrarea: *Diversitatea fitosociologică a vegetației României.*

I *Vegetația erbacee naturală*

II A. *Vegetația erbacee antropizată*; B. *Vegetația pajiștilor*

III *Vegetația pădurilor și tușișurilor*

Autori: Toader Chifu, Irina Irimia, Oana Zamfirescu

b) Grup de zece lucrări publicate în perioada 2004–2014, cu tema *Criocconservarea: metodă neconvențională de conservare a resurselor genetice vegetale la specii de interes socio-economic*

Autor: Adela-Eugenia Halmagyi

4. Premiul „Nicolae Simionescu” nu s-a acordat. 89

VII. DOMENIUL ȘTIINȚELOR GEONOMICICE

1. Premiul „Ludovic Mrazec”

a) Lucrarea: *Alburnite, Ag₈GeTe₂S₄, a new mineral species from the Roșia Montană Au-Ag epithermal deposit, Apuseni Mountains, Romania*

Autori: Călin G. Tămaș (România), Bernard Grobety (Elveția), Laurent Bailly (Franța), Heinz-Juergen Bernhardt (Germania), Adrian Minuț (România)

2. Premiul „Simion Mehedinți”

a) Lucrarea: *Crișana-Maramureș. Atlas geografic al patrimoniului turistic*

Autori: Alexandru Ilieș, Iuliana Baias, Ștefan Baias, Lucian Blaga, Sorin Buhaș, Aurel Chiriac, Janeta Ciocan, Mihai Dăncuș, Anca Deac, Paul Dragoș, Gheorghe Dumitrescu, Ovidiu Gaceu, Ioan Godea, Maria Gozner, Vasile Grama, Grigore Herman, Nicolaie Hodor, Peter Hurley, Dorina Camelia Ilieș, Gabriela Ilieș, Marin Ilieș, Ioana Josan, Grigore Leșe, Florin Măduță, Diana Mojolic, Cezar Morar, Martin Olaru, Marcu Stașac, Marius Stupariu, Amalia Sturza, Barbu Ștefănescu, Corina Tătar, Remus Vârnăv, Mihai Vlaicu, Jan A. Wendt

b) Lucrarea: *Vegetația forestieră a Munților Iezer*

Autor: Ionuț Săvulescu

3. Premiul „Grigore Cobălcescu” nu s-a acordat.

4. Premiul „Gheorghe-Munteanu Murgoci” nu s-a acordat.

5. Premiul „Ștefan Hepites” nu s-a acordat.

VIII. DOMENIUL ȘTIINȚELOR TEHNICE

1. Premiul „Aurel Vlaicu”

Lucrarea: *Fundamentele creației tehnice*
Autori: Vitalie Belous și Boris Plahteanu

2. Premiul „Traian Vuia”

a) Lucrarea: *Organe de mașini*
Autori: Dumitru Pop și Simion Haragăș

3. Premiul „Anghel Saligny”

Grupul de lucrări: *Modelarea comportării dispo-*

zitivelor de protecție antiseismică cu proprietăți histeretice

Autori: Ana-Maria Mitu, Marius Giuclea și Ovidiu Solomon

4. Premiul „Constantin Budeanu”

Lucrarea: *Dual rotor single stator permanent magnet motors for hybrid electrical vehicles*

Autor: Lucian-Nicolae Tutelea și Sorin-Ioan Deaconu

5. Premiul „Henri Coandă” nu s-a acordat.

IX. DOMENIUL ȘIINȚELOR AGRICOLE ȘI SILVICE

1. Premiul „Ion Ionescu de la Brad”

a) Lucrarea: *Undemonstrative outputs of sheep breeding disclosed by biotechnologies*

Autori: Marcel Paraschivescu, Marcel Theodor Paraschivescu

b) Lucrarea: *Sisteme de producție animală cu genotipuri Holstein friză*

Autori: Constantin Găvan

2. Premiul „Traian Săvulescu”

a) Lucrarea: *Chemical composition of vegetables and their products*

Autori: Monica Butnariu, Alina Butu

b) Lucrarea: *Tratat de medicină veterinară, volumul VI Parazitologie veterinară*

Autori: Nicolae Constantin (coordonator), Constantin Constantinoiu, Iustin Coșoroabă, Vasila Cozma, Gheorghe Dărăbuș, Ion Didă, Ion Duca, Călin Mircea Gherman, Olimpia Iacob, Marius Stelian Ilie, Mariana Ioniță, Cristian Magdaș, Narcisa Mederle, Andrei Mihalca, Dumitru Militaru, Viorica Mircean, Liviu Miron, Ioan Liviu Mitrea, Sorin Morariu, Ioan Oprescu, Eronim Șuteu, Poliana Tudor

3. Premiul „Marin Drăcea”

a) Lucrarea: *Terminologia amenajării pădurilor – termeni și definiții în limba română*

Autori: Filimon Carcea

b) Lucrarea: *Bazele fizice și chimice ale fenomenelor de mediu*

Autori: Nicolae Doca, Gheorghe Ianoș

4. Premiul „Gheorghe Ionescu-Șișești”

a) Lucrarea: *Particularitățile fenotipice, genotipice și de creștere ale bivolului indigen*

Autori: Livia Vidu (coordonator), Răzvan Alexandru Popa, Dana Cătălina Popa, Adrian Bota (coordonator), Nicoleta-Alina Udroi, Florin Grigore, Horațiu Bujdei, Ioana Nicolae, Vasile Băcilă, Maria Toma

b) Lucrarea: *Drenațe*, volumele I și II

Autor: Eugen Teodor Man

X. DOMENIUL ȘTIINȚELOR MEDICALE

1. Premiul „Iuliu Hațieganu”

Lucrările: Din ciclul – *Mari personalități ale medicinei clujene*:

a) Prof. dr. doc. Dumitru Dumitrașcu și evoluția Școlii de gastroenterologie clujeană

b) Prof. dr. doc. Crișan Mircioiu

Autor: Ștefania Kory Calomfirescu

2. Premiul „Gheorghe Marinescu”

Lucrarea: *Anatomic Markers for Human Neurological System. Synopsis and Atlas.*

Autor (coordonator): Gheorghe S. Drăgoi

3. Premiul „Constantin I. Parhon”

Lucrarea: *Istoria universală a obstetricii și ginecologiei*

Autori: Radu Iftimovici¹, Gheorghe Berbecar, Simona Berbecar

Premiul „Daniel Danielopolu” nu s-a acordat.

Premiul „Victor Babeș” nu s-a acordat.

Premiul „Ștefan S. Nicolau” nu s-a acordat.

XI. DOMENIUL ȘTIINȚELOR ECONOMICE, JURIDICE ȘI SOCIOLOGIE

• Economie

1. Premiul „Virgil Madgearu”

Lucrarea: *Cooperația în agricultură, de la argumentul istoric la transferul de cunoaștere*

Autor: Gabriel Popescu

Premiul „Petre S. Aurelian” nu s-a acordat.

Premiul „Victor Slăvesu” nu s-a acordat.

Premiul „Nicolas Georgescu Roegen” nu s-a acordat.

• Sociologie

2. Premiul „Dimitrie Gusti”

Lucrarea: *Puterea politică în România. De la comunism la noul capitalism*

Autor: Iulian Stănescu

3. Premiul „Henri H. Stahl”

a) Lucrarea: *Destine frânte. Pagini despre românii din Est (1917–1945)*

Autor: Ioan C. Popa

• Științe juridice

4. Premiul „Nicolae Titulescu”

a) Lucrarea: *Preocupări juridice privind Uniunea Europeană*

Autor: Diana-Ionela Ancheș

8. Premiul „Simion Bărnuțiu” nu s-a acordat.

9. Premiul „Andrei Rădulescu” nu s-a acordat.

XII. DOMENIUL FILOSOFIEI, TEOLOGIEI, PSIHOLOGIEI ȘI PEDAGOGIEI

1. Premiul „Vasile Conta”

Lucrarea: *Știință și reprezentare în arta Renașterii*

Autor: Mihai Popa

2. Premiul „Mircea Florian”

Lucrarea: *Cel de-al treilea sens*

Autor: Ion Dur

3. Premiul „Ion Petrovici”

Lucrarea: *Filosofie și creștinism. Dimensiuni filosofice și teologice*

Autor: Sabin Totu

4. Premiul „Constantin Rădulescu-Motru”

Lucrarea: *Cibernetică psihologică*

Autori: Titi Paraschiv și Viorel Iulian Tănase

5. Premiul „Dumitru Stăniloae”

a) Lucrarea: *Monahismul ortodox din Maramureș și Transilvania Septentrională până la începutul secolului al XIX-lea*

Autor: Macarie Motogna

XIII. DOMENIILE ARTELOR, ARHITECTURII ȘI AUDIOVIZUALULUI

1. Premiul „George Enescu” în domeniul creației muzicale

Lucrarea: ... *vier, oder ... fünf ... Gefühle*

Autor: Victor Colțea

2. Premiul „Ciprian Porumbescu” în domeniul muzicologiei

Lucrarea: *Cimpoiul și diavolul*

Autor: dr. Iosif Herțea (Germania)

3. Premiul „George Oprescu” în domeniul istoriei artei

Lucrarea: *Știrbey: reședințe, moșii, ctitorii*

Autor: dr. Oana Marinache

4. Premiul „Ion Andreescu” în domeniul artei plastice

Lucrarea: Expoziția „Urme”, Palatul Mogoșoaia (2014)

Autor (pictor): Ștefan Râmnicănu

5. Premiul „Aristizza Romanescu” în domeniul artelor spectacolului

a) Lucrarea: *Mein Kampf* (Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj)

Autor (regizor): Alexandru Dabija

b) Lucrarea: Personaj *Suzana Vrânceanu*, film „Cuscii”

Autor (regizor): Luminița Gheorghiu

6. Premiul „Simion Florea Marian” în domeniul etnografiei și folclorului nu s-a acordat.

7. Premiul „Duiliu Marcu” în domeniul creației arhitectonice nu s-a acordat.

XIV. DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI TEHNOLOGIEI INFORMAȚIEI

1. Premiul „Mihail Drăgănescu”

a) Grup de șase lucrări publicate în 2014: *Contribuții la prelucrarea automată a limbii române*

Autori principali: dr. Tiberiu Boroș, dr. Ștefan Daniel Dumitrescu

b) Grup de lucrări: *Tehnologia limbajului vorbit (Recunoașterea vorbirii)*

Autori: prof. Corneliu Burileanu¹, dr. Horia Cucu

2. Premiul „Tudor Tănăsescu”

a) Grup de patru lucrări: *Automatizare avansată*
Autor principal: prof. Gheorghe-Daniel Andreescu

b) Grup de șase lucrări: *Nanomateriale pentru aplicații în electronica moleculară și stocarea energiei electrice*

Autori români principali: prof. Sorin Melinte, dr. Alexandru Vlad

3. Premiul „Gheorghe Cartianu”

a) Grup de două lucrări: *Rezonatoare de microunde cu unde acustice de suprafață, funcționând ca senzori de temperatură ultrasensibili*

Autori: dr. Alexandru Muller¹, dr. Adrian Dinescu, dr. Alexandra Ștefănescu, dr. Ioana Giangu, George Kostantinidis¹, Antonis Stavrinidis

b) Grup de nouă lucrări: *Optimizarea comunicației prin rețele ad-hoc centrate pe oameni*

Autori români principali: prof. Ciprian Dobre, dr. Radu Ioan Ciobanu

4. Premiul „Grigore Moisil”

Grup de trei lucrări: *Contribuții la optimizarea sistemelor fuzzy*

Autori: prof. Radu-Emil Precup¹, dr. ing. Radu-Codruț David, prof. Emil M. Petriu, prof. Ștefan Preitl¹, dr. ing. Mircea-Bogdan Rădac

Notă

¹ A mai primit premiul Academiei Române

Academicianul Bazil Theodorescu – spirit creator în cardiologia românească

Leonida Gherasim

Membru de onoare al Academiei Române

În anul 2016 s-au împlinit 125 ani de la nașterea academicianului Bazil Theodorescu, creator al specialității de cardiologie în România, împreună cu D. Danielopolu și C.C. Iliescu, toți membri ai Academiei Române. Cardiologia s-a desprins și s-a dezvoltat progresiv din medicina internă, atât în Europa, cât și în SUA, în perioada 1925–1930. Cele trei personalități semnalate, după stagii și studii în Franța și Anglia, au dezvoltat în România interesul pentru cardiologie și au format elevi și urmași.

Despre academicianul Bazil Theodorescu, maestrul meu și creator de școală medicală, în sensul cel mai cuprinzător, s-a scris puțin în ultimele decenii. Nu era o persoană publică, avea o modestie, sobrietate și blândețe care impuneau, caracteristici ale oamenilor mari. A fost o personalitate covârșitoare prin dăruirea sa pentru medicină și cardiologie, prin capacitatea de a alege și a forma o echipă de valoare și apoi o școală medicală și prin tenacitatea pentru crearea de instituții profesionale.

Academicianul Bazil Theodorescu a făcut studii medicale la Facultățile de Medicină din București și din Paris. A susținut teza de doctorat la Paris și, în 1925, a devenit „laureat al Facultății de Medicină din Paris” obținând Premiul „Levy-Frankel”. A lucrat ca extern și intern al spitalelor din Paris, la marii maeștri ai timpului (Lafitte, H. Roger, A. Gilbert), unde a căpătat o deosebită experiență în medicina internă. Activitatea sa ca șef de clinică, timp de doi ani (1926–1928) la marele cardiolog H. Vaquez, a determinat hotărâtor activitatea sa în cardiologie. Ulterior, a păstrat colaborări cu mari cardiologi din Franța, care i-au fost contemporani (Donzelot, Lenègre, Maurice).

După revenirea în țară, în 1928, a început activitatea la Clinica din Spitalul „Filantropia”, condusă de Daniel Danielopolu, clinician strălucit și cercetător original, cunoscut în toată Europa pentru lucrările științifice de pionierat în cardiologie și

medicină experimentală – *Studiul sistemului nervos vegetativ în condiții diverse, farmacodinamia nespecifică*. În Clinica din Filantropia, Bazil Theodorescu s-a integrat în echipa profesorului Daniel Danielopolu și s-a impus prin știință, experiență, seriozitate și devotament pentru învățământul universitar și cercetare. A obținut, la Facultatea de Medicină din București și la Clinica Filantropia, toate gradele universitare: șef de lucrări (1928), conferențiar (1931), agregat (1932). În 1941 a devenit profesor universitar la Clinica Medicală a Spitalului Colțea, instituție glorioasă prin mari maeștri (Nicolae Crețulescu, Nanu Muscel). A fost conducător, timp de 23 de ani, la Clinica Medicală Colțea, impunându-se prin rigoare, responsabilitate medicală, devotament pentru învățământ și ținuta morală exemplară, chiar dacă timpurile au fost neprielnice.

Trei elemente esențiale marchează activitatea medicală și universitară exemplară și îl situează pe academicianul Bazil Theodorescu printre spiritele creatoare și marii cardiologi din țara noastră:

- activitatea de educator, universitar și formator de elevi, colaboratori și specialiști cardiologi;
- opera științifică originală, deschizătoare de noi direcții în cardiologie și în patologia coronară;
- fondator și promotor al unor instituții profesionale, necesare dezvoltării cardiologiei și, în final, activității cardiologilor și interniștilor.

Toate aceste trei tipuri de preocupări și activități, întrunite într-un singur medic și universitar, constituie un element exemplificator și un mare model în medicina și cardiologia românească.

Activitatea universitară a academicianului Theodorescu s-a desfășurat într-un climat stimulativ pentru studenți și medici, care priveau stagiile și cursurile ca adevărate perioade de instruire și de educație medicală. Profesorul C. Păunescu, care îl secolunda pe academicianul Bazil Theodorescu, era

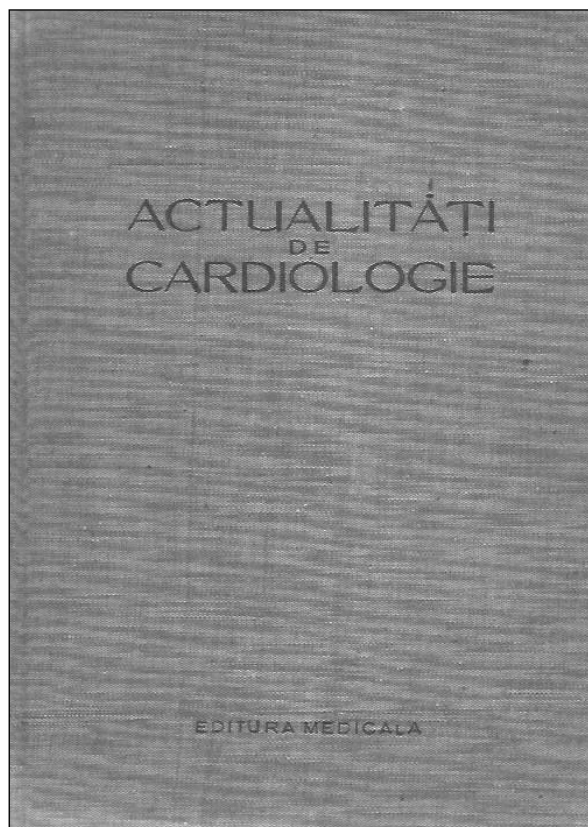
sufletul, sarea și piperul experienței medicale de fiecare zi. Profesorul Theodorescu, pe lângă vizitele periodice, susținea cursuri cu medicii sau tinerii secundari; erau exemple de curs universitar – atunci izvor de informații științifice și sistematice ale subiectelor expuse. Cursurile, aparent simple, clare, echilibrate și logice, ofereau un stil inconfundabil, în care profunzimea și claritatea informației erau egale de simplitatea și caracterul esențial al acesteia.

Profesorul Bazil Theodorescu, la venirea ca profesor la Clinica Medicală Colțea, a format o echipă medicală valoroasă – C. Păunescu, I. Pavel, M. Enăchescu, E. Viciu, Papadopol etc. – dar „reforma” învățământului din 1948 a desființat, efectiv, echipa universitară. Cu pricepere, tenacitate și experiență a reconstituit, între anii 1951–1957, o nouă echipă mică, tânără și valoroasă. Din această echipă de șase tineri medici, toți au devenit profesori de cardiologie și medicină internă la Colțea sau în alte clinici universitare: Anton Mihail, Pompiliu Popescu, Evart Seropian, Leonida Gherasim, Alexandru Ioan. Vlad Cunesu, primul medic al echipei, medic strălucit, a fost „epurat” și nu a mai putut continua activitatea universitară din motive politice. Profesorul a stimulat calitățile fiecărui membru al echipei, i-a îndemnat la colaborări științifice și i-a corectat, în sensul bun al cuvântului, în activitatea publicistică. Echipei tinere i-a acordat încredere nelimitată, sprijin științific și moral, îndrumare blândă și protecție, prin imensa sa personalitate.

Echipa medicală de la „Medicala Colțea” a fost crescută de academicianul Bazil Theodorescu în spiritul responsabilității, devotamentului pentru medicină, onestitate și modestie; acest stil de muncă și viață era concordant cu personalitatea sa de înaltă elevație morală și spirituală.

În activitatea medicală de la Colțea, academicianul B. Theodorescu a promovat cardiologia clinică, dar, în același timp, a stimulat echipa pentru implicarea în domeniile noi ale cardiologiei: explorarea invazivă și chirurgia cardiacă. O colaborare de scurtă durată, însă, doi-trei ani, cu academicianul Theodor Burghela, a secondat activitatea novatoare și exemplară a școlii de chirurgie cardiovasculară a academicianului Nicolae Hortolomei.

Spiritul și exemplul academicianului Bazil Theodorescu în a forma profesioniști și universitari de elită a fost continuat de către elevul și colaboratorul său, profesorul Leonida Gherasim, la

Clinica de Cardiologie a Spitalului Universitar București. Astfel, opt tineri medici din echipa universitară de la Cardiologie (Spitalul Universitar) au ajuns profesori universitari de primă mărime la Universitatea de Medicină și Farmacie din București.

Opera științifică a academicianului Bazil Theodorescu, originală și solidă, a început cu publicații în reviste franceze prestigioase (*Annales de Medicine, Archives Maladies de Coeur, Bulletin et Mémoires de la Société Médicale des Hopitaux de Paris*). Temele predilecte priveau chirurgia bolii coronare (metoda Danielopolu), tulburările de ritm cardiac, hipertensiunea arterială în diverse condiții patogene, exercițiile fizice și inima.

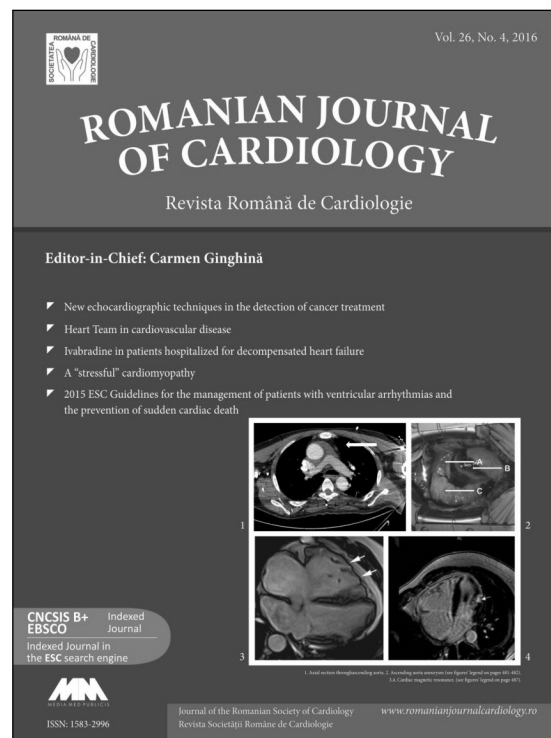
La Clinica medicală Colțea, Bazil Theodorescu și-a concentrat cercetările asupra bolii coronare, deși studiul valvulopatiilor valvulare era un domeniu în plină dezvoltare, datorită progreselor în chirurgia cardiacă. Astfel, a elaborat noul concept „iminență de infarct”, denumit, ulterior, sindrom intermediar sau preinfarct, deschizând, astfel, calea cercetărilor pentru diagnosticul precoce al bolii coronariene agravate și al sindroamelor coronariene acute.

În această direcție, bazându-se pe datele clinice, electrocardiografice și biologice (studiul dislipidemiilor),

a însumat observațiile și cercetările în articole publicate și, în special, în trei lucrări monografice de o deosebită valoare: *Insuficiența coronariană* (Editura Medicală, 1957), *Insuficiența coronariană – Aspecte clinice, electrocardiografice, biumorale și terapeutice* (Editura Medicală, 1968), *Regards sur l'angine de poitrine* (premiat de Academia Franceză de Medicină, 1965). Lucrarea *Hygiène du cardiaque* (Editura Doin, Paris, 1938) a abordat problemele denumite actual profilaxie cardiovasculară.

Vasta experiență de cardiolog și cercetător a academicianului Bazil Theodorescu s-a concretizat în tratatul *Cardiologia*, ediția I (1960), ediția a II-a (1963). La redactarea acestei ample lucrări (de aproximativ 3000 de pagini) au participat cardiologi de valoare, formați de „maestru”. Acesta a orientat conținutul fiecărui capitol și a corectat – cu rigurozitatea caracteristică – conținutul și forma lucrării. *Cardiologia* sub redacția Bazil Theodorescu (ediția I) și Bazil Theodorescu, C. Păunescu (ediția a II-a), o carte unitară, a reprezentat primul *Tratat de cardiologie din România*, carte de bază în formarea cardiologilor timp de aproape 20 de ani.

Evocarea personalității și operei academicianului Bazil Theodorescu trebuie completată prin sublinierea activității desfășurate pentru înființarea și dezvoltarea unor instituții pentru viața profesională medicală. A fost fondatorul și directorul revistei medicale „Clinica”, iar în 1944 a devenit fondator și director al „Revue Roumaine de Cardiologie”, prima revistă de cardiologie din țara noastră. Deși revista a avut o scurtă durată de viață (condiții istorice), ea a rămas în conștiința cardiologilor, iar actuala „Revistă română de cardiologie” păstrează ideea și titlul formulate în urmă cu 70 de ani. De asemenea, „Revista română de cardiologie” reprezintă un element important în educația medicală științifică și o legătură benefică la cardiologia europeană. Academicianul Bazil Theodorescu a fost și membru fondator și secretar

al nou-înființatei Societăți Române de Cardiologie (1947) – instituție unificatoare a cardiologilor din România și membră a Societății Europene de Cardiologie.

Meritele și valoarea profesională și umană ale profesorului Theodorescu au condus la alegerea sa ca membru al Academiei Române și membru al Societății Franceze de Cardiologie.

După aproape 50 de ani de la dispariție (1967), profesorul rămâne în istoria medicinei, a Academiei Române și a Universității de Medicină și Farmacie București, o personalitate covârșitoare, prin opera medicală și științifică. Prea modest, blând, sobru, totdeauna vertical, chibzuit în alegerea colaboratorilor și aprecierea valorii, academicianul Bazil Theodorescu rămâne un model și un exemplu inegalabil, în galeria marilor cardiologi din România: acad. D. Danielopolu, acad. C.C. Iliescu, acad. I. Enescu, acad. A. Moga.

O sută de ani de la nașterea academicianului Gheorghe Buzdugan

*Elena Alămoreanu**

Gheorghe Buzdugan este creatorul școlii de rezistența materialelor din Universitatea Politehnică București, școală considerată etalon pentru întregul învățământ superior tehnic din țară. Copleșitoarea personalitate a acestui mare dascăl se află sub semnul neuitării și al recunoștinței multor generații de specialiști care au ieșit de pe băncile acestei universități. Cei mai mulți – studenți, colaboratori sau colegi – au fost marcați decisiv de însușirile sale. Priceperea, eficiența, onestitatea, modestia, bunul simț, talentul deosebit de a trata simplu și rapid orice problemă, dar și cunoașterea deplină a domeniului pe care l-a predat studenților, au orientat existența profesională a celor din jurul său spre cultivarea valorilor esențiale pentru învățământ – rigoarea și performanța.

Profesorul, așa cum era numit în discuțiile colaboratorilor, avea cel mai mare respect pentru instituția școlii, al cărei rol l-a înțeles pe deplin și pe care a servit-o cu mult devotament. În egală măsură, avea respect pentru oamenii acesteia, cărora le-a acordat mereu credit și înțelegere. A fost inițiator și părtaș la toate realizările catedrei, pe care a condus-o 32 de ani (1953–1985), încurajând realizările, întrevăzând întotdeauna în celălalt omul cu posibilitățile lui reale sau pe cel care ar putea deveni. Nu era deloc deranjat de faptul că la un moment dat acel celălalt ar putea să-l depășească în vreo privință, împărtășind cu corectitudine aspirațiile membrilor catedrei pe care a condus-o. Vede la momentul potrivit cine urmează să promoveze pe o treaptă didactică ierarhic superioară, ajutând cu bucuria unui părinte care adăuga astfel ceva personalității celui în cauză.

Oamenii din jurul profesorului prindeau viață în câmpul cercetării științifice, simțind mereu interesul acestuia față de fiecare dintre ei. Și asta a fost

posibil doar pentru că îi încuraja constant, arătându-le mereu că le apreciază strădania. Echilibrul, simplitatea și eleganța comportamentală îi erau pe deplin familiare. Nu suporta falsul în nicio manifestare, așteptând de la ceilalți corectitudine, onestitate, moderație și modestie, calități pe care le asocia profesiei universitare. Un astfel de om a fost și va rămâne în inimile și mințile noastre ca un autentic maestru și model spiritual, un excepțional cercetător științific, un spirit riguros, eficient și organizat, care a luminat mulți oameni, nu doar prin cuvintele scrise ori rostite, ci și prin fapte și însăși prezența sa. Dacă ar fi să sintetizăm acțiunile de succes ale profesorului, alături de colegii devotați muncii de dascăl și cercetător, am avea în față următoarele fapte:

1. Marea sa operă didactică, adică lecțiile, seminariile științifice, conferințele și simpoziioanele, susținute în fața studenților a celor peste 50 de promoții, pe care le-a inițiat în cunoașterea și folosirea în inginerie a noțiunilor din mecanica solidului deformabil, precum și cele peste 60 de cărți scrise pentru aceștia.

2. Rezultatele cercetării științifice, aplicate în unități ale industriei românești, obținute pentru beneficiarii contractelor dintre aceste unități și Catedra de rezistența materialelor din Institutul Politehnic București; participarea în acest mod la multe dintre realizările meritorii ale tehnicii autohtone (centrale hidroelectrice, lucrări de construcții de poduri și traversări de râuri, îmbunătățiri ale unor proiecte de fundații de mașini, de mașini-unelte, stații de transformare, linii aeriene de transport energie electrică, secții din industria chimică, metalurgică, aeronautică ș.a.m.d.); organizarea unor

simpozioane științifice internaționale, cu teme actuale majore.

3. Contribuțiile majore la ridicarea nivelului de pregătire a oamenilor catedrei, pe care îi sfătuia la alcătuirea planurilor de doctorat sau cu alte ocazii, să consulte unul sau altul dintre miile de volume de specialitate care se aflau în biblioteca sa de la catedră și îi îndemna să învețe limbile străine de mare circulație; a favorizat trimiterea la studii sau schimburi de experiență în străinătate, prin programe de cooperare internațională, ce i se datorau aproape în exclusivitate, pe cei mai mulți tineri asistenți sau șefi de lucrări din vremea aceea din catedră (T. Pană – Franța, I. Mincă – Anglia, C. Voicu și C. Atanasiu – Belgia, V. Cosac – Belgia, E. Mihăilescu – Franța, E. Dumitrescu – Franța, M. Radeș – Anglia, I. Constantinescu – Belgia).

4. Rezultatele de prim impact ale cercetării, cu elemente originale în câteva domenii ale mecanicii mediilor meformabile: oboseala metalelor; tenso-metria electrică; vibrațiile mecanice; dinamica fundațiilor de mașini; interacțiunea fundație-sol.

5. Excelenta gestionare a organizării catedrei; astfel, la mutarea în noul local al Politehnicii s-a implicat în alegerea unui spațiu cât mai potrivit și în adoptarea unei variante de proiectare a arhitecturii acestuia, corespunzătoare cerințelor activității didactice și de cercetare. Ca o dovadă a unui spirit tehnic luminat în privința pregătirii viitorilor ingineri, structura acestui nou spațiu prevedea:

– un atelier mecanic în care să se realizeze epruvetele destinate lucrărilor de laborator cu studenții și în care să se poată monta standurile necesare măsurărilor specifice lucrărilor de cercetare, pentru validarea rezultatelor;

– o hală cu planșeu cu structură modulată și stâlpi metalici amovibili, pentru ancorare și încercări efectuate pe piese mari, aduse spre studiu de beneficiarii industriali; hala era dotată cu pod rulant, cu prese de încercare statică, precum și cu aparatură pentru măsurarea parametrilor vibrațiilor, dintr-o dotare UNESCO, obținută în anii 1970–1975 (Instalația Prodera);

– cinci săli cu diferite standuri de încercare, folosite la cele peste 25 de lucrări demonstrative de laborator pentru studenți; ulterior, aspectul formativ practic de inginer a fost neglijat, numărul de ore de laborator a scăzut la fiecare revizuire de program de

învățământ la toate facultățile, instrumentarul s-a învechit și nu a mai existat nici preocuparea și nici dorința de reintroducere a laboratorului, decât sporadic, pe noi trasee de cercetare din domeniul materialelor, așa cum se procedează în marile universități cu profil tehnic ale lumii;

– o sală pentru primul calculator (1972) și pentru planșetele de proiectare.

6. Structurarea spațiului aferent catedrei serios și bine gândită împreună cu arhitectul și constructorul localului Politehnicii, fiecare detaliu fiind analizat și studiat amănunțit.

7. Gândirea avansată și de perspectivă privind rolul colectivului de oameni specializați în domeniul rezistenței materialelor, în validarea sau ameliorarea soluțiilor tehnice din diverse ramuri ale construcției de mașini, mai ales din perspectiva eficienței materialelor folosite. În această ordine de idei, a coordonat realizarea (obținerea aprobării, proiectarea, compartimentarea și dotarea ulterioară, chiar și încadrarea cu personal) Laboratorului de cercetare și încercare a materialelor, o clădire separată, situată lângă zona în care se află catedra; din nefericire, din motive care nu i se pot imputa, laboratorul nu a devenit ceea ce ar fi trebuit să devină – un adevărat centru național de cercetare în domeniul materialelor.

8. Activitatea desfășurată la Academia RPR (și apoi RSR), ca membru corespondent al acesteia încă din anul 1963 și apoi la Academia Română, ca **membru titular**. În acest sens, sunt de menționat articolele scrise pentru unele publicații ale Academiei, funcțiile deținute, precum și organizarea simpozionului cu participare internațională, „Dinamica fundațiilor de mașini – București 1985”, 22–23 octombrie, la Academia RSR.

9. Preocuparea permanentă pentru îmbogățirea și modernizarea programelor de învățământ – vizitarea multor universități din lume, peste 40 (cinci din Finlanda, șase din SUA, patru din Germania, câteva din Olanda, Suedia, Franța, Belgia, Rusia) și înființarea și dotarea cu cărți și reviste a unui Centru pentru studierea programelor universităților tehnice de prestigiu; strângerea unei bogate colecții de programe de studiu din universitățile tehnice de mare reputație din întreaga lume.

10. Traducerile unor cărți tehnice de mare valoare și utilitate; în anul 1963 coordonează traducerea din limba rusă a celor trei volume *Calculul de rezistență în construcția de mașini*, scrise de un colectiv aflat sub conducerea profesorului dr. S.D. Ponomariov (circa 3000 de pagini), iar în 1968, traducerea din limba engleză a celor două volume *Șocuri și vibrații*, autori fiind C.M. Harris și C.E. Crede (circa 1200 de pagini). Participă, la traducerea din limba germană a *Manualului inginerului mecanic. Dubbel, secțiunea B – Rezistența materialelor* (90 de pagini, adică aproape 15%) și *Hütte. Manualul Inginerului. Fundamente...*, secțiunea E – *Mecanică tehnică, Mecanica solidului rigid E1-E120*, împreună cu profesorul Eugen Deciu. Manualul ajunsese la 29 de ediții, cuprinzând toate disciplinele de bază ale ingineriei. *Dubbel. Manualul inginerului mecanic. Fundamente...* este adresat în mod expres inginerilor de profil mecanic, fiind un alt produs al școlii tehnice germane, care, pe parcursul a 17 ediții succesive, s-a îmbunătățit continuu.

11. Pasiunea sa pentru vânătoare, care îl va plasa de multe ori în apropierea unor personalități importante ale vremii; plăcerea de a colinda șleaurile țării este mărturisită în cartea sa *Amintiri de la vânătoare*.

12. Atașamentul față de plaiurile natale, unde își petrecea toate vacanțele și unde, pe terasa casei părinților, și-a scris mai toate cărțile; a fost, de altfel, ales director onorific al gazetei locale „Foaie de Cuciulata” – gazetă de informare, cultură și opinie etică a Fiilor Satului Cuciulata –, în care în anul 1998, în numărul de inaugurare, într-o ediție specială, a scris articolul *Sunt alături de voi*.

*

* *

Au trecut patru ani de la decesul profesorului Gheorghe Buzdugan; ar fi împlinit o sută de ani. Foștii colegi de catedră au rememorat imaginea și destinul unui om de mare calitate și anvergură intelectuală. Copiile actelor sale de studii atestă înzestrarea sa deosebită.

Gheorghe Buzdugan a fost șef de promoție la absolvirea Liceului „Andrei Șaguna” din Brașov, în 1934. În același an, s-a înscris la Facultatea Electro-Mecanică a Școlii Politehnice din București, unde pe parcursul celor cinci ani a primit una dintre cele două burse de merit acordate anului său de studii; la

27 ianuarie 1940 a obținut diploma de inginer cu calificativul „cu distincție”, ca șef de promoție.

Este de menționat importanța acordată la acea vreme pregătirii practice a studenților Politehnicii, ilustrate de stadiile de practică pe care seria sa le-a efectuat: Atelierele CFR Brașov (în 1936), Uzinele Witkowitz din Moravska-Ostrava (Cehoslovacia, într-o fabrică de profile laminate, armament, locomotive, în 1937), Uzinele Industria Sârmei din Câmpia Turzii și cele din Brăila (în 1938), Uzinele Electrice și Stațiile de Transformare – Societatea de Gaz și Electricitate București (în 1939).

La 13 aprilie 1966, Institutul Politehnic din Timișoara, Facultatea de Mecanică, i-a conferit titlul de *doctor inginer* – fără conducător de doctorat, nefiind încă nimeni în țară doctor în această specialitate –, pentru teza *Calculul de rezistență la solicitări variabile*, în care profesorul a introdus un concept nou pentru calculul coeficientului de siguranță la oboseală, la solicitări variabile cu cicluri simetrice compuse. La 19 martie 1969, Institutul Politehnic din București i-a acordat titlul de *doctor docent* în științe.

Pregătirea, activitatea, ca și viața sa, au fost exemplare și rămân pilduitoare pentru cei care au urmat și pentru cei care vor urma să profeseze ca dascăli la Catedra de rezistența materialelor, în special, și în învățământul tehnic superior, în general.

Decembrie

1 decembrie: Cu prilejul Zilei Naționale a României, în Sala Unirii de la Palatul Cotroceni s-a desfășurat o ceremonie în cadrul căreia **14 membri ai Academiei Române au fost distinși de ES Klaus Iohannis, Președintele României, cu înalte distincții ale statului** „în semn de înaltă recunoaștere și apreciere pentru întreaga lor carieră academică, reprezentând excelența științifică și culturală românească, pentru promovarea imaginii țării noastre în mediile științifice internaționale”. În acest context, Președintele României a mai subliniat: „Unul dintre pilonii istorici și spirituali ai statului a fost, este și va fi Academia Română. De aceea, cu ocazia acestei zile simbolice, mă simt onorat să recunosc meritele celor care și-au pus viața în slujba cunoașterii. Am remarcat nu numai performanța științifică a celor decorați, ci și preocuparea Academiei Române pentru activitatea intensă de reflecție asupra dezvoltării României în următoarele decenii”. La propunerile înaintate de Acad. Ionel-Valentin Vlad, președintele Academiei Române, au fost înmânate următoarele distincții:

- Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor:
 - Academicianului Nicolae Breban
- Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer:
 - Academicianului Dan Berindei
 - Academicianului Victor Giurgiu
 - Academicianului Marius Porumb
- Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler:
 - Academicianului Dorel Banabic
 - Academicianului Alexandru Balaban
 - Academicianului Aurel Iancu
 - Academicianului Sabina Ispas
 - Academicianului Gheorghe Păun
 - Academicianului Dan Rădulescu

- Academicianului Alexandru Surdu
- Academicianului Dan Tufiș

- Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Cruce:
 - profesorului universitar dr. Ioan Dumitrache, membru corespondent al Academiei Române
- Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler:
 - profesorului universitar dr. Wilhelm Dancă, membru corespondent al Academiei Române.

9 decembrie: În Aula Academiei Române s-au desfășurat lucrările celei de-a 56-a sesiuni anuale de comunicări științifice consacrate împlinirii a 85 de ani de la debutul cercetărilor academice în domeniul microbiologiei, manifestare organizată de Institutul de Biologie din București al Academiei Române.

11–14 decembrie: O delegație a Academiei Române, alcătuită din Acad. Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, Acad. Bogdan C. Simionescu și Acad. Victor Spinei, Vicepreședinți ai Academiei Române, Acad. Dan Berindei, Președintele Secției de științe istorice și arheologie, Acad. Răzvan Theodorescu, Președintele Secției de artă, arhitectură și audiovizual, Acad. Dorel Banabic, Președintele Secției de științe tehnice, Acad. Marius Andruh, Președintele Secției de științe chimice, Acad. Nicolae Victor Zamfir, Președintele Secției de științe fizice, Acad. Florin Filip, Președintele Secției de știința și tehnologia informației și Directorul general al Bibliotecii Academiei Române, Acad. Emil Burzo, Președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, și Doamna Isadora Precup, șefa Serviciului de Relații externe al Academiei Române au participat la sesiunea științifică comună a Academiei de Științe din Franța și Academiei Române. Cu acest prilej, Acad. Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, și Doamna Catherine Bréchinac, secretar perpetuu al Academiei de Științe din Franța, au semnat un nou Acord de colaborare între cele două Academii și un program cu opt proiecte de cercetare între cele două Academii.

15 decembrie: În Aula „Ion Heliade Rădulescu” a Bibliotecii Academiei Române s-a desfășurat sesiunea plenară a Conferinței internaționale „Cercetarea științifică economică – abordări teoretice, empirice și practice” – ESPERA –, manifestare

înscrisă în calendarul internațional al reuniunilor științifice, desfășurată sub înaltul patronaj al Academiei Române – Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, în colaborare cu Banca Națională a României și Institutul Cultural Român.

16 decembrie: În Aula Academiei Române s-au desfășurat lucrările Adunării generale solemne de decernare a Premiilor Academiei Române pe anul 2014. În deschiderea manifestării, Acad. Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, a acordat Diploma „Meritul Academic” unor personalități ale vieții științifice și culturale românești: dr. Mihai Neagu, directorul Institutului Român din Freiburg im Brisgau, prof. univ. Nicolae Ursulescu, profesor emeritus la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, prof. Areta Moșu, vicepreședinta ASTRA, Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” din Iași, dr. Florin Abraham, cercetător la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, prof. dr. Cezar Mereuță, colaborator al Centrului de Modelare Economică al INCE, care a adresat următorul cuvânt de mulțumire: „*Ziua de 16 decembrie 2016 a avut pentru mine o dublă semnificație: prima este aceea că acordarea distincției mă onorează profund prin recunoașterea valorii cercetărilor mele în domeniul microeconomic; a doua semnificație este poate mai importantă decât prima și anume că validează tradiția colaborării în cadrul comunității academice, a transferului de know-how din domenii diferite pentru obținerea unor rezultate notabile.*”

De fapt, cercetările mele din ultimii 25 de ani continuă preocupările unei cercetări interdisciplinare începute în urmă cu 50 de ani.

În anul 1966, conducătorul tezei mele de doctorat, domnul academician Martin Bercovici, mi-a propus o teză total originală – interdisciplinar, care să aplice criterii energetice procesului de conducere, în cazul producției discontinue. Propunerea Domniei Sale se referea la faptul că, lucrând în producție la o uzină reprezentativă (Autobuzul București), aveam posibilitatea de a analiza în detaliu toate aspectele temei propuse.

S-au pus atunci bazele cercetării interdisciplinare energetice – macroeconomie. Ulterior, am beneficiat de sprijinul direct al domnului academician Octav Onicescu, care m-a făcut să înțeleg importanța capitală a semnificației energiei informaționale în cazul repartițiilor structurale economice.

În următorii 20 de ani am fost sprijinit permanent de domnul academician Gleb Drăgan (președintele comisiei mele de doctorat), care, cu ajutorul studenților repartizați pentru proiectele de licență, a permis diversificarea și aprofundarea acestei cercetări.

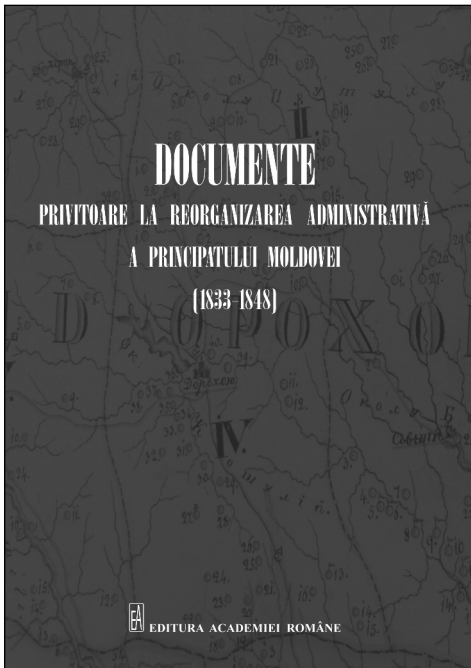
Discuțiile lungi avute cu domnul academician Aurel Iancu, în deceniul al VII-lea al secolului trecut, referitoare la conceptul Domniei Sale de consum energetic cumulat, m-au ajutat în mod esențial la identificarea tipurilor de rețele de companii în cadrul unui sistem dat.

Un sprijin indirect, la fel de important – primit de la academicianul Paul Dimo, autorul conceptului de analiză nodală energetică – l-am aplicat și dezvoltat în domeniul microeconomic.

În ultimii 25 de ani, am fost permanent sprijinit de Centrul de Modelare Macroeconomică al Academiei Române și, personal, de domnii academicieni Emilian Dobrescu, Aurel Iancu și Lucian Liviu Albu. Au fost, de asemenea, alături de mine – în demersurile privind concentrarea microeconomică – analiști de mare valoare, ca dr. Ilie Șerbănescu, dr. Aurelian Dochia și dr. Florin Pogonaru.

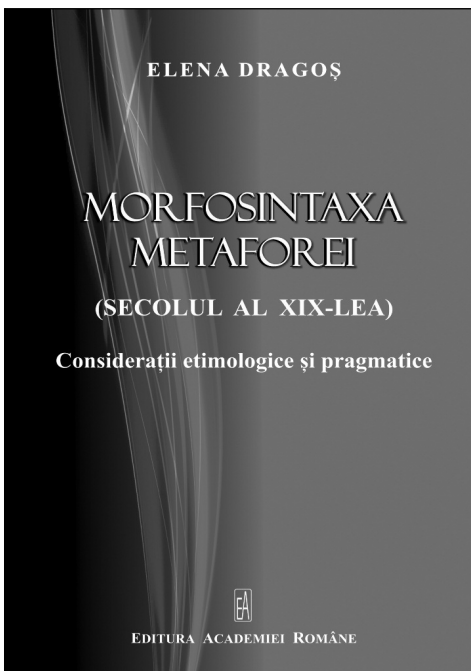
Am avut satisfacția să constat că rezultatul cercetărilor mele a interesat cercetători din noua generație, fapt care m-a stimulat în mod deosebit. Ca exemplu aș cita pe dr. Ionuț Pandelică, dr. Viorel Gafta, dr. Bogdan Căpraru, dr. Andrea Paul, dr. Daniel Ciuiu și alții. Am subliniat cele de mai sus, pentru a cinsti eforturile membrilor Academiei Române în sprijinirea cercetărilor interdisciplinare, cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la înființarea Academiei Române”.

În continuare, președinții secțiilor științifice au înmănat Premiile Academiei Române pentru lucrările și grupurile de lucrări realizate în 2014.

**DOCUMENTE PRIVITOARE
LA REORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ
A PRINCIPATULUI MOLDOVEI
(1833–1848)**

Volumul, editat de eminenții specialiști prof. univ. Ioan Caproșu, membru de onoare al Academiei Române, și prof. univ. Constantin Burac, cuprinde, în cea mai mare parte, acte originale din depozitele arhivistice naționale de la București, Iași și Suceava, de importanță fundamentală pentru o cunoaștere adecvată a istoriei moderne moldovenești din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Lucrarea aduce pentru prima dată în circuitul istoriografic totalitatea izvoarelor istorice referitoare la eforturile continue ale cancelariei moldovenești și ale instituțiilor administrației locale pentru reformarea structurilor teritoriale ale țării impusă încă de raptul teritorial din 1812, când parte din unele ținuturi moldovenești au trecut în componența guberniei Basarabiei din Imperiul rus. Documentele din volum ilustrează complet întregul demers moldav pentru reducerea numărului ținuturilor de la 16 la 13 și chiar la zece, cu toate fluctuațiile teritoriale și cu întreaga gamă de dificultăți pentru restructurarea ocoalelor. În ultima parte a volumului a fost inclusă o situație a populației locuitorilor Moldovei din anul 1846.

**MORFOSINTAXA METAFOREI
(SECOLUL AL XIX-lea)
Considerații etimologice și pragmatice**

Elena DRAGOȘ

Lucrarea se referă la o direcție principală a istoriei limbii române – limba română literară din secolul al XIX-lea – analizată din perspectivă poetică, și anume prin prisma celei mai reprezentative figuri de stil, metafora. La rândul său, metafora este studiată din trei puncte însemnate de vedere, al morfosiintaxei, al etimologiei și al pragmaticii.

Autoarea prezintă cele cinci tipuri de metaforă (metafora nominală, verbală, nume predicativ, apozitie, propoziție relativă) așa cum apar acestea în poezia secolului al XIX-lea. Spre exemplificare sunt date texte din creațiile lui V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu, G. Asachi, D. Bolintineanu, V. Cârlova, C. Conachi, Mihai Eminescu, I. Heliade Rădulescu, I. Văcărescu.

GENEZA ORAȘELOR MEDIEVALE ÎN TRANSILVANIA

Paul NIEDERMAIER

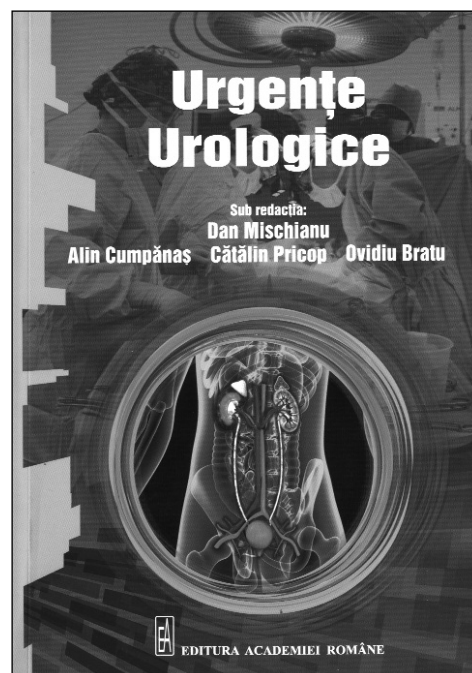
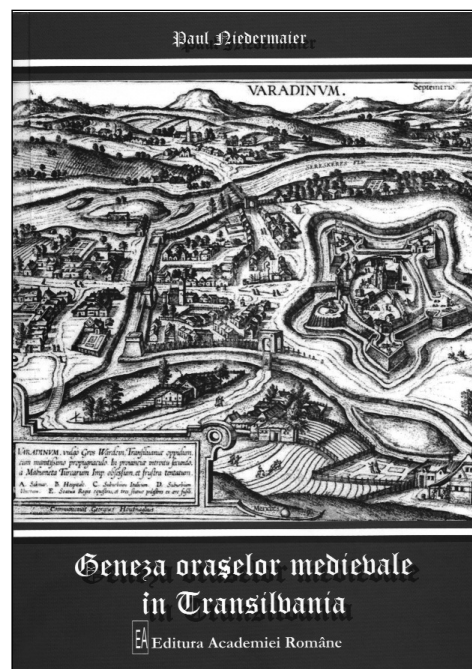
Lucrarea abordează un domeniu extrem de important și interesant pentru tot ce înseamnă istoria și civilizația medievală a zonei respective. După cum arată și autorul în *Introducere*, cartea conține părți din lucrarea de doctorat susținută în 1975 (*Dezvoltarea centrelor istorice ale orașelor din Transilvania între secolele XII–XVI*) și din cele trei volume de referință de istorie a orașelor din Transilvania, publicate în limba germană la Heidelberg (1996) și la Böhlh Verlag, Köln Weimar Wien în 2002 și 2004. Modul entuziast în care au fost primite de criticile de specialitate, cel puțin din spațiile german, austriac, românesc, ecoul internațional al acestor publicații, distincțiile primite cu diferite prilejuri, dau siguranță asupra calității deosebite a demersului autorului. Lucrarea, în mare măsură o traducere în limba română a acestor volume, revăzută, adusă la zi ca surse și cu corecții substanțiale privind unele reconstituiri sau concluzii, toate bazate pe noile studii realizate de autor, considerăm ca are toate atuurile publicațiilor anterioare menționate și adaugă noi valențe celor existente.

URGENTE UROLOGICE

Sub redacția:

**Dan MISCHIANU, Alin CUMPĂNAȘ,
Cătălin PRICOP, Ovidiu BRATU**

Lucrarea, bine structurată, acoperă toate necesitățile urologiei de urgență de zi cu zi; reprezintă în speță un ghid al medicului de gardă urolog. Autorii de capitole și subcapitole au consultat o bibliografie variată și modernă, reușind acolo unde s-a impus să susțină noțiunile scrise cu o iconografie sugestivă și la obiect. Meritul și modalitatea de informare medicală revin exclusiv autorilor de capitole. Cartea se adresează nu numai urologilor, dar și specialiștilor cu care aceștia interacționează (chirurgi abdominali, toracici, ginecologi, anesteziști-terapeuți, medici de la unitățile de primiri urgențe și mulți alții). În acest fel, și rezidenții, dar și specialiștii urologi vor găsi în paginile cărții noțiunile necesare evaluărilor clinice, diagnostice, terapeutice și prognostice pentru pacienții cu comorbidități complexe și cu rezolvare chirurgicală urologică.

GHID PENTRU AUTORI

Propunerile de articole se predau la redacție în format electronic (CD, stick) sau se trimit prin e-mail, ca fișiere atașate.

Sunt returnate autorilor propunerile de articole care nu corespund indicațiilor din prezentul ghid, care nu sunt culese cu toate semnele diacritice pentru limba română sau franceză și care nu sunt corect scrise în limba română sau străină.

Sunt respinse propunerile de articole care au fost publicate (parțial sau integral), care nu au conținut științific pertinent, elemente originale, resurse bibliografice relevante și de actualitate.

Consiliul editorial decide acceptarea sau respingerea manuscrisului. Autorii sunt singurii responsabili asupra opiniilor și ideilor exprimate.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază!

Din cauza volumului mare de lucru, nu se primesc materiale dactilografiate sau scrise de mână care necesită culegere.

Pentru a scurta timpul de pregătire editorială, lucrările trebuie redactate, după cum urmează:

- Redactarea manuscriselor va respecta standardele precizate de Dicționarul explicativ al limbii române – DEX (ediția 2007, Editura Univers Enciclopedic sau <http://dexonline.ro/>), Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române – DOOM (ediția 2005, Editura Univers Enciclopedic), Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la grafia cu „â”, și „sunt”, în grafia limbii române (www.acad.ro/alte-Info/pag_norme_orto.htm).

- Cuvintele străine inserate în textul în limba română se vor culege italic.

- Se menționează referințele despre autori: titlul științific, prenumele și numele de familie ale autorilor, funcția, locul de muncă, localitatea, țara și datele de contact (telefon, e-mail etc.).

- Referințele bibliografice se scriu la sfârșitul articolului, în ordinea citării în text, numerotându-se cu cifre arabe, urmate de punct.

- Citările se scriu cu caractere italice. Fiecare citare trebuie să fie însoțită de sursa bibliografică, obligatoriu, menționată în lista de referințe bibliografice.

- Materialul ilustrativ se va prezenta separat de textul articolului, scanat cu rezoluția de 300 dpi, alb-negru cu extensia TIFF, sau se vor prezenta originalele ilustrațiilor, care vor fi scanate și prelucrate la redacție, după care se vor înapoia sub semnătură, autorului.

- În cuprinsul articolului se va menționa locul unde se va plasa figura sau tabelul, precum și legenda figurilor sau titlul tabelului.

- Tabelele trebuie să fie alb-negru fără coloane evidențiate cu alte culori.

De asemenea, dacă există scheme nu trebuie să aibă evidențieri în alte culori.

Dimensiunile unui articol trebuie să fie 5–6 pagini calculator, corp 12 și 3–4 ilustrații.

Redacția revistei „Academica“

Casa Academiei – Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București, tel: 021.318.81.06/2712, 2713

**Abonamentele la revista „Academica“ se pot face prin mandat poștal pe adresa
revistei „Academica“, serviciul difuzare (Popa Aurora)
sau cu ordin de plată în contul RO64TREZ7055005XXX006462,
Trezoreria sector 5, București.
Prețul unui abonament pentru 12 luni este 36 lei.**

ISSN 1220-5737 104 PAGINI